

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898.   Andra Kammaren.   N:o 19.

Tisdagen den 22 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 15 i denna månad.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr A. G. Olsson, som lider af akut inflammation i högra mellanörat (Otit. med. aur. dextr.), för kortare tid är urståndsatt att bevista Riksdagens förhandlingar, intygas af

Stockholm den 21 mars 1898.

O. Håkansson,
leg. läkare.

§ 3.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts på kammarens bord hvilande propositioner:

angående pension åt kokerskan vid allmänna garnisonssjukhuset i Stockholm M. Nilsson; och

angående pension åt portvakten vid allmänna garnisonssjukhuset i Stockholm U. Pettersson.

§ 4.

Efter föredragning vidare af den af herr *H. Odencrants* i senaste sammanträdet aflemnade motion, n:o 233, beslöt kammaren öfverlemla densamma till behandling af konstitutionsutskottet.

§ 5.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda:
statsutskottets memorial n:o 46;
bankoutskottets memorial n:o 6; samt
lagutskottets utlåtanden n:is 47, 48 och 49.

§ 6.

Herr *E. Sahlén* aflemnade en motion, n:o 234, angående ålderdomsunderstöd åt behöfvande, hvilken motion bordlades.

§ 7.

Justerades två protokollsutdrag.

§ 8.

Ordet lemnades härefter åt

*Angående
åtskilliga
förhållanden
vid Göteborgs
postkontor.*

Herr *A. Hedin*, hvilken yttrade: Herr talman! I stället för den dag, då finansfrågorna på sjunde hufvudtiteln behandlades, har det befunnits lämpligt — med samtycke från vederbörligt håll — att välja denna jemförelsevis lediga stund för att jag skulle få fästa herr statsrådet och chefens för finansdepartementet benägna uppmärksamhet på ett par förhållanden, vidkommande de siamesiska tvillingar, som kallas postverket och postsparbanken, förhållanden, som, i fall de, hvilket jag torde böra förmoda, låta sig väl förena med gällande föreskrifter, synas mig ovilkorligen påkalla ändring och komplettering af dessa föreskrifter, och som i motsatt fall påkalla helt andra åtgärder, än som hittills vidtagits.

Den ena af dessa saker vidkommer postverket i egentlig mening, och skall jag nu i korthet referera den.

I midten af september månad 1897 inlemnades i Göteborg två assurerade försändelser, adresserade den ena till en och den andra till en annan poststation ej långt från Göteborg. Det dröjde half annan månad, innan underrättelse inkom från vederbörande poststationer, att de väntade penningförsändelserna icke ankommit. Härom fick generalpoststyrelsen underrättelse i sista slutet af novem-

ber månad, men detta på *enskild* väg, ty ingen underrättelse kom från postkontoret i Göteborg, utan en person här i Stockholm ansåg sig böra låta detta komma till generalpoststyrelsens kännedom med tillägg, att någon undersökning om denna händelse icke hade egt rum. Då aflät generalpoststyrelsen den 3 december förlidet år en skrivelse till postdirektören i Göteborg med anmodan att skyndsamt anställa behörig undersökning. Postdirektören förklarade i skrivelse till generalpoststyrelsen skälet, hvarför icke någon behörig undersökning hade egt rum, på följande sätt: Då ingen misstanke mot någon tjänsteman kunde finnas och man så långt efter ej kunde minnas, hvilka personer den 15 september passerat den mottagningspulpet, der breffven voro uppställda i afvaktan på afbemtning till expedition, så företog jag ej annat än muntlig undersökning i saken, och detta desto hellre, som de mottagande tjänstemännen sjelfva ej påyrkade polisundersökning, men genast erbjödo sig att utgifva ersättning, hvar för sitt bref.

Uti denna del af skrifvelsen till generalpoststyrelsen finner man således, att postdirektören i Göteborg ansåg den omständigheten, att man så långt efteråt — d. v. s. från den 15 september till den 1 december — icke kunde minnas en för uppdagande af huru det tillgått vigtig omständighet utgöra giltigt skäl för hans förfarande. Men icke desto mindre finner sig samme postdirektör i fortsättningen af samma skrivelse oförhindrad att uttala den mening, att man på detta sätt kunde hoppas på större möjlighet att erhålla någon *framtida* kännedom om breffvens öden — d. v. s. sedan glömskan haft ännu längre tid på sig att sälla sin aska öfver de företeelser, som voro glömda redan half annan månad efter att breffven försvunnit. Det är allt för påtagligt, att man här har komponerat en pretext för att öfverskylda det, efter mitt förmenande, obestriddiga fel, som man begick, då en verklig undersökning icke genast företogs, när man på postkontoret erfarit, att de två försändelserna icke kommit fram. Ja, men dermed skedde intet ondt, säger man. Postverket förlorade ingenting, då de två tjänstemännen förklarade sig beredda att ersätta beloppen. som uppgingo till, jag mins icke riktigt, om det var 200 à 300 eller 300 à 400 kronor; det var i allt fall icke så obetydliga belopp för ett par underordnade tjänstemän. Jo, det är skada skedd på mer än ett sätt. Det kan icke vara riktigt, äfven om, såsom jag förutsätter, det icke direkt strider mot gällande föreskrifter, att det göres beroende af tjänstemännens önskan eller vilja, huruvida en undersökning skall anställas eller icke, och i senare fallet tillika af deras förklarade benägenhet att ersätta den förlust, som eljest skulle komma att drabba postverket. Om detta är öfverensstämmande med föreskrifterna, sa säger jag, att det är en anledning till att söka åvåga bringa en ändring i dessa föreskrifter. Det torde icke behövas något vidare explicerande af att ett sådant tillvägagående icke kan vara riktigt. Vidare är skada skedd derigenom, att man icke genom anställande af undersökning, så snart man fick veta att breffven försvunnit, bemödade sig — hvilket kanske då kunnat hafva någon framgång — att undanröjda den misstanke, som eljest kunde komma

*Angående
åt skilliga
förhållanden
vid Göteborgs
postkontor.
(Forts.)*

*Angående
åtskilliga
förhållanden
vid Göteborgs
postkontor.
(Forts.)*

att sväfva öfver den eller den personens hufvud. Jag kan icke heller medgifva, att någon skiljaktighet i förfaringsättet rättfärdigades deraf, att i detta fall det var postverket eller staten, som skulle komma att lida förlusten, och att man därför skulle kunna underlåta att anställa, hvad generalpoststyrelsen kallade en "behörig" undersökning, under det att en sådan skulle hafva påkallats i det fall, att de försvunna brefven hade härrört från den posten anlåtande allmänheten.

För den händelse emellertid, att det nu iakttagna förfarandet är oklanderligt med hänsyn till gällande föreskrifter eller måhända, snarare sagdt, brist på föreskrifter, så vill jag begagna detta tillfälle att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framställa den vördsammaste anhållan, att han täcktes öfverväga, huru vida icke dessa föreskrifter kunde behöfva ändras eller respektive kompletteras.

Den andra saken, hvilken gäller postsparbanken, är i min tanke icke blott tvigtigare än den nu omnämnda, utan i själfva verket af synnerligen stor vigt. Species facti är i korthet följande. Å filialpostkontoret vid Köpmangatan i Göteborg hade en utbetalning skett å en postsparbanksbok, men beloppet hade icke i vederbörande motbok antecknats. Naturligtvis skulle detta lilla förbiseende blifva anmärkt, och det blef också anmärkt till rättelse, då det vid granskning upptäcktes. Men det faller naturligen ingen menniska in att förneka, att detta förbiseende var en ren obetydlighet, mycket förklarlig och mycket ursäktlig, hvilken såsom sådan icke förtjenar, att man spiller ett ord vidare på den. Sedan detta ofrivilliga och ringa förbiseende blifvit uppdagadt och rättadt, så är den visan all.

Nej, det är icke derom, jag vill tala. När, sedan påpekande af det begångna förbiseendet hade skett, undersökning företogs, uppstod naturligtvis fråga om hvem som skulle göras ansvarig för detta fel, postexpeditören, som vid tillfället förestod filialpostkontoret, eller de samtidigt med honom der tjänstgörande posttjänstemännen, och under den tidigare delen af ärendets behandling, hvarom emellertid ingenting förmäles uti den skrivelse från postdirektören till generalpoststyrelsen, som jag varit i tillfälle att se, röjde sig nog på ett eller annat håll en viss benägenhet att skjuta skulden öfver från den, som förestod postkontoret, och på de biträdande tjänstemännen. Dessa senare, tre till antalet, afgåfvo en gemensam, till postsparbanksstyrelsen stäld förklaring, som inlemnades till postdirektören Broberg i Göteborg för att åtfölja hans framställning i ämnet till postsparbanksstyrelsen. För min egen del får jag säga, att denna förklaring förefaller mig särdeles tillfredsställande. I alla händelser torde jag om densamma kunna uttala det omdömet, att den gör i allra högsta grad sannolikt, att ifrågavarande tre tjänstemän, hvilka undertecknat förklaringen, icke äro ansvariga för förseelsen. Derom har visserligen postdirektören Broberg en annan uppfattning. Emellertid, denna till postsparbanksstyrelsen stälda förklaring, den fann postdirektören i Göteborg skäligt att undertrycka. Han skickade icke in den till postsparbanksstyrelsen och icke heller underrättade han härom de tre tjänstemännen. Jag frågar då: Hade dessa icke iakttagit behöriga former, då de vände sig till sin förman för att genom hans försorg

få den inlemnade förklaringen insänd till högsta vederbörande, nemligen postsparbanksstyrelsen här i Stockholm? Hade de icke handlat med all loyauté? Jag förmodar, att ingen skall svara annat än ja på dessa frågor. Det är alldeles naturligt, att de ej kunde ana någonting sådant, som att deras till postsparbanksstyrelsen ställda skrifvelse skulle stanna i postdirektörens i Göteborg gömmor, och de kunde naturligtvis därför icke heller falla på den idén att för säkerhets skull — såsom man går till väga, då man anser sig hafva att göra med folk, till hvilka man kan hysa misstro — dessutom, med förbigående af postdirektören i Göteborg, skicka in samma skrifvelse till styrelsen i Stockholm.

Detta beträffande förfarandet *mot tjänstemännen*. Hvad beträffar *postsparbanksstyrelsen*, måste man väl säga, att icke heller gent emot denna behörig tjenstepligt blifvit iakttagen, i det hänseendet nemligen, att postdirektören, i hvad på honom ankommer, undandragit styrelsen upplysningar, om hvilkas betydelse för frågan det naturligtvis tillkom styrelsen och icke honom att döma.

Nu är det väl sant, att styrelsen icke har godkänt postdirektörens tillvägagående, men — och nu kommer jag till den andra och lika betänkliga sidan af saken — styrelsen har gått till väga med en lamhet, som synes mig mera egnad att uppmuntra till än att för framtiden förekomma dylika magtmissbruk. Att postdirektören, i stället för att tillstå, att han begått ett tjenstefel, i stället förklarar, *att han icke kan finna något skäl, hvarför deras* (d. v. s. de tre tjänstemännens) *skrift skulle till styrelsen ingå* — det är verkligen bra kaffestarkt. Han förklarar, att han icke kunnat finna något skäl för uppfyllandet af sin ovilkorliga skyldighet att låta deras skrifvelse komma fram, och att han därför supprimerat den! Nå väl, i stället för en allvarlig tillrättavisning och ett lika allvarligt förståndigande att för framtiden noggrant uppfylla sina skyldigheter — hvad är det, som styrelsen skickar postdirektören i Göteborg? Jo, styrelsen skickar honom hvad den själf kallar "ett svar", uti hvilket den bemöter hans invändningar och söker att öfvertyga honom om hans origtiga uppfattning i föreliggande fall af postdirektörens tjänsteställning. Om nu ett sådant tillvägagående får vidare ansvarslost ega rum — och det ansvar, som nu tillämpats, att få ett "svar" i den tonart, som nyss angifvits, från postsparbanksstyrelsen, det lärer väl icke för framtiden afskräcka hvarken denne postdirektör eller andra, som kunna vara lika sinnade — om, säger jag, ett sådant tillvägagående får ansvarslost ega rum, så frågas, huru det i sjelfva verket är bestäldt med underordnade tjänstemäns rätt — i detta fall rätten att försvara sig mot misstankar om ett fel.

Om det får bero af postdirektören att utan vidare supprimera en sådan skrifvelse som dessa tre tjänstemäns, så rör det för öfrigt äfven andra personers rätt än deras. Har man förfarit på det sättet emot dem, hvilkas rätt saken *närmast* gälde, ja, hvarför skulle man då tveka att, om också i den uppenbaraste strid med tryckfrihetsförordningen, förvägra allmänheten kännedom om en sådan skrifvelse, hvarför

*Angående
åtskilliga
förhållanden
vid Göteborgs
postkontor.
(Forts.)*

Angående
åtkilliga
förhållanden
vid Göteborgs
postkontor.
(Forts.)

skulle man då tveka att låta den gå i papperskorgen eller in i kakelugnen?

Det är, synes det mig, betänkligt, att ett sådant förfarande en gång egt rum, men det synes mig i själfva verket ännu betänkligare, att styrelsen icke haft något annat att i saken åtgöra, än att den inlåtit sig på blott en teoretisk diskussion med postdirektören i Göteborg om hvilkendera, som må hafva haft rätt i sin uppfattning af hans tjenstepligter, postsparbanksstyrelsen eller han själf. Det är, såsom jag redan i början yttrade, mera egnadt att för framtiden uppmuntra till magtmissbruk än till att stäfja sådana. Jag antager, att frågan om postdirektörens i Göteborg förfarande, när han supprimerar en skrivelse från några sina underordnade, hvilken skrivelse blifvit adresserad till deras gemensamma öfverordnade, postsparbanksstyrelsen, icke kan blifva föremål för olika omdömen från deras sida, hvilka vilja döma opartiskt. Jag kan icke tänka mig, att det förfaringsättet skulle kunna ens på något sätt legitimeras eller ursäktas på grund af någon föreskrift eller brist af föreskrifter, men för den händelse, att någon otydlighet i gällande föreskrifter skulle kunna anses tjena till ett kryphål i dylika fall, så vill jag äfven beträffande denna fråga till herr statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet framställa en lika vördsam som ödmjuk anhållan, att han behagade egna sin uppmärksamhet äfven åt detta ärende.

Jag ifrågasätter naturligtvis ej, att herr statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet skulle *nu* hafva sin mening uppgjord, om och i så fall hvilka åtgärder från hans sida kunna påkallas. Jag är fullt tillfreds dermed, att han behagat afhöra den framställning, som jag härmed har den äran att afsluta.

Vidare anfördes icke.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr *J. A. Johansson* i Mellbyn under 8 dagar fr. o. m. den 30 dennes
och " *C. A. Carlsson* i Hede ... " 12 " " " 26 " .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,2 e. m.

In fidem

E. Nathorst Bööz.

Onsdagen den 23 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 16 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *L. Annerstedt* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa delar af värnpligtslagen; och
angående beredande af medel till fullbordande af de beslutade nya kasernetablissemanten.

De sålunda aflemnade kongl. propositionerna bordlades.

§ 3.

Till kammaren hade inkommit följande två sjukbetyg, som upplästes:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, landskamreraren *H. Amnéus* af bröstkatarrh är förhindrad att tills vidare deltaga i riksdagsarbetet, intygas på heder och samvete. Stockholm den 22 mars 1898.

Ernst Fogman,
legit. läkare.

Att riksdagsmannen *Erik Andersson* från Upsala i följd af sjukdom (Roprostasis) är förhindrad att deltaga i Riksdagens förhandlingar under närmaste tiden, intygas på heder och samvete.

Stockholm den 22 mars 1898.

T. Erdmann,
leg. läkare.

§ 4.

Efter föredragning af herr *E. Sahlins* i gårdagens sammanträde bordlagda motion, n:o 234, beslöt kammaren öfverlemna densamma till behandling af särskilda utskottet n:o 2.

§ 5.

Föredrogs och bifölls lagutskottets utlåtande n:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af § 2 mom. 3 och § 11 mom. 1 i lagen den 24 maj 1895 angående skyldighet för kommuner och enskilde att fullgöra requisitioner för krigsmagten behof.

§ 6.

Till kammarens afgörande förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 41, i anledning af väckta motioner angående ändringar i förordningen om fattigvården.

Punkten 1.

Angående
ändring i
§ 1 af
fattigvårds-
förord-
ningen.

I motion n:o 124 inom Andra Kammaren hade herr *Back Per Ersson* föreslagit, att Riksdagen ville för sin del besluta sådan ändring i kongl. förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871, att dess 1 § må erhålla följande lydelse:

§ 1. Befinnes minderårig eller den, som i följd af ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte, eller af andra omständigheter är oförmögen att genom arbete förvärfva hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras, sakna egna medel samt underhåll och vård af annan; då skall nödortfigt fattigvård honom lemnas.

Med — — — — — år.

Under förevarande punkt hemstälde emellertid utskottet, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af punkten begärdes ordet af

Herr *Back Per Ersson*, som inom utskottet varit af skiljaktig mening och nu yttrade: Herr talman, mina herrar! Det kan väl synas förmätet af mig att begära ordet och uppträda gent emot ett så när som på min röst enhälligt lagutskottsutlåtande; men när utskottet tillskrifvit mig en egenskap, som jag icke eger, är jag väl skyldig försvara mig, och dessutom anser jag äfven den sak, hvarom motionen handlar, vara värd ett försvar, hvarför det må tillåtas mig att säga några ord, äfven om jag skulle komma att blifva såsom en ropandes röst i öknen.

Utskottet börjar sitt afslagsmotiverande med att omtala, att syftet med nu gällande förordning angående fattigvården skulle vara

att inskränka den legala fattigvården till vissa bestämda fall, der det skulle vara samhällets oafvisliga pligt att träda hjälpande emellan. Enligt mitt förmenande är det nu ett samhälls oafvisliga pligt att träda hjälpande emellan i alla de fall, der omständigheterna äro sådana, som i sista delen af fattigvårdsförordningens 1 § anföras, nemligen att den fattige befinnes vara "oförmögen att genom arbete förvärfva hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras, sakna egna medel samt underhåll och vård af annan." I sådana fall anser jag det alltid vara samhällets oafvisliga pligt att träda hjälpande emellan.

Sedan säger utskottet, att genom orden "andra omständigheter", hvilka jag föreslagit skola inskjutas i 1 §, "lagens syfte skulle varda alldeles förfeladt." Detta kan jag icke förstå, ty jag har icke velat taga bort något af 1 §:s syfte, utan jag vill bara göra paragrafen fullständigare, så att hvarje person, som har ett verkligt behof af fattigunderstöd, också kan komma att få sådant.

Vidare heter det i utskottets utlåtande, att inskjutandet af de utaf mig föreslagna orden "skulle gifva åt den legala fattigvården en utsträckning, som, att döma af motiveringen för motionärens hemställan, icke ens han sjelf åsyftat." Jag vet icke, hvarifrån utskottet fått denna uppfattning, ty jag har sökt och letat i min motion efter något stöd därför, men icke kunnat finna, att utskottet haft skäligen anledning att komma fram med en sådan beskyllning.

Derefter vill utskottet så till vida gifva motionären rätt, som det säger, att "man naturligtvis icke kan förneka, att motionären här afser ofta förekommande fall af verkligt behof, i hvilka samhället bör fullgöra sin skyldighet att hjälpa." Ja, det är ju litet försmädligt för utskottet att icke kunna förneka, att det härvidlag verkligen finnes ett behof af understöd.

Sedan anför utskottet det i lagutskottsbetänkanden så ofta förekommande stora och betydelsefulla ordet *Men*, och säger: "Men den "legala" fattigvården är icke den enda, som gällande lagstiftning *älägger* ett fattigvårdssamhälle." Jag ber emellertid att få fästa uppmärksamheten på det härvid använda ordet "älägger".

Vidare anför utskottet fattigvårdsförordningens 2 §, som stadgar, "att för beviljande af fattigvård i andra fall än dem, hvilka i § 1 omförmälas, fattigvårdssamhälle eger bestämma de grunder, som böra af samhällets fattigvårdsstyrelse iakttagas, och att, der sådant bestämmande ej skett, det ankommer på styrelsen att meddela fattigvård i den mån styrelsen pröfvar nödigt." Jag kan dock icke finna uti 2 § ett enda ord, som *älägger* vare sig samhället eller dess fattigvårdsstyrelse någonting, utan paragrafen säger helt enkelt bara det, att samhället "eger att bestämma de grunder", o. s. v., och talar icke med ett enda ord om något *äläggande* härutinnan.

Så talar utskottet något om, att i alla dessa andra fall än dem, som i 1 § omförmälas, vederbörande fattigvårdsstyrelse icke torde undandraga sig att lemna den behöfliga hjälpen, äfven om det icke finnes möjlighet att från annan kommun bekomma ersättning för den lemnade hjälpen. Ja, det tror jag också: den fattigvårdsstyrelse, som

*Angående
ändring i
§ 1 af
fattigvårds-
förord-
ningen.*

(Forts.)

*Ängående
ändring i
§ 1 af
fattigvårds-
förord-
ningen.
(Forts.)*

på något närmare håll får se nöden, kan nog icke undandraga sig att lemna hjälp, om den har åtminstone någon barmhertighet i sig. Men den, som litet oftare sysslat med fattigvårdsfrågor, vet nog hvilket trassel, som kan uppstå, om en kommun skall lemna fattigvårdsunderstöd åt en person, som har hemortsrätt i en annan kommun; i sådana fall händer det lätt, att den fattige får sitta emellan mer än hvad rätt är.

Slutligen säger utskottet, att ojemnheter i understödsskyldigheten de olika kommunerna emellan skulle i alla fall förekomma. Ja, att sådana aldrig kunna helt och hållet undanröjas, det tror jag också; men de största och värsta missförhållandena torde man väl kunna afhjälpa.

På grund af hvad jag nu anfört och för att ytterligare bibringa utskottet den uppfattningen, att jag verkligen haft någon mening i hvad jag motionerat om, så skall jag be att få yrka bifall till min motion och afslag å utskottets utlåtande.

Vidare anförde:

Herr Hammarström: Det kan väl i första hand se ut, som om denna fråga vore ganska betydelselös; men enligt min åsigt är den af ganska stor vikt, och jag anhåller att med några få ord få visa detta.

Utskottet säger i slutet af sin motivering: "Att någon ojemnhet i understödsskyldigheten de olika kommunerna emellan så väl i det af motionären omförmälda som i andra fall stundom kan förekomma, lär icke kunna undvikas". I denna sak är jag fullkomligt öfverens med utskottet, ty att *någon* ojemnhet kan förekomma mellan de olika fattigvårdssambällena, det kan troligtvis icke ens genom den bästa lag någonsin undvikas. Men det värsta härvidlag, mina herrar, är att ett fattighjon, som söker få understöd enligt förordningens 1 §, men enligt densammas ordalydelse blir vägrad sådan, kommer i en så svår ställning, att den i många fall blir olidlig.

Jag skall be att för belysande häraf få anföra en tilldragelse i detta aiseende. Det var — jag vill icke trötta kammaren med att anföra förhistorien till denna händelse — det var en qvinna med flera minderåriga barn, som af en kommun begärde och erhöill fattigunderstöd. Fattigvårdsstyrelsen — i detta fall kommunalnämnden — sökte derefter hos länsstyrelsen om åläggande för den kommun, der qvinnan och barnen hade hemortsrätt, att återbekomma det utlagda beloppet, men länsstyrelsen resolverade, att, som understödet i fråga icke blifvit meddeladt på grund af § 1 i kongl. förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871 — detta enär qvinnan icke saknat arbetsförmåga, utan vore fullt frisk — sökande styrelsens anhållan följaktligen måste afslås. Derpå förflöt någon tid, men så ingick till Konungens befallningshafvande en anmälan, att familjen i fråga befann sig i så förfärligt svåra omständigheter, att dess medlemmar rent af höllo på att svälta i hjel. Konungens befallningshafvande aflät då en skrifvelse till länsmanen i orten med förstärkt för honom att

se till, att qvinnan och hennes barn finge hvad de behöfde till lifvets uppehälle, och vidfogade den anmärkningen, att fattigvårdsstyrelsen borde af barmhertighetsskäl, om icke annat, gifva dem hvad de behöfde, så att de sluppe svälta. Fattigvårdsstyrelsen, som emellertid naturligtvis blifvit stött i kanten af det första utslaget, svarade länsmannen, att den hade utslag af Konungens befallningshafvande på, att det den redan gifvit qvinnan i fråga icke var tilldeladt henne i enlighet med § 1 i fattigvårdsförordningen, och att den sålunda icke haft rättighet att gifva henne ens hvad hon redan fått. Och vore det fråga om att meddela fattigunderstödet af barmhertighet, menade fattigvårdsstyrelsen vidare, så vore det i första rummet den kommuns skyldighet, der familjen hade hemortsrätt. Nåväl, länsmannen vände sig efter detta svar till det samhälle, der qvinnan och barnen hade hemortsrätt, men fattigvårdsstyrelsen der stälde sig bakom en annan paragraf i fattigvårdsförordningen, som säger, att om någon är i behof af fattigunderstöd, så skall detta sökas i det samhälle, der fattighjonet för närvarande vistas. Den ifrågavarande qvinnan vistades nu i den första kommunen, och denna hade af Konungens befallningshafvande fått mottaga den resolutionen, att det fattigunderstöd den lemnat qvinnan icke blifvit henne tilldeladt i rätt ordning, d. v. s. icke i öfverensstämmelse med § 1 i fattigvårdsförordningen. Så var ställningen. Länsmannen hade ett förskräckligt schå för att få reda på förhållandet. Han måste sjelf skaffa penningar och göra utlägg, för att qvinnan och hennes barn skulle få åtminstone det allra nödvändigaste, och det hade så när gått så långt, att länsmannen sjelf fått betala utlägget. Jag tror för öfrigt icke, att saken är riktigt klar ännu. Det kunde ju icke heller komma i fråga, att man öfverklagade beslutet hos kammarrätten, ty man visste af erfarenheten, att der fäldes samma dom, när den person, som erhållit fattigunderstöd, hade helsan, om hon än hade aldrig så många barn. Denna bestämmelse är barbarisk och kan, såsom jag under ett mångårigt sysslande med dessa saker ofta haft tillfälle att se, leda till barbariska handlingar.

Jag skall emellertid, som frågan nu föreligger, icke göra något yrkande, men har velat säga detta, emedan jag anser, att frågan är af den allra största vikt.

Herr A. F. Ohlsson i Vexjö: Motionärens förslag är, så vidt jag förstår, af den beskaffenhet och innebörd, att, om det samma godkändes och upphöjdes till lag, vägen derigenom skulle öppnas för och anledningar gifvas till ett synnerligen beklagligt ökande af de kommunala fattigvårdstvisternas antal. Dessa tvister äro redan nu så många, att Riksdagen i år och i fjol nödgats bevilja ett icke obetydligt extra anslag till förstärkning af arbetskrafterna i kammarrätten särskildt med hänsyn till dessa mål. Genom bifall till denna motion skulle man helt säkert hafva att befara än mer ökade utgifter för sådant ändamål.

Men härtill kommer dessutom, att motionärens förslag är affattadt i sådana ordalag, att det ovilkorligen vid tillämpningen måste gifva

*Angående
ändring i
§ 1 af
fattigvårds-
förord-
ningen.
(Forts.)*

Angående
ändring i
§ 1 af
fattigvårds-
förord-
ningen.
(Forts.)

anledning till ojämnheter och inkonsekvenser. Särskildt blir det för de dömande myndigheterna, länsstyrelserna och kammarrätten, som endast hafva de skriftliga handlingarna att tillgå, synnerligen svårt och vanskligt att afgöra, när dessa af motionären ifrågasatta "andra omständigheter" föreligga. Jag befarar, att lagtillämpningen mången gång skulle blifva sväfvande och möjligtvis få sken af administrativt godtycke. För min del vill jag icke vara med om att bidraga till stiftandet af en lag, som kan gifva anledning till sådant.

För öfrigt är det ju icke så synnerligen stor olägenhet för kommunerna, om de någon gång nödgas meddela fattigunderstöd enligt § 2 i fattigvårdsförordningen, d. v. s. sådant fattigunderstöd, för hvilket de icke kunna söka ersättning hos annan kommun, äfven om understödstagaren har hemortsrätt i annan kommun, än der understödet utgår.

På grund af hvad jag nu anfört, får jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Skärhus: Efter herr Ohlssons i Vexjö anförande skulle jag kunna inskränka mig till att endast tillkännagifva, att jag i alla delar instämmer uti hvad han yttrade, men då jag hörde, att motionären klandrade utskottet för dess motivering och det slut, hvartill utskottet kommit, så har jag velat framhålla, att motionären *sjelf* varit i tillfälle att inom utskottet framlägga de skäl, som han haft för sin motion, men icke ett enda af de skäl, som han nu förebragt, anförde han der, utan han lät saken förfalla.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Angående
tillägg till
fattigvårds-
förord-
ningens § 4.

Punkten 2.

Vidare hade herr *A. G. Andersson* i Himmelsby i en inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 141, hemställt, att Riksdagen måtte besluta ett tillägg till fattigvårdsförordningens § 4, så att den erhöle följande lydelse:

För försörjning af tjenstehjon, statfolk samt fabriks-, handtverks-, bruks- eller grufarbetare äfvensom deras hustrur och hemmavarande minderåriga barn skall, under den tid arbetsaftalet gäller, husbonde ansvara, så att de ej falla fattigvården till last;

dock, om arbetstagaren dör eller till följd af sjukdom eller annan anledning ej kan fullgöra det arbete, han sig åtagit, icke längre än tre månader af den tid, som arbetsaftalet gäller.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Jemväl emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herr *Back Per Ersson*.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr Andersson i Himmelsby: Att lagutskottet vid behandling af denna min motion handlat ganska raskt, synes mig framgå af den korta motivering, utskottet anförde såsom stöd för afslag. Anledningen dertill känner jag icke, men jag förmodar, att utskottet ansett, att det föreslagna tillägget till 4 § i fattigvårdsförordningen, som jag i min motion framlagt, varit af så ringa betydelse, att utskottet icke ansett nödigt att fästa något afseende dervid. Jag beklagar emellertid detta, ty jag är öfvertygad om, att den fråga, hvilken jag i min motion berört, är af den beskaffenhet, att den bör tagas i allvarligt öfvervägande. Det kan väl ändå icke anses vara rättvist, att en arbetsgifvare skall, därför att han öfverenskommit med en arbetstagarare om ett visst belopp för arbetets verkställande under en viss tid, nödgas att betala hela den öfverenskomna summan, äfven om arbetaren dör eller på grund af sjukdom eller af annan anledning icke kommer att fullgöra något eller endast en ringa del af det arbete, han åtagit sig. Utskottet synes också hafva haft en tanke derpå, att det icke i detta afseende är så rätt ordnad, ty utskottet säger i början af sin motivering, att det mången gång kan blifva betungande nog för arbetsgifvaren att utgifva hela den öfverenskomna ersättningen för ett arbete, som han icke fått verkställt, men utskottet fortsätter vidare, att "i allt fall denna skyldighet för husbonden, hvilken, hvad den i arbetsaftalet afsedda tid angår, betingat sig rätten att använda tjenstehjonets eller arbetarens kraft och som därför måste anses vara närmast att, då denna kraft sviker, draga nödig försorg om tjenstehjonet eller arbetaren och deras familjer, icke synes böra inskränkas." Utskottet hyser således, såsom jag förut sagt, den uppfattning, att därför att arbetsgifvaren har öfverenskommit med arbetstagararen, att han skall betala arbetet efter en viss tid, under hvilken denne skall fortsätta arbetet, han därför skall vara skyldig att betala det, oaktadt han icke får något arbete verkställt. För min del kan jag icke finna, att detta är rättvist, ty den, som på en sådan grund öfverenskommer om ett arbete, kommer i en betydligt sämre ställning än den, som på något annat sätt öfverenskommer om ett arbete.

Man kan t. ex. tänka sig, att en af lagutskottets ärade ledamöter öfverenskommer med en arbetare om ett arbete, som är ämnadt att vara under 6 månader eller ett år, och att han dervid öfverenskommer om en viss ersättning för arbetsprodukten. Sjuknar då arbetaren eller dör, så att han icke kan fullgöra det arbete, han åtagit sig, och kommer han eller hans familj i ett sådant förhållande, att den behöfver hjälp till sitt uppehälle, icke blir det då fråga om, att denne arbetsgifvare skall betala för den arbetsprodukt, som han enligt öfverenskommelse skulle erhållit, men på grund af dessa förhållanden icke erhållit.

Utskottet fortsätter vidare och säger, att "det ifrågavarande stadgandet hvilat, enligt utskottets åsigt, på en patriarkalisk uppfattning af förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetstagarare, hvilken uppfattning utskottet icke vill bidraga att rubba." Jag tror verkligen för min del, att för närvarande är förhållandet sådant, att det patriarkaliska förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetstagarare tyvärr, äfven

*Angående
tillägg till
fattigvårds-
förord-
ningens § 4.
(Forts.)*

Angående
tillägg till
fattigvårds-
förord-
ningens § 4.
(Forts.)

om det funnits på sin tid, hvilket jag icke tror, numera icke finnes till, och därför tror jag, att utskottet först måste göra sig mödan att införa detta patriarkaliska förhållande, innan det gör sig bekymmer för att det kan bidraga till att det rubbas. Om i långt aflägsna tider något sådant förhållande mellan arbetsgifvare och arbetstagare varit rådande, som utskottet vill påstå, så fins det nog icke nu och därför vet jag icke, hvarifrån utskottet tagit ordet "patriarkalisk".

Att förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetstagare förr var något bättre, då tjenaren mer än nu är fallet ansågs såsom medlem af familjen, kan ju vara möjligt, men att det var eller är sådant som utskottet tyckes förutsätta att det är, det tror jag nog, att utskottets medlemmar ha sig bekant, men att så är förhållandet icke är arbetsgifvarens fel ensamt, utan lika mycket arbetstagarens, det är min åsigt, och hvilken jag knappast tror att lagutskottets ärade medlemmar skola vilja bestrida. Och jag skall såsom skäl för denna min åsigt be att få anföra något, som hände för några år sedan i den kommun, der jag bor. Der var namligen en arbetsgifvare, som sysselsatte rätt många arbetare, af hvilka en dog. Då arbetsgifvaren måste taga hand om den döde arbetarens enka och barn till försörjning, så tyckte han, att han kunde fordra, att enkan, då hon var arbetsför, skulle lemna någon ersättning härför, och skickade därför till henne arbete, hvilket hon kunde sitta inomhus och verkställa, namligen några gamla säckar för att lagas. Hon förklarade emellertid, att hon ej hade någon skyldighet att fullgöra detta arbete, ty hon hade icke förbundit sig till att uträtta något, och arbetsgifvaren måste låta hemta säckarne från henne olagade. Häraf synes framgå, att icke något patriarkaliskt förhållande råder mellan arbetsgifvare och arbetstagare, såsom utskottet anser. Många andra bevis härför skulle jag äfven kunna anföra, men jag vill icke trötta kammaren längre.

Jag inser nog, att det icke finnes någon utsigt för bifall till förevarande motion, men jag tror, att frågan är af sådan beskaffenhet, att rättvisa och billighet fordra, att något göres i detta hänseende.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till motionen och afslag å utskottets hemställan.

Herr Ohlsson i Vexjö: Herr talman, mina herrar, Hvad motionären här andragit synes mig icke böra tillmätas något vidare afseende, och jag föreställer mig således, att kammaren med anslutning till utskottets hemställan finner sig böra och kunna afslå motionen.

Då motionären i sin motion sagt, att detta stadgande och de förpligtelser, som stå i sammanhang dermed, hafva uppväckt mycket missnöje, så tror jag, att han misstagit sig och att så i verkligheten icke är förhållandet. Jag har genomögnat registren till Riksdagens protokoll allt sedan år 1871, då nu gällande fattigvårdsförordning antogs, och, såvidt jag kunnat finna, har det endast en gång tillföre varit fråga om en ändring i den nu ifrågasatta riktningen, hvilket förslag då icke väckte någon anklag i Riksdagens kamrar. För min del räknar jag som en heder för vårt lands arbetsgifvare och husbönder, att de icke sökt afskrifva eller lindra den ekonomiska

tunga, som utan tvifvel i särskilda fall kan blifva följden af nu gällande lag.

För öfrigt kan motionären trösta sig dermed att, äfven om motionen nu af Riksdagen förkastas, frågan ändå kommer under statsmagternas pröfning. Vi veta nemligen, att i gällande tjenstehjonsstadga förekommer ett i viss mån likartadt stadgande, och då Riksdagen nyligen beslutat en revision af denna stadga, så blir frågan i denna del föremål för pröfning och granskning.

För min del skulle jag dock mycket beklaga, om man sökte göra inskränkningar i den arbetsgifvare och husbonde nu åliggande försörjningsskyldighet och skyldighet att vårda och sköta sjukt tjenstehjon. Sådant kan endast leda till upplösande och slappande af den samhörighets- och solidaritetskänsla, som i stället bör på allt möjligt sätt vidmagthållas och, der så ske kan, genom lagstiftning stärkas, särskildt beträffande det mera personliga tjensteförhållande, som råder emellan tjenare och husbondefolk.

Jag är viss, att denna kammare, som är väl medveten om vigten för hela landet, att det finnes en pålitlig och sträfsam tjenare- och arbetareklass, icke kan eller vill vara med om en ändring, som afser att knappa in på de extra förmåner, som lagstiftningen i detta fall tillförsäkrat våra tjenande bröder.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan och afslag af motionen.

Herr Andersson i Himmelsby: Den föregående talaren nämnde, att han icke visste om något missnöje med nuvarande förhållanden, och han yttrade, att han hade genomgått registret till Riksdagens protokoll för en viss tid, men der funnit, att det icke förekommit mera än ett ändringsförslag i detta afseende. Jag förmodar, att han icke då tagit hänsyn till de förhållanden, som varit gällande i afseende å tjenstehjonsstadgan; deri tror jag många ändringsförslag varit före, oaktadt den i detta afseende icke på långt när varit så sträng som den af mig åberopade fattigvårdsförordningen.

För öfrigt torde talaren, såsom ledamot af Konungens befallningshafvande, förmodligen hafva kännedom om missnöje, som uttalats i fråga om det af mig påpekade förhållandet.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Back Per Ersson: Såsom herrarne torde hafva funnit, har jag reserverat mig mot utskottets hemställan äfven i denna punkt. Inom utskottet talade jag för bifall till motionen och anförde fall, då den nu gällande paragrafen kunde leda till orättvisa och svårighet, men det var icke någon af utskottets ledamöter, som hade öra för de nödstälde, och därför blef det som det blef.

Jag har icke något yrkande att framställa.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

*Angående
tillägg till
fattigvårds-
förord-
ningens § 4.
(Forts.)*

Angående ändrad lydelse af § 23 i fattigvårdsförordningen.

Punkten 3.

Slutligen hade i motion n:o 183 inom Andra Kammaren herr J. Johanson i Valared föreslagit:

“att Riksdagen för sin del måtte besluta, att § 23 i kongl. förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871 skall ega följande lydelse: Den, som fyllt sextio år, eller den, som utskrifvits från allmän vårdanstalt som obotligt sinnessjuk, behåller derefter den hemortsrätt, han då egde.”

Utskottet hemställde i förevarande punkt, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

I fråga härom anförde:

Herr Johanson i Valared: Såsom skäl för afstyrkandet af min motion har lagutskottet anfört följande:

“Äfven om motionären hade rätt deruti, att en obotlig sinnessjuk af samma skäl, som gälla för den, hvilken fyllt sextio år, icke borde kunna förvärfva ny hemortsrätt i fattigvårdshänseende, tala enahanda skäl för en ytterligare utsträckning af bestämmelserna härutinnan, så att de komme att omfatta icke blott den, som drabbas af obotlig sinnessjukdom, utan äfven på annat sätt obotligt sjuka eller vanföra personer.”

Men, mina herrar, det må väl knappast af någon kunna förnekas, att icke kostnaderna för underhåll och vård för en obotligt sinnessjuk falla sig ojemförligt högre än för en af annan obotlig sjukdom lidande person, ja till och med ett par gånger högre.

Det har händt, och jag är öfvertygad om att det kommer äfven att hända, att en kommun får utan all förskyllan en sådan obotlig sinnessjuk så att säga till skänks. Är detta då en liten kommun kanske med blott 1,000 fyrkar att utdebitera på, så blir det för denna lilla kommun ganska drygt och tungt. Utskottet anför vidare, att det blifvit allt mera vanligt, sedan asylernas antal ökats, att de obotligt sinnessjuka från hospitalen öfverflyttas ej till hemorten, utan till särskildt för dem afsedda anstalter. Men vi veta alla allt för väl, att dessa asyler eller anstalter äro ännu allt för få och platserna allt för ringa, så att de ej kunna emottaga alla, och jag är öfvertygad om att det kommer att dröja ännu många år, innan staten kan få anstalter tillräckliga för att kunna emottaga alla dessa vanlottade människor.

Jag anser därför fortfarande, att en ändring i 23 § fattigvårdsförordningen i det syfte, min motion föreslår, vore behöflig. Mycket vore här att säga till min motions försvar, men då den redan fallit i Första Kammaren, skall jag inskränka mig till det sagda och kan därför ej heller göra något yrkande.

Herr Andersson i Pettersborg: Herr talman, mina herrar! Motionären framhöll just nu i sitt anförande, att det skulle blifva förenadt med mycket stora kostnader att underhålla en sinnessvag, nemligen en från hospitalet utskrifven sinnessvag person. Men kostnaden blir stor icke allenast derigenom, att han är sinnessvag. Man

kan tänka sig, att en dräng i en kommun mycket väl redan vid 20 års ålder kan blifva sinnessvag. Han vårdas på ett hospital två eller tre år; sedan finnes det icke längre plats för honom der, och om han förklarar icke vara för samhället vådlig samt utskrifves och får af kommunen underhållas, som motionären säger i sin motion, kan det inträffa, att han har en fattig fader. Och då kan man väl icke förtänka denne, att han tager sin son och flyttar till en annan kommun, så att han får hemortsrätt der. Men fadern själf, om han fyllt 60 år, får ingen hemortsrätt der.

Man kan tänka sig ett annat fall, nemligen att i en kommun finnas två eller tre jordbruksegare eller andra industriidkare, hvilka betala största delen af kommunens skatter. Dessa kunna ju skydda sig genom att ackordera bort den sinnessjuka i en annan kommun och låta honom vistas der så länge, att han får hemortsrätt der; och sedan kunna de vägra att vidare utbetala understöd åt honom. Den andra kommunen får taga hand om honom. På sådant sätt skulle man kunna tänka sig, att dessa stackare kastades från en kommun på en annan.

Jag skulle äfven kunna andraga flera skäl. Men, herr talman, jag skall icke fortsätta längre, utan inskränka mig till att yrka bifall till motionärens förslag och afslag å utskottets hemställan.

Herr Ohlsson i Vexjö: Denna motion har väckts till följd af utgången af en fattigvårdstvist i ett visst speciellt fall. Nu är det tydligt, att — så länge kommunernas fattigförsörjningspligt är byggd på hemortsrätten och denna på mantalsskrifningen, så länge mantalsskrifningen beror på en persons boende och vistande vid tiden för mantalsskrifningens förrättande och så länge ingen kan eller får för äfventyret af framtida fattigförsörjning förmenas rätt att välja vistelseort — det visserligen icke kan förekommas, att i särskilda fall en kommun får vidkännas fattigvårdsutgifter, som i enlighet med de allmänna principer, hvarpå fattigvårdsförordningen är fotad, möjligtvis med något mera fog bort drabba en annan kommun. Sådant kan icke förekommas. Söker man afhjelpa detta genom att stifta ny lag eller ändra lagen efter förekommande fall, råkar man in i en fullständig kasuistik, och den sista villan blir värre än den första.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson i Pettersborg: Herr talman, mina herrar! Utskottet säger i sin motivering: "Äfven om motionären hade rätt deruti, att en obotligt sinnessjuk af samma skäl, som gälla för den, hvilken fyllt sextio år, icke borde kunna förvärfva ny hemortsrätt" etc. Häraf tycker jag, att det framgår, att utskottet i viss mån vill gifva motionären rätt. Men längre ned i sitt anförande säger utskottet, att vi snart skola få flera hospital. Nu veta vi emellertid, mina herrar, att folkmängden inom vårt land ökas, och vi veta äfven, att på senare tider procenttalet af de sinnessvaga ökas i samma proportion som folkmängden.

Det är mycket beklagligt, synes det mig, att utskottet icke kunnat uppfatta motionen, såsom jag uppfattat den. Man säger, att

Angående ändrad lydelse af § 23 i fattigvårdsförordningen. (Forts.) en sextioåring är i sin lefnads afton. Men man borde tänka på, att en person, som är sinnessvag, men icke för allmänheten vådlig, kanske kan lefva en fyratio eller femtio år och att dervid kommunen får mycket större kostnader för honom än för den sextioårige, som dessutom kanske kan till en viss del försörja sig sjelf.

Herr talman, jag skall icke uppehålla tiden längre, utan vill endast säga, att jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Om ändring i lagen om tillsättning af presterliga tjänster. Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 42, i anledning af väckt motion om sådan ändring i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster, att äfven den, som häftar för oguldna kommunalutskylder, må ega rösträtt vid prestval.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att ifrågavarande inom Andra Kammaren af herr *A. Norrman* afgifna motion, n:o 150, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Ordet begärdes af

Herr *Norrman*, som anförde: Herr grefve och talman, mina herrar! Då det ärade lagutskottet behagat afstyrka min motion, skall jag anhålla att få säga några ord till försvar för densamma, efter som jag anser, att de skäl, jag anført för densamma, ännu ega gällande kraft.

Jag skulle till att börja med kunna erkänna, att lagutskottet med en viss vänlighet behandlat min lilla motion, då utskottet icke yttrat något klander öfver den eller några hårda ord om densamma. Men jag kan icke annat än i någon mån förundra mig öfver att utskottet behandlat motionen på ett så kortfattadt och summariskt sätt, som det gjort. Hvad kan vara orsaken dertill, frågar jag mig sjelf. Kan orsaken vara, att utskottet anser prestval för en så ringa och obetydlig sak, att det icke är värdt att spilla några ord på densamma? Jag tror icke det. Jag tror, att ett prestval ännu i allmänhet anses som en rätt vigtig sak. Och detta visas deraf, att folk i allmänhet hyser rätt mycket intresse för detsamma; och jag tror, att utskottet delar denna uppfattning.

Då skulle orsaken möjligen kunna vara den, att utskottet anser prestvalsförordningen och lagen om tillsättande af presterliga tjänster vara så fullkomliga, att det icke kan eller bör göras den allra minsta ändring i dessa lagar. Men då det torde vara utskottet bekant, att den ene valförrättaren i det afseende, hvarom nu är fråga, nemligen utrönandet, huruvida en person betalt eller icke betalt sina kommunalutskylder, handlar så, och den andre valförrättaren åter handlar på

ett sätt, som är nästan alldeles motsatt, så torde detta visa, att ifrågasvarande förordningar icke äro så klara och tydliga, att de icke kunna behöfva någon liten förändring.

Det återstår ett tredje sätt att tänka sig saken, och det skulle vara det, att det högt ärade lagutskottet hyser en viss fruktan för att en sådan liten ändring i prestvalsförordningen, som jag föreslagit, skulle menligt inverka på kommunallagarna, så att såsom en konsekvens deraf det snart nog skulle komma att föreslås en likadan ändring i dessa. Ja, detta måtte hafva varit utskottets mening, det tyckes framgå af ett yttrande i utskottets betänkande, nemligen detta:

“Den i samtliga gällande kommunallagar förekommande bestämmelsen, att den medlem, som icke uppfyllt sin skyldighet att till kommunen erlagga honom påförda, förfallna utskylder, icke heller eger att utöfva inflytande på kommunala beslut, synes utskottet riktig, icke allenast beträffande egentliga kommunala angelägenheter, utan jemväl fortfarande böra ega tillämpning i fråga om rösträtt vid prestval.”

Härefter bemöter utskottet ett af de skäl, som jag i motionen anförde. Jag har nemligen sagt, att en person, som icke betalt sina kommunalutskylder, “har ju icke heller helt och hållet och för alltid förlorat sin rösträtt, utan endast för tillfället; men ett prestval är ju icke en angelägenhet, som endast gäller det löpande året eller några få år, utan vanligen en längre framtid, och är för öfrigt icke företrädesvis en timlig, utan en andelig angelägenhet.”

Utskottet har tagit fasta på det första momentet af detta skäl och yttrar: “Hvad motionären anförde derom, att ett dylikt val ju icke gäller det löpande året eller endast några få år, utan en längre framtid, kan också sägas om ett flertal kommunala beslut, men denna omständighet innebär enligt utskottets mening ingen anledning att vare sig beträffande sådana beslut eller rörande prestval afvika från den allmänna principen.”

Nu får jag då först anmärka, att den allmänna principen är väl att det skall röstas efter fyrk. Men den meningen, att den, som icke betalat sina utskylder, icke får utöfva sin rösträtt för tillfället, är väl endast en härledd sak, en *följd* af principen. Jag tror dock, att hvad jag anförde i denna punkt fortfarande får anses vara gällande. Om man t. ex. jemför ett prestval med en kyrkostämma, så är det uppenbart, att i regel kyrkostämmoförordningen afser sådana ärenden, som icke gälla för en längre framtid, utan endast för den närmaste, när den första ordinarie stämman afser att besluta rörande föregående års räkenskaper och förvaltning, den andra rörande kyrkans och skolans inkomster och utgifter för det följande året och den tredje att välja kommunala och kyrkliga förtroendemän för 1, 2, 3 eller högst 4 år. Nu vet jag mycket väl, att på extra kyrkostämmor kunna förekomma sådana ärenden, som beröra en något längre framtid, någon gång en rätt lång framtid, och att sådana ärenden äfven kunna utlysas för behandling på ordinarie stämma, men regel är, såsom jag sagt: prestval afser en längre framtid och kommunal- och kyrkostämmobeslut vanligen en kortare framtid. Men jag kan tänka

*Om ändring
i lagen om
tillsättning
af presterliga
tjänster.
(Forts.)*

*Om ändring
i lagen om
tillsättning
af presterliga
tjänster.*
(Forts.)

mig, att på kommunal- och kyrkostämmor äfven kunna förekomma ärenden, som röra en längre framtid. Jag kan tänka mig, att der beslutas om kyrko- och skolhusbyggnader, kyrkoreparationer eller om utvidgning af kyrkogårdar o. s. v. Dessa ärenden afse visserligen en längre framtid; men då kommer det andra momentet. Här är fråga om världsliga angelägenheter. Till och med en kyrkobyggnad är icke en direkt andlig angelägenhet, utan afser att uppföra ett hus, der andliga ting skola förekomma. Deremot lär ingen kunna påstå, att ett prestval är en världslig angelägenhet. Om vi tänka på, huru förhållandena i allmänhet te sig mellan kommunalstämmorna och prestvalen, så finna vi, att den gamla prestvalsförordningen af 1843 var gällande under mera än 20 år, efter det de nya kommunallagarne hade utkommit. Enligt denna gamla förordning var det en helt annan rösträttsgrund, nemligen hemmantalet. Denna grund kan sägas vara rättvisare därför, att de största bidragen till presterskapets löner utgingo och utgå ännu af jordbruket. Men då den nya prestvalsförordningen kom ut 1883, då fann man det vara beqvämast att taga samma rösträttsgrund, som 20 år förut antagits för de kommunala stämmorna, nemligen kyrkan. Nu är att märka, att för prestval hade således i 20 år, efter det att kommunallagarne utkommit, gällt och tillämpats en annan rösträttsgrund än vid kommunala val, och att detta icke i någon mån inverkat skadligt på det kommunala rösträttsväsendet. Då skulle det väl också kunna tänkas, att, om det gjordes en liten jemkning uti nuvarande prestvalsförordning, i den riktning jag föreslagit, detta icke heller skulle behöfva inverka på det kommunala rösträttsväsendet. Det är alldeles uppenbart, att prestval är någonting annat än de kommunala stämmorna. Detta framgår också deraf, att det finnes en särskild förordning om prestval, der det föreskrifves, att sådant val icke skall ske på kyrkostämma, utan på ett alldeles särskildt sätt i kyrkan. Således framhålles der detta val såsom en helt och hållet religiös och andlig förrättning. Härför talar äfven den omständigheten, att för valet skall ligga en af en statens embetsman upprättad röstlängd till grund och ej den, som användes vid kommunala val.

För öfrigt har jag såsom skäl för mitt förslag anfört personens behof och kompetens, då jag sagt, att "en person, som till följd af ekonomiskt bryderi icke kunnat i rätt tid betala sin kommunalskatt, är ju i lika stort behof utaf själasörjare som den, hvilken har betalt, och troligen i de flesta fall ungefär lika kompetent att välja prest." Behofvet ligger i öppen dag. Den ene har samma behof eller icke behof som den andre. Men det är icke sagdt, att den fattige eller den, som icke i rätt tid förmått betala sina utskylder, skulle hafva mindre intresse för prestval än den rike eller den, som har betalt sina utskylder. Det är icke alltid dåligt folk, som icke kunna i rätt tid betala sina utskylder. Sådant beror icke alltid på slarf och vårdslöshet, utan det beror verkligen äfven på ekonomiskt bryderi. Derför är det icke sagdt, att dessa personer äro i religiöst och sedligt hänseende sämre än andra. Kompetensen till att välja prest beror väl icke heller på penningen. Tänka vi oss, att ett prestval hålles i

februari månad, då äro alla personer, som stå i röstlängden, kompetenta att välja; ty alla hafva då betalt för föregående år eller också på något annat sätt ställts i undantagsförhållande. Men hålles valet i slutet på mars månad, då finnes det många, som icke betalat sina utskylder. Skola då dessa personer hafva förlorat kompetensen, så att de icke veta, huru de skola välja, endast därför att det fattats dem en 10, 15 à 20 kr.? Jag tror det icke.

*Om ändring
i lagen om
tillsättning
af presterliga
tjänster.
(Forts.)*

Vidare har jag anfört, att "om personen i fråga icke är stadd under konkurs eller administration, så eger han ju dock faktiskt sin gård, sitt hus eller sin tjänst och måste betraktas såsom en fullmyndig medlem af kyrkan, såvida intet annat och viktigare hinder förefinnes än några kronors restantier till kommunen." Ja, det måtte väl vara så, att en person, som är uppförd i röstlängden, verkligen är en fullmyndig medlem af kyrkoförsamlingen. Då är det också verkligen hårdt att för tillfället, endast för dessa fattiga kronors skull, behöfva göra honom omyndig.

Så veta vi, att uti § 26 af Lag angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883 stadgas bland annat: "Rösträtt vid prestval tillkommer en hvar, som i församling, der sådant val skall anställas, eger rättighet att i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut deltaga; och gälla vid valet i afseende på röstberäkning samt rösträtts utöfning och öfverlåtande på annan person hvad för kyrkostämma är stadgad, dock med den jemkning i församling å landet, att rösträtt, som tillkommer någon för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet, icke må åtnjutas för mera än en femtedel af det röstetal, hvilket eljest bort tillkomma honom enligt den för omröstning å kyrkostämma gällande röstgrund, och att icke heller någon må i valet deltaga med större röstetal för jordbruksfastighet än en femtedel och för andra beskattningsföremål än en femtiondedel af församlingens hela röstetal å kyrkostämma." Här har ju tydligen denna lag gjort en ganska betydlig inskränkning uti den kommunala rösträtten, i det att den modifierat sjelfva hufvudprincipen. Har detta kunnat ske utan någon fara för kommunallagarnes rätta tillämpning — och denna förordning, som nu är i fråga, har ju gällt ända sedan år 1883, utan att man försport att berörda lilla inskränkning till förmån för de mindre röstegarne verkat skadligt på de kommunala förhållandena —, ja, då kan det väl icke vara farligt att äfven göra en sådan liten inskränkning, som jag nu föreslagit, till förmån för de mindre röstegarne och synnerligast de mindre landtbrukarne. Ty det lär väl vara dem det oftast händer, att de icke i rätt tid kunna betala sina kommunalutskylder.

Vidare har jag i motionen anfört, och jag ber att få försvara det, "att om ingen anmärkning göres vid frågodagstillfället, så behåller personen sin rösträtt, äfven om han icke har betalt sina kommunalutskylder." Nu förhåller det sig så, att prestvalsförordningen icke med tydliga ord föreskrifver, att valförrättare skall i alla möjliga fall ransaka, huruvida en person har betalt sina utskylder eller icke, utan der står, att valförrättaren skall taga upp och bedöma de anmärkningar, som framställas af röstegande eller deras ombud. Vore

*Om ändring
i lagen om
tillsättning
af prästerliga
tjänster.
(Forts.)*

det prestvalsförordningens mening att en så minutiös undersökning skulle anställas som om folk betalt sina utskylder eller icke, då skulle man gå till väga på annat sätt än nu sker. Då skulle valförrättaren gå så till väga, att han t. ex. sade: Anders Persson har 30 röster. Har han betalt sina kommunalutskylder? Per Bengtsson har 50 röster. Har han betalt sina kommunalutskylder? Nej, så går det icke till, och det föreskrifves icke heller, att man skall gå till väga på det sättet. I prestvalsförordningen heter det, att justeringen skall verkställas medelst ljudlig uppläsning af hvar röstegandes namn och röstetal, och att dervid särskildt skall undersökas om någon, som är obehörig att i valet deltaga, finnes uppförd i vallängden. Det går vid denna undersökningen vanligen så till, att kontraktsprosten sänder ett bud till kommunalnämndsordföranden om att infinna sig på frågodagsförrättningen och att dervid medhafva debiterings- och uppbördslängderna. Vill han infinna sig, à la bonne heure, då gör han det, och då är det också möjligt att utreda förhållandena i förevarande hänseende, men vill han icke komma, finnes det härför ingen plikt och intet ansvar för honom. Därför fråga också somliga kontraktsprostar icke alls efter, huruvida folk har betalt sina utskylder eller icke, utan endast för så vidt sådant af någon närvarande anmäles, tages frågan upp till bedömande. Kan det då påvisas, att personen eller personerna i fråga icke betalat sina utskylder, då mista de rösträtten. Det är alldeles säkert, att både det ena och det andra sättet praktiseras här i landet och att båda sätten godkännas. Man har åtminstone ej exempel på att hvarken den ene eller den andre, som förfarit på någotdera af dessa sätt, blifvit fäld för sitt förfarande. Det är också bra besynnerligt, att saken skall behöfva stå så, att man icke bestämdt vet, huru man skall förfara. Jag vill nämna, att jag en gång höll en frågodagsförrättning, som jag särskildt kommer i håg. Från två socknar kommo då kommunalordförandena tillstädes och medhade röstlängderna, hvilket hade till följd, att hvar och en från de socknarna, hvilken icke betalt sina utskylder, blef beröfvad sin rösträtt; men från en tredje socken kom ingen kommunalordförande, ingen debiteringslängd företeddes, och från den socknen fingo alla rösträtt. Det var omöjligt att utröna, hvilka betalt sina utskylder eller icke. Om nu ett prestval hålles i början af året, innan uppbördsstämman varit, då få alla inom socknen, som stå i röstlängden deltaga i valet, ingen förlorar sin rösträtt, men om valet deremot hålles efter uppbördsstämman i mars, april eller maj månad, då är det en hel mängd annars röstberättigade, som icke få i valet deltaga. Är icke sådant orättvist?

Så har jag slutligen sagt: "Skall åter anmärkning framställas vid ett så högtidligt tillfälle, eller frågodagsförrättaren skall anställa en noggrann efterfrågan om obetalda utskylder (något, hvartill han för öfrigt måhända icke kan anses pliktig) — så medför detta ett slags skymfande, som i sjelfva Guds hus kommer att påföras en del, i öfrigt måhända oförvitliga, personer och måste för dem kännas smärtsamt och för valförrättaren temligen obehagligt." Jag undrar, om någon kan bestrida detta. Då jag förmodar, att icke ens lagut-

skottet håller före, att det icke är någon skam att icke hafva betalt sina kommunalutskylder och att det icke heller är någon skam att härför i kyrkan blifva offentligen uppropad, samt att utskottet ej tycker, att det gör detsamma, antingen folk blifva utskämda eller ej i Guds hus, anser jag att dessa förhållanden också böra vara skäl för att min motion antages. Jag kan icke heller anse, att ett antagande af densamma skulle innebära någon den minsta fara för den kommunala rösträtten.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra skall jag, herr talman, tillåta mig att yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr *Bromée* instämde häruti.

Herr *Ohlsson* i *Vexjö* yttrade: Då jag är viss om, att kammaren hvarken vill eller kan bryta bestående rösträttsprincip i det afseende motionären här föreslagit, så skall jag, utan att vidare spilla ett enda ord på saken, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

I ordningen förekom dernäst lagutskottets utlåtande n:o 43, i anledning af väckt motion om rätt för enskild part att mot embetsmän anhängiggöra talan för fel i embetet.

Motionären, herr *D. Holmgren* i *Varnhem*, hade uti ifrågavarande motion, n:o 135 inom Andra Kammaren, föreslagit, att Riksdagen för sin del måtte besluta, att det i kongl. förklaringen den 23 mars 1807 punkt 40 stadgade förbud för enskild part att taga stämning å någon domare för att tilltala honom för fel eller brott i embetet måtte upphävas, och i stället förordnas, att hvarje svensk man under alla förhållanden skall ega rätt att föra målsegaretalan såväl mot domare som öfriga embetsmän; men hemställde utskottet, att motionen måtte lemnas utan afseende.

Efter föredragning af detta ärende anförde:

Herr *Holmgren* i *Varnhem*: Herr talman, mina herrar! Det kan måhända synas synnerligen djerft, för att icke säga förmätet, af mig att plädера för en motion, som det högt ärade lagutskottet med en rörande harmoni förpassat till de sälla jagtmarkerna. Men, mine herrar, frågans stora vikt och betydelse; så ock det mycket vänliga hypothetiska löftet af lagutskottet att det skulle gå med på min motion, för den händelse jag kunde styrka min talan, har gifvit mig mod att anställa en kritik öfver utskottets utlåtande. Och skall jag, herr talman, oaktadt det synes vara en viss nervös dallring i kammaren

Om ändring i lagen om tillsättning af prästerliga tjänster.
(Forts.)

Om rätt för enskild part att mot embetsmän anhängiggöra talan för fel i embetet.

*Om rätt för
enskild part
att mot
ambetsmän
anhängiggöra
talan för fel
i embetet.
(Forts.)*

i dag, i den afsigten anhålla att få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk under några hastigt försvinnande ögonblick.

Utskottet utlåter sig först och främst sålunda: "Utskottet uppskattar till fullo vigten af den grundsats, som bjuder skydd för den enskilde samhällsmedlemmen mot möjliga olagligheter och öfvergrepp af domare och andra embetsmän i deras embetsutöfning; och utskottet skulle alltså, derest motionärens framställning vore egnad att ådaga-lägga någon brist i den svenska lagstiftningen härutinnan, icke underlåta att lemna denna framställning sitt stöd."

När jag läste dessa vackert sagda och väl tänkta ord, intogs jag af en verklig glädje och förnöjelse. Ty det stod alldeles klart för mitt inre medvetande, att, om lagutskottet fullföljt denna vänliga tankegång, detta utlåtande skulle resulterat i de amplaste vitsord för och enhälligt tillstyrkande af min framställning i stället för att, såsom nu skett, lagutskottet tillstyrkt Riksdagen att lemna den utan afseende. Denna min glädje blef emellertid mycket, mycket kort. Ty, mine herrar, hvar finnes väl den glädje som varar beständigt? Jag fortsatte att läsa det högt ärade lagutskottets betänkande: "Motionären har emellertid icke kunnat rubba utskottets åsigt om ändamålsenligheten och lämpligheten af den nu gällande lagstiftningen i berörda hänseende", o. s. v., och glädjen försvann. Härvid tillåter jag mig först och främst anmärka, att jag icke någonsin, hvarken i detta eller i något annat afseende, haft den aflägsnaste tanke på att rubba lagutskottets ärade ledamöters uppfattning, om hvad "som är lämpligt eller ändamålsenligt". Nej, jag har talat om en rättsfråga, icke om hvad som lagutskottets ledamöter kunna anse vara ändamålsenligt och lämpligt. Utskottet har således icke gifvit mig svar på tal. Jag har påstått och jag påstår fortfarande, att beröfvandet af svenske medborgares naturliga rätt att föra målsegaretalan mot den, som kränkt deras rätt och säkerhet, att afhändandet af denna naturrätt, denna rätt som tillförsäkras hvarje medborgare bland alla civiliserade nationer, är en orättfärdighet. Jag har påstått, att denna anordning att öfverlåta ifrågavarande rätt åt justitiekanslerns eller åt justitieombudsmannens godtycke icke står i förening med svenske medborgares berättigade intressen, och att den icke bjuder någon rättssäkerhet åt samhället. Men utskottet säger endast, att allt i förevarande afseende är lämpligt såsom det nu är. Utskottet har således helt och hållet brustit i sin bevisning. Men, mine herrar, jag skall icke brista i bevisningen. Hela bevisningsbördan hvilar nu på mig, att ådaga-lägga, att hvad jag sagt är rätt, sant och fullständigt öfverensstämmande med sakförhållandet, och denna bevisningsbördan är fjäderlätt.

Först och främst vill jag betrakta saken från dess egen synpunkt och fästa herrarnes uppmärksamhet derpå, att i all jurisprudens gäller det såsom en oomkullrunkelig sanning, att åklagare- och domaremagten icke kunna förenas i en person. Om en svensk medborgare angifver någon för att hafva kränkt hans rätt och säkerhet hos justitiekanslern eller justitieombudsmannen eller hos vederbörande advokatfiskal, hvilka embetsmän det tillkommer att tjenstgöra såsom åklagare i angifvarens ställe, så ega dessa embetsmän rätt att afklippa för-

handlingarne, och då inträda de ju såsom domare. De afklippa till och med från besvärsmått, hvilken eljest är den naturligaste rätt för alla både svenska och andra medborgare. Jag vågar hemställa till eder, mine herrar, om det icke förhåller sig så. Huruvida ett brott är så beskaffadt, att det faller inom lagens räckvidd, det skall naturligtvis afgöras af domstol och ej af åklagare. Men nu, när desse af staten tillsatte åklagare också äro domare, då undertryckes helt enkelt saken i fråga.

Sedan ber jag att få fästa kammarens uppmärksamhet på följande sakförhållande. Vid en sådan procedur som den nu förefintliga undertryckes helt och hållet personlighetens sak. Personerna, de förordade, eller de personer, som anse sig vara förordade, de försvinnna; hjertats och samvetets röst nedtystas och ett tomt papper träder i stället för allt. Detta papper skall afgöra saken. Det beror därför helt och hållet på huru den af staten tillsatte allmänne åklagaren, den som skall skydda den enskildes rätt, läser papperet, eller om han läser det alls. Om han läser det, resolveras i vanligaste fall: "förtjenar intet afseende" — alldeles på samma sätt som lagutskottet resolverat i fråga om min motion. Det är verba formalia i de allra flesta fall åtminstone. Men, mine herrar, det är icke nog med detta. Vid all rättsprocedur och enligt all jurisprudence är vidare offentlighet i allt hvad rättsförhandlingar heter ett oeftergifligt vilkor för att kontrollera en lojal rättskipning. Så yttrade sig under den beryktade Zolaprocessen den franske justitieministern Trarieux, och det kan väl icke bestridas, att så är förhållandet. Men vid de rättsprocedurer, som anhängiggöras här i landet mot embetsmän, är offentligheten absolut undertryckt — de äro hemliga. Man vet icke hvad som dervid göres, säges och läses, allt är hemligt; och så afklippas de. Huru är förhållandet i detta afseende i andra länder? Jag har härom, så godt jag förmått, sökt göra mig underrättad, och jag har dervid erfarit att till och med i Kina — ja herrarne skratta och det kan ju vara godt att få göra det någon gång — har en vanlig kines rätt att åtala vice konungen Li Hung-Chang för embetsfel. Der finnes en särskild domstol för det ändamålet. Jag talar nu icke om öfriga civiliserade länder: ty ingen från ett annat land kan fatta ett sådant förhållande som är rådande i Sverige, eller att en enskild människa icke får föra målsegaretalan mot hvar och en som kränkt hans rätt och säkerhet. Det förhåller sig icke så i andra länder som hos oss i nu nämnda hänseende.

Men, mine herrar, nu kommer jag med ett kraftigare bevis för mina påståenden. Det finnes en man, hvars namn i samtliga herrarnes öron har en ovanlig klang, jag menar Hans Järta, han som skref våra grundlagar. Denne man kan väl icke misstänkas, åtminstone sedan han blifvit landshöfding i St. Kopparbergs län, för att vara anarkist eller att hafva radikala tendenser och demagogiska anslag. Han säger emellertid på mångfaldiga ställen i sina skrifter, att det är ett juridiskt axiom, att hvarje svensk medborgare skall ha rätt att mot hvarje annan svensk medborgare anhängiggöra sin sak. Jag vill icke upprepa de ytterst ampra och visserligen kanhända hänsynslösa

*Om rätt för
enskild part
att mot
embetsmän
anhängiggöra
talan för fel
i embetet.*
(Forts.)

Om rätt för
enskild part
att mot
embetsmän
anhängiggöra
talan för fel
i embetet.
(Forts.)

utfall han gör emot justitieombudsmannainstitutionen. Jag skall blott hänvisa till ett yttrande, som han hade till statsrådsprotokollet år 1815. Han var då statsråd; och således kunde han icke vara någon radikal. Han talar der om kriminalagstiftningens teori och säger dervid följande — om herrarne vilja hafva godheten att lyssna på; det är en karl, hvilkens ord förtjena att beaktas —: "En följd af den vidsträckta anklagningrätt, hvarmed lagstiftaren velat befästa svenska friheten, är, att man gifver någon an för en sak, som går å lif eller ära hans. I detta fall af ett öppet och till formen lagligt angrepp lemnar lagen och *måste* den lemna anfivaren rättighet att bevisa sin anklagelse." Jag trodde verkligen, att det förhöll sig så, att hvad Hans Järta ansåg och uppgifvit vara ett juridiskt axiom, också var ett sådant. Jag gick för några dagar sedan upp och frågade justitiekanslern, om det förhöll sig så. Men han svarade: Nej, det är alldeles rasande. Och att det är alldeles orätt, hvad Hans Järta säger, det har jag Kongl. Maj:ts och Göta hofrätts utslag på.

Men, mine herrar, jag skall nu föra eder från Hans Järta till nutidens auktoriteter; och jag skall då hänvisa till läraren i processrätt vid vår högskola i Upsala. Han är också ledamot af Första Kammaren och suppleant i lagutskottet. Det är professor Trygger. Jag skall tillåta mig att läsa upp, hvad han säger. Det kan ju vara ganska lärorikt för samtliga herrarne att få höra, huru vår professor i processrätt undervisar våra jurister, som skola gå ut för att skipa rättvisa i hela vårt land. Hvad han säger är alldeles detsamma som det jag sagt i min motion. Om nu herrarne tillåta mig, skall jag föredraga det; det är mycket kortfattadt och lättfattligt för den, som förstår det. "Jag öfvergår nu", säger nämnde professor, "till svenska rättens ställning till frågan om åtalsmonopol för den offentliga åklagaren. Dyligt monopol förefinnes ej i vår rätt, utan densamma erkänner målsegaren såsom åtalsberättigad med afseende på nästan alla förbrytelser. Äfven de gröfsta brott kunna af målsegaren oberoende af den offentliga åklagaren åtalas. I denna punkt qvarstår vår rätt på den urgamla ståndpunkten, ehuru visserligen grunden till målsegarens åtalsrätt nu måste anses vara en annan. Ursprungligen var målsegarens åtalsrätt ett uttryck för den privaträttsliga uppfattningen om brottet, äfven hvad ansvarsfrågan angick, och följden blef således målsegarens uteslutande åtalsrätt. Då sedermera angående vissa brott den offentliga magtens organ blef åtalsberättigad, bibehölls dock målsegarens, der sådan fanns, rätt att åtala, af det skäl att man fortfarande ansåg honom hafva ett särskildt intresse att bevaka." — Det är alldeles riktigt det. — "Åtalet afsåge nemligen äfven att tillfredsställa den förorättades egen kränkta rättskänsla. Numera kan man dock omöjligen antaga, att detta fortfarande är grunden till den åtalsrätt, man låtit målsegaren bibehålla. Det skulle strida emot den uppfattning, som ligger till grund för den moderna straffrätten och dermed äfven vår svenska strafflag. Deremot kan man för visso säga" — jag ber att få särskildt understryka följande ord af professor Trygger — "att statens intresse i den brottsliges bestraffning har en naturlig väktare i den genom brottet kränkte

målsegaren. Huruvida andra intressen kräfva hans uteslutande från åtalsrätten, blir derefter att undersöka. Vår rätt med sitt bristfälliga åklagareväsen har med rätta såsom allmän, nästan undantagslös regel, såsom förut är nämndt, erkänt målsegarens principala åtalsrätt. "Ett uttryckligt undantag göres i kongl. förklaringen af den 23 mars 1807" — det är just denna kongl. förklaring som jag ansett böra borttagas — der det heter: "Ej skall det vara en enskild part tillåtet att taga stämning å någon domare för att tilltala honom för fel eller brott i embetet." Den enskilde målsegaren får i stället vända sig med begäran om åtal till justitieombudsmannen, hofrätterna, justitekanslern eller advokatfiskalen i hofrätten." Detta har jag redogjort för ord för ord efter professor Trygger. — "Deremot", säger han sedan — jag gör här ett litet hopp — "deremot är målsegarens åtalsrätt ej på något sätt begränsad i fråga om åtal för embetsförseelser, hvilka skola handläggas inför underrätt". Men alla sådana, som hafva forum privilegiatum, säger han, höga embetsmän — och höga vilja, såsom jag sagt i min motion, alla embetsmän vara — de kunna icke åtalas. Sedan visar han ur Holms juridiska arkiv, huru- som en landtmätare icke kan åtalas annat än genom landtmätar- fiskalen. En annan får icke göra det. Men så kommer jag till hvad jag särskildt vill understryka, och ber därför herrarne värdsamt om uppmärksamhet. Han säger: "Den omständigheten att målsegaren blir af en embetsman obehörigen åtalad, ger honom ej någon rätt att oberoende af offentlig åklagare göra talan mot embetsman gällande, då denne har sitt forum i högre rätt. Icke ens anses embetsman kunna aläggas ersätta rättegångskostnaderna, såvida han ej själf uppträdt i målet, således icke när han blott förordnat om åtal. Icke heller kan man, om dylik embetsman åtalat målsegare för falsk angivelse af något embetsbrott, som dylik embetsman skulle hafva begått, anse målsegaren berättigad att för att styrka sin angivelse själf väcka åtal å embetsbrottet." "Det är hårdt", säger professor Trygger. "Så väl det ena som det andra måste" — säger denne lärare i processrätt — "anses mycket betänkligt, särskildt att man ej skall vara berättigad att själf väcka rekonventionstalan emot hvarje myndighet utom Kongl. Maj:t, som åtalat en eller förordnat om åtal. Detta, att målsegaren ej kan stämma in nu nämnda embetsmän, gäller ej blott det fall, då målsegaren yrkar ansvar, utan äfven det, då han blott yrkar skadeersättning o. s. v." Af hvad jag nu haft äran anföra framgar med alldeles oemotsäglig klarhet, att jag i min motion håller styft på den rena läran i föreliggande fall. Ty ingen kan väl påstå, att professor Trygger kommer med någonting, som icke är renlärigt — beträffande processrätten. Härvid bör likväl framhållas såsom något egendomligt, att herr Trygger varit närvarande i lagutskottet vid behandlingen af min motion och der haft en helt annan lära, såsom det vill synas af betänkandet, än från sin lärostol vid akademien. Lagutskottet aktar emellertid tillståndigt att säga, att hvad han bedömer som ytterst betänkligt och hårdt, är mycket förträffligt, ändamålsenligt och lämpligt. Det är väl lagutskottet,

*Om rätt för
enskild part
att mot
embetsmän
anhängiggöra
talan för fel
i embetet.
(Forts.)*

Om rätt för
enskild part
att mot
embetsmän
anhängiggöra
talan för fel
i embetet.
(Forts.)

som är kätterskt här, så vidt jag kan se; hvaremot jag håller styft på den rena läran och på gammal lag och rätt.

Då jag nu således anser mig hafva åvägabragt full bevisning för hvad jag tillåtit mig anföra i min motion, och då lagutskottet sagt, att det gerna skulle vilja understödja min framställning, om jag gittade visa, att det förhölle sig så, som jag sagt, kan man naturligtvis på förhand antaga, att lagutskottets ledamöter komma att rösta för min motion, efter som de lofvat det.

Jag skulle kunna åtnöja mig med att här afsluta min lilla kritik af lagutskottets utlåtande. Men efter som herrarne godhetsfullt skänka mig sin uppmärksamhet, skall jag göra en liten skumplöjning på lagutskottsutlåtandets mark. Det skall icke dröja så länge, innan jag slutar.

“För staten“, säger utskottet i början på sid. 6, “måste det också vara af vigt att samtidigt med åtgärders vidtagande till betryggande af enskildes skydd mot domare och andra embetsmän jemväl skydda nämnda statens organer mot obehöriga angrepp af enskilde samhällsmedlemmar.“ Ja, visst är det så. Men, mina herrar, om man tänker på att i lifvet i allmänhet det förhåller sig så, att “magt är rätt“, så inrymmer redan den omständigheten, att en person har en mycket hög ställning, ett ovanligt skydd för honom i hans verksamhet. Kommer så dertill, att *lagen skyddar alla* medborgare — lagutskottets yttrande är en reminiscens af den Boströmska statsläran, ehuru den är något förskämd, emedan statens organ icke äro blott embetsmännen, de höga embetsmännen, utan alla svenska medborgare — ja, då behöfva ju icke dessa s. k. statsorgan mera skydd än andra, då de hafva skydd af lagen, och lagen bestämmer så rundliga straff för den, som på något sätt vågar kränka en embetsman, att straffet är icke 40 procent, utan 1,000 procent högre än straff för andra medborgares kränkning. — Detta är väl skydd nog för embetsmannen förutom den höga ställning, han intager; och således synes mig icke det resonnement kunna godkännas, som lagutskottet här framställt.

Vidare säger utskottet: “Hvad angår åtgärderna till kontroll öfver embetsförvaltningen, har staten sålunda skapat särskilda myndigheter“ o. s. v.

Det är mycket märkvärdigt med dessa skapelser. Staten har skapat dessa myndigheter. Staten har skapat justitiekanslern; staten har skapat justitieombudsmannen, och staten har skapat advokatfiskalerna — och dessa skapelser vill staten gifva såsom organ sitt skydd emot ohemula och obefogade angrepp. Om staten verkligen åvägabragt dessa skapelser, tyckes den härvidlag hafva velat imitera den allsmäktige skaparen och byggmästaren, om hvilken skalden säger: “På intet han hängde sitt murarelod, då han murade verlden.“ Jag trodde, att, då det var fråga om skapelser i detta afseende, de skulle hvilat på någon grund, hvilken grund icke kunde vara något annat än folkets förtroende. Nu sade en högt aktad ledamot af denna kammare för några veckor sedan, han, hvars röst så gerna höres i denna församling — i denna kammare menade jag — herr Restadius, att justitieombudsmannainstitutionen aldrig haft något förtroende här

i detta land, och att dess hufvudsakliga syfte vore icke, såsom lagutskottet här sagt, att vaka öfver de enskildes rätt, utan att hålla reda på råttorna, så att de icke skulle förderfva de gamla arkiven. Ja, det sade han, mina herrar, och det vann allmänt bifall här i kammaren. Jag vet icke, om den ärade talaren skämtade en smula, då han talade om råttorna, och om han hade någon annan mening med saken; men han sade, att justitieombudsmannen hade ett särskildt arbete i den riktningen.

Men utskottet säger vidare: "Å andra sidan har staten genom förbudet för enskilde att endast efter eget bepröfvande anhängiggöra åtal emot domare och andra embetsmän för fel i embetet gifvit sina egna organer det skydd mot ohemula och obefogade angrepp, som dessa böra ega, utan att härigenom hafva i någon mån förringat de enskildes anspråk på skydd mot felaktiga embetsåtgärder." Har staten gjort detta? Har staten utfärdat detta bref af 1807, hvarigenom de enskilde medborgarnes heligaste rättigheter blefvo dem fräntagna? Detta kongl. bref har tillkommit på administrativ väg under enväldstiden; och jag trodde icke, att den uppfattningen kunde göra sig gällande hos det ärade lagutskottet år 1898, att staten vore alldeles synonym med Konungen eller att Konungen vore staten. Konungen är *icke lagen*, Konungen är icke statens herre, utan på sin höjd statens chef. Staten har aldrig gifvit detta förbud; jag bestrider det. Dermed, säger utskottet, har staten skyddat sina organ mot ohemula och obefogade angrepp utan att derigenom hafva i någon mån förringat de enskildes anspråk — *anspråk!* — på skydd mot felaktiga embetsåtgärder. Det är, mina herrar, det måste medgifvas, ett högst märkeligt resonnement. resultatet af en alldeles obegriplig tankegång hos lagutskottet. Då man tager ifrån A en rättighet och skänker den till B, säger lagutskottet: ja, dermed hafva vi icke förringat A:s "anspråk" det allra ringaste. Men är det möjligt, att icke min rätt är förringad, när man tagit ifrån mig rättigheten att göra mina anspråk gällande? Att "förringa anspråk", hvad vill det säga? Om någon tager ifrån mig 1 krona, är jag väl 1 krona fattigare än förut. Men dermed, säger utskottet, har man icke förringat mitt *anspråk* att få tillbaka min krona. Ja, om man icke tagit ifrån mig rätten att göra mitt anspråk gällande! Då är ju det — höll jag på att säga — ett infernaliskt straff att oupphörligt låta mig hafva anspråk, men icke få göra detta gällande. Lagutskottet påstår, att man icke förringat mina anspråk — men jag får icke göra dem gällande på något sätt.

Nu gå vi vidare, mina herrar! Jag skall blott göra en liten xplockning. "Har sålunda en enskild samhällsmedlem blifvit i sitt rättmätiga intresse kränkt" — vi antaga detta, säger lagutskottet — "genom en domares eller embetsmans embetsåtgärd, är han ingalunda, sasom motionären förmenar, afskuren från möjligheten att få sin rätt erkänd och den felande beträffad". Jag har aldrig sagt, att han är afskuren från *möjligheten*, utan från *rätten* att få sin rätt erkänd. Jag har utgått derifrån, att hvarje medborgare har rätt till skydd, då han anser sig vara kränkt till lif, ära och gods. Jag har deremot aldrig förnekadt, att en möjlighet till skydd, en aflägsen möjlighet, en

*Om rätt för
enskild part
att mot
embetsmän
anhängiggöra
åtal för fel
i embetet.
(Forts.)*

Om rätt för
enskild part
att mot
embetsmän
anhängiggöra
talan för fel
i embetet.
(Forts.)

möjlighet, som aldrig kan uppnås, föreligger. Mer, det är en mycket dålig hjälp, som lemnas en, att man bland millioner omöjligheter har en enda möjlighet.

Nu säger utskottet, att just dessa herrar, justitiekanslern, justitieombudsmannen och advokattfiskalerna, äro till för att hjälpa den enskilde och lemna honom bistånd i bevakande af hans rätt; men några rader förut säger det, att de äro till för att skydda statens organ mot ohemula och obefogade angrepp af enskilda samhällsmedlemmar. Det är — såsom herrarne veta — en sanning, som man icke nog ofta kan läsa och behjerta, att det icke är godt att tjena två herrar. Dessa embetsmän skola akta statens organ för ohemula angrepp, och på samma gång skola de skydda de enskilda medborgarne för kränkning af dessa organ. Det måtte vara en svår uppgift! Hvem är dertill vuxen?

Mina herrar, jag fortsätter denna lilla axplockning. "Utskottet kan ej", står det vidare, "såsom motionären finna något befogadt intresse för den enskilde ligga allenast uti rätten att väcka åtal mot domare eller embetsmän, utan först då åtalet har verkligt skäl för sig, d. v. s. den enskildes rätt blifvit kränkt, är ett sådant befogadt intresse för handen". Detta förstår jag omöjligen, och det skulle vara intressant att veta, om någon af lagutskottets ledamöter sjelf förstår, hvad som här står skrifvet. Det är ju alldeles gifvet, att om det visar sig, att en fråga har skäl för sig, så skall den först väckas. Om jag kommer till en lagutskottsledamot för att i någon sak omhandla med honom och blifver underrättad om att han sofver, så är det alldeles klart, att jag kan tänka som så, att sofver han, så varder det bättre med honom: men hvad som är alldeles säkert, är, att jag icke kan få min fråga utredd eller få klart för mig, om den har skäl för sig, att jag icke kan få mitt ärende utträttadt, så länge han är sofvande, utan att han måste väckas. Här i Riksdagen väcka vi motioner, det är initiativets betydelse och initiativets magt. Utskottet säger sig icke kunna förstå, hvad intresse det skall ha att få väcka frågor, taga initiativet; men huru skall en fråga kunna behandlas, när den icke finnes, och huru kan undersökning, om den har skäl för sig, ske, när den icke existerar? Det är mer, än jag kan begripa.

"Att dessa väktare" — fortsätter lagutskottet — "öfver embetsförvaltningen, såsom motionären ansett lämpligt påstå, skulle för något fall uraktlåta att, der skäl till åtal emot domare eller embetsmän föreläge, derom föranstalta, lära dess mindre behöfva befaras, som justitiekanslern och justitieombudsmannen äro för sin embetsutöfning ansvarige." Jag hade aldrig tänkt mig, att det skulle kunna finnas några oansvariga, teoretiskt oansvariga, människor eller embetsmän. Men utskottet går här ut ifrån det antagandet, att det skulle till och med icke vara tillständigt att tänka möjligheten af att de ej skulle uppfylla alla sina skyldigheter, ännu mindre tillständigt att säga det. Jag har vågat anse det lämpligt att påstå det, och jag skall påstå det, och jag skall bevisa det, och jag skall säga det, ända till dess ögat brister i döden. Det är omöjligt under för handen varande förhållanden och under den utveckling, som menskligheten har tagit, att

några personer skulle kunna vaka öfver enskildas rätt gent emot kränkingar. Det är omöjligt, jag påstår det. Jag har dermed icke sagt, att de *afsigtligen* underlåta att göra sin pligt, men de *kunna* icke fullgöra den.

Slutligen — för att icke allt för mycket taga herrarnes tid i anspråk — vill jag påpeka ett sista yttrande af lagutskottet:

”Skulle den grundsats, motionären förfäktat, vinna tillämpning, blefve, enligt utskottets åsigt, skyddet för den enskilde mot domares eller andra embetsmäns felaktiga embetsåtgärder ingalunda mera effektivt än under nuvarande förhållanden: fastmera torde få antagas, att mängden derigenom skulle förledas att i onödan väcka rättegång mot domare och embetsmän och sålunda utan nytta åsamka sig kostnader.” Mina herrar, detta yttrande förefaller mig högst märkvärdigt! Här tager lagutskottet endast och uteslutande hänsyn till den snöda mammon. Men det finnes många andra intressen: ett godt namn, ära, anseende, min familjs, min hustrus, mina barns, mina anhörigas goda namn och rykte. De hafva mycket större betydelse, än hvad några hundra eller tusen kronor kunna ha. Dessutom är det ju alldeles klart, att om en person i onödan skulle våga sig på att åtala en domare, så är det icke nog med att han får betala litet penningar; han får straffarbete för falsk angivelse, och det lär han nog akta sig för.

Skulle man fullfölja lagutskottets tankegång här, så vore det först och främst nödvändigt — och det är en uppgift för lagutskottet, som är synnerligen berömvärd, i fall det kunde effektuera den — att bortskaffa alla brott: då skulle det icke kosta något, då kunde man bortskaffa alla domare och domstolar. Och skulle icke detta gå, då — eftersom det är blott onödiga kostnader, som lagutskottet vill undvika — får man väl återvända till den gamla tiden, då folk uppgjorde sina tvister sjelfva med att slå in skallarne på hvarandra. Men det är väl icke lagutskottets mening.

Mina herrar! Man har sökt göra troligt, att det varit uteslutande min egen sak, som jag fört fram genom denna motion. Jag försäkrar, att det icke så är. Det är icke egoism, det är icke den kränkta fåfängan, det är icke det snöda begäret att hafva rätt, som gjort mig till tolk för denna sak och denna fråga. Det är, så att säga, ett rop ur vårt folks själ, som har återljudat i mitt inre, och för detta rop har jag gjort mig till tolk. Menskligheten har alltid rätt att inför menniskor förfäktat sina rättigheter och allra synnerligast inför dem, som skola vara mensklighetens eller folkets representanter.

Saken står nu så, att om Andra Kammaren godkänner detta märkvärdiga, makalöst märkvärdiga utlåtande, då har Andra Kammaren sagt: ehuru vi äro med om lagstiftningen, hafva vi icke rätt att lägga oss i det sätt, hvarpå en betryggande lagskipning eger rum.

Jag tror, att det skulle vara ett moraliskt eller politiskt sjelfmord, om Andra Kammaren ginge med på ett sådant utskotts-betänkande. Det skulle vara en sjelfsargning, än hvilken ingen värre kunde tänkas.

Herr talman! På grund af hvad jag nu vågat anföra, tillåter jag mig att vördsamt yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

*Om rätt för
enskild part
att mot
embetsmän
anhängiggöra
talan för fel
i embetet.
(Forts.)*

Om rätt för
enskild part
att mot
embetsmän
anhängiggöra
talan för fel
i embetet.
(Forts.)

Herr Petersson i Fräntorp: Herr talman! Det fins ett gammalt ordspråk, som säger, att den, som vill bevisa för mycket, bevisar ingenting alls; och så har det gått med den föregående talaren, efter hvad jag tror. Han har under en lång stund trakasserat alla våra nu gällande lagar, men han har icke kunnat anföra ett enda exempel på att lagen hindrat en person att få sin rätt. Han har talat mycket och i allmänhet om hvad som ligger på sidan om saken, men i själfva saken har han ej anfört ett enda faktum — bara rabblat upp lagparagrafer.

Hvad beträffar talarens yttranden om justitieombudsmannen, justitiekansleren och advokatfiskalsembetena, visa de, att han ej har det ringaste reda på hvad af dem uträttas; och mig synes det, som borde han väl hafva tagit något närmare kännedom om förhållandena, innan han rifver ned och kasserar dessa institutioner. Jag och flera med mig, som noga undersökt saken, hafva kommit till det resultat, att om en part har rätt, får han också all möjlig hjälp — men om han ej har rätt, får han det naturligtvis icke.

Den ärade talaren blandade i hop allt möjligt. Så t. ex. talade han om, att han stod utan hjälp, om en domare toge en krona af honom, fastän han blefve en krona fattigare. Ja, men hvar i all verlden står det skrifvet, att jag ej har rätt åtala en domare, om han stjälar ifrån mig — det vet jag icke.

Det mesta af hvad han sade låg emellertid utom saken, och därför vill jag icke och kan ej ens gå in derpå, utan jag tillåter mig, på grund af hvad jag nu anfört och på grund af utskottets i betänkandet gifna motivering, yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr Holmgren i Varnhem: Blott med några få ord skall jag bemöta den ärade lagutskottsledamoten — genom att upplysa honom om, att, då han på det mest eklatanta sätt ådagalagt, att han icke förstått mitt anförande och icke ens tagit reda på min motion, jag blott vill säga det, att gent emot okunnigheten och oförståndet finnes blott ett sätt att lägga sitt förstånd i dagen, nemligen genom att icke tala till dem.

Herr A. Hedin: Herr talman! Att lagutskottsledamöterna från embetsmannakammaren — den till mera än hälften af nuvarande eller f. d. embetsmän besatta eller sammansatta kammaren — att *de* lagutskottsledamöterna finna allt väl bestäldt för närvarande här i landet beträffande embetsmannansvarigheten, det kan man finna vara, i ordets *lägre* mening, naturligt.

Att åter samtliga utskottsledamöter från Andra Kammaren varit utaf samma mening, det borde visserligen icke längre öfverraska mig, och likvisst — hvarje gång, då ett sådant fenomen inträffar, så, vid tanken på andra, i min tanke bättre tider, gråter jag dock osynliga tårar.

Embetsmannansvarigheten här i landet är tydligen, enligt lagutskottets enhälliga mening, så väl ordnad, som någonsin behöfvast kan.

En arbetare, som med hjälp af en eller ett par andra arbetare åtager sig att uträtta något måleriarbete i ett hus, dömes af polisdomstolen till etthundra riksdalers böter, därför att han tillåtit sig s. k. sjelfständig yrkesutöfning utan att derom hafva gjort i näringsfrihetsförordningen föreskrifven anmälan.

Men om en magistrat låter i häkte inmana välkända, bofasta personer på den dummaste tänkbara misstanke för ett brott, hvars verklighet icke blifvit ådagalagd — ett brott, som i sjelfva verket aldrig blifvit begånget — då finnes i den svenska rättsskipningen icke något ansvar för dem, som beröfvat oskyldiga och välkända människor deras personliga frihet. Herr talmannen erinrar sig utan tvifvel falskmyntaremalet i Kristinehamn. — Och om en embetsman genom den brottsligaste vårdslöshet låter en person, som blifvit dömd till fängelse, stanna kvar inom fängelsemurarne flera veckor längre, än domen lyder på, då är anvaret för honom — *i fall* han dömes till ansvar — några tiotal kronors böter. Om en landshöfding i förening med sin tillförordnade landssekreterare tillåter utländska polisbetjenter att här i landet efterspara en svensk undersåte och tillåter, att denne föres till utlandet — om de tillåta detta, dessa herrar, som icke ha sträckt sina studier i Sveriges lag och rätt ens så långt, att de hunnit till 1 § i 1 kap. strafflagen, då anses detta af rättsskipningen försöndt med 50 kronors böter för landshöfdingen, den estetiske landshöfdingen, och 50 kronors böter för hans förmodligen något mindre estetiskt anlagde t. f. landssekreterare. Det skedde för 20 år sedan.

Lagutskottet vill icke lemna åt den enskilde någon rätt i händerna att försvara sig mot den orätt, som föröfvas af embets- och tjänstemän; lagutskottet finner allt väl bestäldt, så länge vi ha en justitieombudsman.

Nå väl, jag skall nämna ett exempel, som jag väljer därför, att det är helt färskt.

En tidningsutgifvare begär hos offentlig myndighet att utfå en offentlig handling. Det svaras honom: "det fins icke någon sådan handling uti arkivet." Det är ett beqvämt svar, detta, herr talman; om det är en handling, som jag icke vill låta komma till offentlighetens kännedom, så svarar jag: den fins icke här; var så god och se efter sjelf och forska igenom hela arkivet. Nej, den fins icke, och hvarför icke? Jo, dertör att jag öfverträdt pligtens tydliga bud, då jag icke införlifvat den med arkivet, då jag tagit den bort derifrån — burit ut den i tamburen eller tagit hem den eller kanske bränt upp den eller något sådant. Under en sådan tillämpning utaf stadgandet i 2 § 4 mom tryckfrihetsförordningen försvinner hela den garanti, som grundlagstiftarne velat lemna svenska medborgare genom bestämmelserna i nämnda 4:de moment.

Jag skall icke gå derhän att säga, att utaf tryckfrihetslagens hela innehåll detta är det utan jemförelse väsentligaste, ty naturligtvis äro också dess bestämmelser, hvarigenom den preliminära, prealabla censuren är förbjuden, och många andra af ganska stor vikt. Men om kammarens ledamöter behagade reflektera något mera på hvad detta 4:de moment innehåller, hvilket skydd det erbjuder för enskild

*Om rätt för
enskild part
att mot
embetsmän
anhängiggöra
talan för fel
i embetet.
(Forts.)*

Om rätt för
enskild part
att mot
embetsmän
anhängiggöra
talan för fel
i embetet.
(Forts.)

rätt och allmänt bästa, så skall säkerligen något hvar medgifva, att det är en af de dyrbaraste delarne af det arf, som grundlagstiftarne till oss hafva testamenterat.

Nu, för att återkomma till mitt exempel — den ifrågavarande tidsningsutgifvaren vände sig till herr justitieombudsmannen; herr justitieombudsmannen — för några få månader sedan — fann det vara alldeles i sin ordning att svara: "handlingen fins icke i arkivet, och således kan den ej utlemnas"; han frågade icke efter, hvilken eller hvilka det var, som voro ansvariga för den embetsöfverträdelsen, att denna offentliga handling icke fans der, att den saknades i strid mot grundlagens föreskrifter. Hvad tjenar det mig till, att jag har denna rätt mig garanterad genom 2 § 4 mom. tryckfrihetslagen, när den förmyndare öfver min rätt, som ni tillsatt, icke gör något för att skydda min rätt, och när ni förneka mig att sjelf åtala den begångna lagöfverträdelsen — hvad tjenar då denna rätt till? Det nuvarande lagutskottet finner allt väl bestäldt — således äfven i sådana fall, som jag nyss anförde. Men annorlunda dömde Andra Kammaren för 25 eller låt oss säga 26 år sedan, då konstitutionsutskottet framlade förslag till en omarbetad tryckfrihetslag, i hvilken hela det der momentet hade försvunnit för att ersättas med en allmän fras. Nej, *den* Andra Kammaren lät sig icke lockas af sådana försök.

Lagutskottet, i sin belåtenhet med det nuvarande tillståndet, går till och med längre än den dock helt och hållet byråkratiskt sammansatta nya lagberedningen. I dess betänkande och förslag rörande rättegångsordningen i brottmål år 1884 förekommer en § 8 af följande lydelse: "År åtal för embetsbrott i laga ordning af behörig myndighet väckt hos öfverrätten, då, men ej eljest, eger målseganden att deri föra och jemväl i högre rätt sjelfständigt fullfölja såväl ansvars- som skadeståndstalan på grund af åtalade gerningen." Således skulle, sedan åtal först blifvit väckt af myndighet mot en embetsman eller domare, som endast kunde åtalas hos Konungen eller hofrätten, och om detta åtal icke fullföljdes vidare, jag, som anmält detta och yrkat på t. ex. justitieombudsmannens hjälp till skydd för min rätt — jag skulle då vara berättigad att sedermera fullfölja saken, på sätt i nyss upplästa paragraf säges. Detta är dock *något* — det är i allt fall mera från denna byråkratiskt sammansatta komité, än hvad lagutskottet, en delegation af den s. k. "svenska folkets representation", nu vill medgifva.

Lagutskottet har, synes det, utgått från det antagandet, att staten har förbjudit enskilde att endast efter eget bepröfvande anhängiggöra åtal mot domare- och andra embetsmän för fel i embetet. Men lagutskottet har icke kunnat påvisa, hvar det förbudet i Sveriges lag står att läsa, icke heller huruledes det lyder. *Ett sådant förbud existerar icke.* Det finnes ett tydligt och lagligt förbud, ett enda stadgande, ett enda. Det läses i ingressen till ansvarighetslagen för Konungens rådgifvare, och det är det enda. De, som tilltro sig att åberopa 40:de punkten i den kongl. förklaringen af den 23 mars 1807 och sålunda antaga detta påbuds laglighet — till den frågan skall jag strax komma — de få ju i alla fall medgifva, att hvad den der

punkten i 1807 års förklaring innehåller icke är något annat än ett special- eller undantags-stadgande, att det blott gäller domare, och att det följaktligen icke kan hafva någon tillämplighet längre, än budets egna ordalag medgifva, samt således icke kan — utöfver hvad budet sjelft innehåller — göra någon inskränkning i hvad dåvarande statsrådet och chefen för justitiedepartementet herr von Steyern år 1886 i sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 22 januari kallade "den allmänna regeln, att en hvar eger befogenhet att åtala hvarje lagstridig handling, hvarigenom hans rätt blifvit kränkt." Jag säger, att det är tydligt, att äfven de, som hålla före, att 1807 års kongl. förklaring är gällande lag här i landet, ju måste medgifva, att förbudet för enskild part att åtala embets- och tjänstemän icke sträcker sig till andra embetsmän än domare och således är ett undantagsstadgande, hvarutaf den för dem rimliga konklusionen ju skulle vara, att detta undantagsstadgande i sjelfva verket visar, att regeln är den, att — utanför hvad denna undantagsbestämmelse innehåller — den ifrågavarande åtalsrätten är förbehållen åt hvarje svensk undersåte.

Men huru förhåller det sig då med lagligheten af 1807 års lagförklaring? Är det rätt och lofligt för lagtillämpare här i landet att åberopa sig på denna förklaring? Nej, det är ej rätt. 1807 lefde visserligen olyckligtvis Sveriges folk under förenings- och säkerhetsakten, men äfven under detta genom en våldsgerning tillkomna bihang till grundlagen hade Rikets Ständer icke aftrådt sin magt att lika med Konungen deltaga i stiftandet af allmän lag. Nu utgör 1807 års kongl. förklaring en af Konungen utan Rikets Ständers medverkan företagen omfattande rubbning af allmänna civil- och kriminalagen samt rättsgångsordningen. Det är en skam, att denna förklaring någonsin har blifvit åberopad i s. k. vetenskapliga skrifter eller blifvit tillämpad af domstolarne, ty den har ej någon legalitet.

Domstolarnes skyldighet vore att aldrig taga någon hänsyn till denna förordning.

Vi behöfva ej gå öfver Atlanten för att finna domstolarne i besittning af en oomtvistad rätt att pröfva lagarnes grundlagsenlighet. Detta sker i den stora unionen och inom de särskilda staterna i denna. Der har en dylik pröfning alltid egt rum. Såsom exempel härpå vill jag nämna, emedan det äfven af andra skäl är märkligt — det är ett af de nyaste exemplen från vår närmaste samtid — huruledes år 1895 unionens högsta förbundsdomstol kasserade den af kongressen voterade inkomstskattelagen. Men vi behöfva icke, säger jag, gå öfver Atlanten för att finna det erkänt och oomtvistadt, att det är domstolarnes rätt och pligt att pröfva åberopade lagars grundlagsenlighet. Vi behöfva ej gå längre än till våra grannländer, Norge och Danmark.

Jag vet icke, om det möjligen var med hänsyn till den olagliga tillkomsten af 1807 års förklaring, som en ledamot af Första Kamaren, hvilken beklädt justitieråds- och justitiestatsministersembeten här i landet, herr Carleson, den 18 maj 1875 yttrade: "Det finnes de, som anse, att embetsmän i allmänhet icke kunna för embetsfel åtalas af enskilde, hvilken föreställning torde grunda sig på en tolkning af

*Om rätt för
enskild part
att mot
embetsmän
anhängiggöra
talan för fel
i embetet.
(Forts.)*

Om rätt för
enskild part
att mot
embetsmän
anhängiggöra
talan för fel
i embetet.
(Forts.)

1807 års förklaring rörande åtal mot domare, men denna föreställnings rättighet är tvifvelaktig, och det kan lätt visas, att både lag och praxis tillåta enskilde att för fel i embetet åtala andra embetsmän än domare.“ Det synes mig, som om de valda ordalagen i hans yttrande röja något tvifvel åtminstone om behörigheten att åberopa en icke i laga form tillkommen förordning sådan som den kongl. förklaringen af år 1807. Men hvad som är alldeles säkert och alldeles tydligt framgår af hans yttrande, är, att han förnekar, att hvad förklaringen innehåller skulle kunna hafva någon tillämpning på andra embetsmän än dem, som finnas i sjelfva § 40 af denna förklaring omtalade, nemligen domare.

Huru har man nu burit sig åt för att konstruera fram ett förbud såsom allmän regel? Man har åberopat ett stadgande i 10 kap. 27 § rättegångsbalken, hvilket medgifver den enskilde parten rätt att väcka åtal mot kronofogdar, länsmän och uppbördsmän, och så har man sagt — jag kunde härvidlag citera en akademisk lärobok i ämnet — att det der undantaget, som man funnit sig föranlåten att medgifva i 10 kap. 27 § rättegångsbalken, utvisar, att det skall finnas en regel, som förbjuder att åtala embetsmän, d. v. s. man åberopar ett undantag från en regel, som icke någonstädes finnes skriven i svensk lag. Det är väl starkt.

Men det är något annat att märka vid detta åberopande af det s. k. undantaget från en regel, i fråga om hvilken man icke kan säga, att så och så lyder den och der och der står den att läsa, och det är, att de, som åberopa 10 kap. 27 § rättegångsbalken, icke alls läst, hvad der står. Det står nemligen icke i det nämnda lagrummet något *bemyndigande* för mig att åtala de der nämnda embets- och tjänstemännen. Nej, det står det visst icke; den rättigheten helt enkelt förutsättes; utan hvad som der står är ett stadgande om något, som jag har att iakttaga, om jag vill utöfva denna rätt. Det står nemligen föreskrifvet, hvar forum är, nemligen härads- och rådstufvurätt. Lagrummet *tillerkänner* mig således ej någon *rätt*, utan det säger, beträffande utöfningen af en *erkänd* och oomtvistad rätt, att ni får vända er dit och dit för att göra er talan gällande. Så förhåller det sig med *det* argumentet.

Vidare har man tillgripit den i sanning alldeles förtviflade utvägen att säga, att, då de af Kongl. Maj:t utfärdade instruktionerna för embetsverken i allmänhet föreskrifva, att det tillkommer dessa embetsverk att låta anställa åtal mot till dem hörande tjänstemän, så bör man — jag tror, att ordalagen lyda så — utan tvifvel deraf sluta, att de enskilde icke hafva någon rätt att åtala de embets- och tjänstemän, genom hvilkas embetsåtgärder de blifvit i sina legitima rättigheter kränkta. Detta är nu rent af ett logiskt dödssprång. För det första är det att märka, att Kongl. Maj:t naturligtvis icke eger att genom de på administrativ väg utfärdade instruktionerna för embetsverken betaga svenska medborgare den rätt, som de ega enligt den allmänna regeln — jag upprepar å nyo dåvarande statsrådet Vult von Steyerns ord — att en hvar eger befogenhet att åtala hvarje lagstridig handling, hvarigenom hans rätt blifvit kränkt. Kongl. Maj:t

eger *icke* att göra några sådana förfoganden i instruktionerna för embetsverken. Lyckligtvis — och det är det andra, som jag vill erinra om — förhåller det sig *icke* heller så, att Kongl. Maj:t i dessa instruktioner gifvit till känna, att han skulle hysa några sådana anspråk. Alldeles *icke*.

Om jag får besvara kammaren med att höra ett par korta utdrag ur ett par af dessa instruktioner, så väljer jag först instruktionen för Kongl. Maj:ts och rikets kommerskollegium den 30 oktober 1891 § 30 i den afdelning, som handlar om åtal och ansvar för tjenstefel. Den lyder i mom. 1: "Begår generaldirektör eller ledamot fel eller försummelse i embetet, varde därför af justitiekansleren tilltalad inför Konungens högsta domstol." Ja, det är alldeles naturligt, att ett stadgande skall finnas, som garanterar, att vederbörande *icke* blir strafflös, hvilken garanti ju *ej* vinnes derigenom, att en enskild skulle hafva rätt att åtala honom i sina angelägenheter, ty naturligtvis kan denne generaldirektör eller denne ledamot begå fel i sin tjensteutöfning, som ingen enskild — äfven om han hade den mest obegränsade rätt att tala i egen sak — skulle kunna åtala. Det är alldeles naturligt, att det i instruktionen skall finnas en sådan föreskrift som denna, när föreskrifter angående åtal för tjenstefel *icke* finnas sammanförda i någon allmän och generaliserande lag. — Vidare heter det i mom. 2, att om ordinarie tjensteman gör sig skyldig till fel eller försummelse i tjensten, etc., *eger* kollegium efter omständigheterna tilldelat honom lämplig varning eller och förordna om hans tilltalande. Ja, det är ju alldeles gifvet, att kollegiet skall hafva rättighet att upprätthålla nödig disciplin inom verket, och att kollegiet *ej* heller bör vara afskuret från tillfälle att utkräfvat ansvar för sådana fel, som falla under kollegii bedömande. Men hvad innebär väl detta, som skulle kunna inskränka den enskilde medborgarens rätt att för fel, som kollegiet *icke* har tillfälle eller anledning att beifra, få i sin egen saks intresse väcka åtal mot den, som kränkt hans rätt? Jag skall blott nämna ännu ett exempel. Om man behagar läsa t. ex. § 44 i poststyrelsens instruktion, der det heter, att generalpoststyrelsen må för upprepade förseelser i tjensten eller tjenstefel af svårare beskaffenhet ur postverkets tjenst entlediga tjenstemän, hvilka blifvit af styrelsen antagna, men å sina befattningar *icke* innehafva fullmagt, samt att öfriga postverkets ordinarie tjenstemän må för dylika svårare förseelser tilltalas inför laga domstol af den person, hvilken Konungens justitiekansler eller vederbörande Kongl. Maj:ts befallningshafvande, på styrelsens anmälan, dertill förordnar, om man läser denna paragraf, säger jag, skall man finna, att detta är en lika naturlig föreskrift som den nyss nämnda, att en styrelse utrustas med nödig myndighet att göra ansvar gällande, der embetsfel kommer till dess kännedom. Men det kan ju finnas många andra embetsfel, som *icke* komma till poststyrelsens kännedom eller som till äfventyrs poststyrelsen *icke* skulle anse påkalla någon dess åtgärd. Fins det med ett enda ord antyd, att den förorättade genom detta helt naturliga bemyndigande för styrelsen skulle vara afklippt från att försvara sin egen rätt? Påståendet är naturligtvis alldeles orimligt.

Om rätt för enskild part att mot embetsmän anhängiggöra talan för fel i embetet.
(Forts.)

Om rätt för
enskild part
att mot
embetsmän
anhängiggöra
talan för fel
i embetet.
(Forts.)

Emellertid har det nu genom en långvarig praxis kommit derhän, att det blifvit en folketro, att denna för embetsmännen så beqväma lära verkligen är ett lagens bud, och emot detta allmänna antagande lärer naturligtvis icke något annat hjälpa än en förändring utaf lagen.

Om kammaren behagar uttala sig för en lagförändring i motionens allmänna syfte, så saknas därför visserligen icke exempel från andra länder i vår verldsdel och i Amerika. Det finnes exempel att anföra ifrån sådana länder som England, som Nordamerika, som Österrike, som Belgien och Norge. Ja, det märkliga har ju inträffat, att det land, som företrädesvis har ansetts representera den motsatta principen uti hela dess brutala skärpa, nemligen Frankrike, har beträddt reformernas väg, ehuru — ty värr i detta fall — representationen der af åtskilliga anledningar icke ännu funnit tid under de sista trettio åren att komplettera hvad som börjades 1870 i och med andra kejsardömet fall. I Frankrike var ju den grundsatsen fastslagen genom konsularförfattningen af den 22 frimaire år VIII, med andra ord 13 december 1799, i den beryktade 75:e artikeln, nemligen att ingen enskild kunde få åtala någon embetsman utan föregående tillåtelse af statsrådet — märk väl icke ministerrådet, utan statsrådet, *conseil d'état*.

Hvad den artikeln gagnat och tjenat till, utom under första, äfven under andra kejsardömet, är förmodligen icke glömdt af någon, som i någon mån följt den sistnämnda regimens historia. Den är emellertid upphäfd genom dekretet af den 19 september 1870. Således, det stödet för den gamla principen: embetsmannens fullkomliga oansvarighet annat än efter tillåtelse utaf en hög embetsmannacorps, har fått ett hugg, efter hvilket den förmodligen aldrig kommer att resa sig.

Nu är visserligen sant — så skulle man tycka — att, äfven när en motsatt princip finnes uttalad, så oförbehållsamt och undantagslöst som i 24:e artikeln af belgiska författningen, eller att ingen föregående tillåtelse är nödig för åtalande af embetsmän, denna icke skulle komma att sedermera i tillämpningen lida någon inskränkning. Men det förhåller sig visserligen så, att äfven uti de länder, der denna belgiska princip är erkänd, en del inskränkningar och vilkor äro stadgade, som, fruktas jag — särskildt i Frankrike, därför att man der icke fullföljt 1870 års reform — göra den senare i många delar betydelselös. Hvad Belgien beträffar, är dels stadgad uti civilprocessordningen, under hvilka fall och omständigheter en domare kan få åtalas — och der föreskrives verkligen ett föregående tillstånd — och dels är embetsmannens ansvarighet inskränkt så till vida, som han är fri från skadeståndstalan utaf enskild i sådana fall, der han är i stånd att visa, att han handlat på öfverordnads befallning, som han varit skyldig att lyda. Den nakna principen får man icke taga alldeles efter orden, sådana de återfinnas i den belgiska författningen.

Uti Österrike har man, för den händelse att en enskild medborgare skulle fruktlöst hos vederbörande administrativ myndighet öfverklaga, att någon hans *politiska* rättighet blifvit kränkt, gifvit honom tillfälle att vända sig till en särskild domstol, en specialdomstol, hvilken består

af ledamöter, tillsatta af kejsaren inom en af representationen uppgjord förslagslista, och hvilken specialdomstol afgör om sjelfva den frågan: har den klagandes rätt, den ifrågavarande politiska rätten, rösträtten, församlingsrätten eller hvad det må vara blifvit kränkt eller icke? För öfverträdelse åter af andra rättigheter kan han vända sig till de allmänna domstolarne eller till en särskild förvaltningsdomstol efter omständigheterna. Detta uti det gamla absolutistiska Österrike — så långt har man kommit der!

Jag skall icke fullfölja dessa antydningar om lagstiftningen i andra länder, helst därför att jag icke tilltror mig den insigt, som skulle erfordras för att lemna ett ofelbart, exakt referat af detta mycket vanskliga, i flera punkter osäkra och utaf vederbörande länders egna rättslärdade omtvistade ämne. Men jag har ansett mig kunna nämna de anförda exemplen såsom en erinran derom, att äfven i detta fall vi kunna ha mycket att lära ifrån andra länder, att nationel sjelftillräcklighet icke är det bästa medlet för nationelt framåtskridande, och att rättsutvecklingen, som är all verklig frihets-utvecklings rätta grund, höjer sig mer och mer öfver de geografiska gränser, som skilja nationerna åt.

Herr Lindhagen: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke tillåta mig att taga parti för någon af de meningar, som här visat sig vara stridiga. Jag vill bara från min sida uttala den åsigten, att jag tror, att lagutskottet hade förfarit mera opartiskt och mera rättvist, om utskottet i sitt afslagsyrkande här begagnat den vanliga formen, att motionen icke kan föranleda till någon åtgärd eller icke kan bifallas, i stället för att affärda densamma med uttrycket, att den må lemnas utan afseende, ett uttryck, som användes endast undantagsvis, och då man vill på ett mera märkbart sätt framhålla, att det, som man yttrar sig öfver, är i något afseende ohemult.

Nu är det en obestridd mening, som vi, oberoende af hvilka åsikter vi än hysa i den här saken, kunna vara eniga om, att åtalsrätten mot embetsmän icke är i alla afseenden mönstergill, och att den icke kan sägas helt och hållet utesluta möjligheten af befogade anmärkningar. Ty dels lider denna åtalsrätt af luckor och otydligheter, dels är det ostridigt, att de åklagaremyndigheter, som skola i stället för den enskilda parten utöfva åtalsrätt, enligt sakens natur verkligen icke i alla fall kunna tillgodose rättvisan så bra, som den enskilda parten både kan och borde ha rätt att göra.

I justitieombudsmannens embetsutöfning t. ex. måste förekomma en del fall, der han aldeles tydligt ser, att veld varit å bane, men der han dock från sin ståndpunkt måste företaga en mera formel pröfning, i ty att det alltid skall föresväfva honom, att han med sin auktoritet, ställning och ansvar bör se noga till, att hans åtal, när det väckes, också vinner bifall, så att han icke blir slagen på fingrarna af hofrätter och andra myndigheter. Det ligger i sakens natur, att justitieombudsmannen mycket ofta måste intaga denna ståndpunkt. Den enskilda parten åter har i sådana fall, der vrångvisa ostridigt föreligger, mycket större intresse uti att göra sin rätt gällande, och

*Om rätt för
enskild part
att mot
embetsmän
anhängiggöra
talan för fel
i embetet.
(Forts.)*

*Om rätt för
enskild part
att mot
embetsmän
anhängiggöra
talan för fel
i embetet.*

han riskerar därför gerna, att hans talan möjligen faller, därför att en bestämd öfverträdelse af laga former anses icke hafva egt rum. Och det kan äfven vara mycket viktigt, att utrymme är lemnadt för åtal, som väl måste leda till ett frikännande domslut, men der ett moraliskt fällande kan förekomma i motiven.

Jag har velat påpeka detta till bemötande af utskottets påstående, att någon anmärkning mot den nuvarande ordningen med fog icke kan göras. Det är få saker, som äro så ordnade, att deremot anmärkningar icke kunna göras. Men huru bristerna skola botas, derom tillkommer det icke mig att nu afgifva någon framställning, eller att yttra mig, om det öfver hufvud taget kan ske. Jag har blott velat framhålla, att den kläm, som utskottet användt, icke var den för ifrågavarande fall lämpliga, utan att utskottet förfarit mera opartiskt, om det på vanligt sätt hemställt, att motionen icke måtte bifallas.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Motionären begärde likväl votering, hvilken ock företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 43, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen visade 119 ja mot 74 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 9.

Efter föredragning vidare af lagutskottets utlåtande n:o 44, i anledning af väckt motion angående ändring af förordningen om biskopsval den 30 maj 1759, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 10.

Föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 45, i anledning af väckt motion om ändringar i §§ 6 och 9 af lagen om tillsättning af presterliga tjänster.

*Omändringar
i §§ 6 och 9
i lagen om
tillsättning
af presterliga
tjänster.*

I berörda, inom Andra Kammaren af herr *R. Eklundh* i Lund afgifna motion, n:o 33, hade föreslagits: dels att Riksdagen måtte för sin del besluta, att mom. 2 af § 6 af lagen angående tillsättning af presterliga tjänster skall erhålla följande ändrade lydelse:

Kyrkoherde må ej på grund af egen ansökan uppföras på förslag till presterlig tjänst, derest han icke vid ansökningstidens slut under minst sju år, räknadt från tillträdet, innehaft den kyrkoherdetjänst, hvartill han senast blef befordrad, ej heller må kyrkoherde, som fyllt 63 lefnadsår, på grund af egen ansökan uppföras på förslag till presterlig tjänst;

samt att till § 9 af samma lag skall göras följande tillägg:

Vid förslags upprättande till förstklassig kyrkoherdetjänst bör i första rummet tagas i betraktande sökandens examina, utgifna skrifter eller annorledes offentligen ådagalagda lärdom i teologiska ämnen och i andra rummet det nit, det allvar och den skicklighet, hvarmed sökanden skött honom anförtrodda kall; dock må sökandens tjänsteålder icke understiga fem år för att till sådan kyrkoherdetjänst uppföras å förslag, om förslaget af andra sökande ändock kan fyllas;

dels ock, att Riksdagen måtte besluta aflåta underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes med afseende på dessa ändringar höra det i år sammanträdande kyrkomötet.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation afgifvits af herr *Ohlsson* i Vexjö.

Herr *Eklundh* i Lund begärde ordet och yttrade: Herr talman, mina herrar! Ehuru jag vet, att Första Kammaren redan har godkänt lagutskottets förevarande utlåtande och att några förändringar i det syfte, jag föreslagit, uti lagen om tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883 icke stå att vinna vid denna riksdag, kan jag icke underlåta att något litet bemöta de skäl, som utskottet anfört — i hopp att inom denna kammare vinna något understöd för det förslag, jag har tagit mig friheten väcka.

Visserligen finner jag det icke underligt, att utskottet ansett sig böra afstyrka förslaget, så vidt det afser förändring uti ifrågavarande lags § 9; ty mot genomförande af den förändring, jag föreslagit beträffande denna paragraf, kan det ju finnas formella skäl.

Men desto mera anmärkningsvärdt finner jag det, att utskottet ansett sig böra afstyrka den af mig föreslagna förändringen, för så

*Omändringar
i §§ 6 och 9
i lagen om
tillsättning
af presterliga
tjänster.
(Forts).*

vidt den angår § 6 mom. 2, och detta desto mera, som utskottet förklarar sig vara alldeles ense med mig derom, att det är "af vigt och betydelse för själavården i en församling, att kyrkoherdetjensten derstädes icke allt för ofta vexlar innehafvare"; "att verksamheten i kyrkans tjänst är af den särskilda art, att för dess rätta bedrivande i högre grad än på andra områden erfordras en personlig bekantskap mellan presten och den allmänhet, hvars intressen han är satt att vårda"; "att en dylik personlig bekantskap icke kommer till stånd på allt för kort tid"; "att det oftare, än önskligt vore, förekommer, att prestmän, hvilka innehafva kyrkoherdetjänst, söka annan dylik befattning"; samt "att i regel den prestman, som uppnått 63 års ålder, saknar de krafter, hvilka äro erforderliga för ett riktigt skötande af en kyrkoherdetjänst på ett nytt område och under andra förhållanden."

Då utskottet varit ense med mig i dessa enligt mitt förmenande för ett rätt bedömande af den föreliggande frågan vigtiga sakförhållanden, hade jag hoppats, att utskottet också skulle varit ense med mig derom, att "kyrkoherde på grund af egen ansökan ej må uppföras på förslag till presterlig tjänst, derest han icke vid ansökningstidens slut under minst sju år, räknadt från tillträdet, innehaft den kyrkoherdetjänst, hvartill han senast blef befordrad, samt att "en kyrkoherde, som fyllt 63 lefnadsår, ej må på grund af egen ansökan uppföras på förslag till presterlig tjänst." Men det måtte hafva varit andra viktigare omständigheter, som föranledt utskottet att afstyrka mitt förevarande förslag. Och så vidt jag kan af utskottets motivering döma, grundar sig dess afstyrkande *dels* derpå, att "det ofta torde vara fallet, att, på grund af motsatser i lynne och tänkesätt emellan å ena sidan kyrkoherden i en församling och å andra sidan dess medlemmar, det för den förre personligen är önskvärdt att blifva förflyttad till ett annat arbetsfält"; "att man icke allt för mycket bör skjuta åt sidan det anspråk på möjlighet att efter en sträfsam verksamhet under måhända brydsamma ekonomiska förhållanden komma till en i detta afseende förbättrad ställning, som äfven hvad angår kyrkoherdarne måste anses berättigadt", samt att den nu gällande bestämmelsen, att kyrkoherde icke kan uppföras på förslag till annan presterlig befattning förr, än han under minst 3 år innehaft sin kyrkoherdetjänst, är väl afvägd, *dels* ock derpå, att ett stadgande sådant som det af mig ifrågasatta skulle träffa jemväl sådana undantagsfall, då en kyrkoherde vid 63 år ännu har sin obrutna kraft i behåll; hvarjemte utskottet tillika påpekat, att det ligger i domkapitlens skön att med stöd af § 8 i nyss nämnda lag pröfva och afgöra, huruvida sökande kyrkoherde besitter de själskrafter, som äro nödiga för hans förflyttning till nytt verksamhetsfält.

Jag kan för min enskilda del icke tillerkänna dessa utskottets skäl en så afgörande betydelse, som utskottet velat gifva dem.

Den kyrkoherde, hvilkens lynne och tänkesätt gör honom mindre lämplig i den församling, hvars herde han är, torde hafva föga utsigt att bli mera lämplig på ett annat ställe. Förhållandet är väl också i allmänhet det, att församlingsborna, när de gå att välja kyrkoherde,

höra sig för i den församling, från hvilken sökanden är, för att få kunskap om, huru han der varit ansedd och omtyckt. Blifva dessa upplysningar icke tillfredsställande, torde den sökanden icke hafva mycken utsigt att vinna befordran till annat pastorat.

Och icke har väl jag genom ifrågasatta ändringsförslaget "allt för mycket skjutit åt sidan" kyrkoherdarnes anspråk på förbättring i ekonomiskt hänseende? Jag har alldeles icke velat förmena dem att söka bättre, mera inkomstgifvande pastorat, jag har blott åsyftat att något litet stäfja den ifver, med hvilken detta sökande nu ofta sker. För öfrigt, om en kyrkoherde blott stannar tre år i ett pastorat, så kommer han näppeligen i tillfälle att på ett tillfredsställande sätt pröfva och afgöra, huruvida han är lämplig för den själavård och embetsutöfning i öfrigt, som der är honom anförtrodd. Jag anser också, att det skulle vara af betydelse både för kyrkoherdarne och för församlingarna, om längre tid stadgades för kyrkoherdarnes kvarstannande i pastoraten. Då jag nu föreslagit en tid af sju år, har jag tagit till förebild den regel, som i allmänhet gäller i Danmark, der det, äfven om det ej blifvit stadgadt i lag, dock blifvit plägsed att ej befordra transportsökande prester, som icke minst i sju år varit anställda uti innehafvande församlingar. Jag tror också, att en kyrkoherde, som vet med sig, att han under minst sju år måste kvarstanna i den församling, der han är, nog mera än annars skall söka att undvika konflikter med sina församlingsbor, och jag antar äfven, att den kyrkoherde, som vet, att han skall stanna sju år på ett ställe, betänker sig mer än en gång, innan han söker ett nytt pastorat, der han, om han vinner befordran, måste kvarstanna i nya sju år.

Man fordrar ju af andra embets- och tjenstemän, hvilka äro berättigade att efter viss tid uppflyttas i högre lönegrad, att de skola hafva med nit och skicklighet tjenstgjort i fem år för att vinna en löneförhöjning af 500 kr. Kan det då vara obilligt att fordra, att en kyrkoherde skall kvarstanna åtminstone under den af en reservant inom utskottet föreslagna tid af fem år, innan han får rätt att söka ett mera inkomstbringande gäll?

Utskottet medgifver, att i regel en prestman vid 63 års ålder saknar erforderliga krafter för att med framgång kunna verka på ett nytt område, men förmenar, att undantag från denna regel dock kunna finnas, och säger, att domkapitlen vid förslags upprättande äro i tillfälle att bedöma, när sådana undantag förefinnas eller ej. Nu frågar jag: kan det vara lämpligt och för domkapitlen tacknämligt att hafva en så grannlaga pröfningsrätt åt sig anförtrodd som att bedöma, huruvida en sökande kyrkoherde ännu besitter de själskrafter, som kunna göra honom lämplig att blifva transporterad till ett annat pastorat? Vore det då icke långt bättre, att en åldersgräns i lagen bestämdes, så att domkapitlen undginge denna för dem helt visst ytterst obehagliga pröfningsrätt? Jag undrar, hvad man skulle säga, om en landsstatstjensteman vid uppnådda 63 års ålder sökte att blifva förflyttad till annan tjenst. Helt visst skulle det icke falla någon myndighet in att uppföra en sådan sökande på förslag eller

*Om ändringar
i §§ 6 och 9
i lagen om
tillsättning
af presterliga
tjenster.
(Forts.)*

*Om ändringar
i §§ 6 och 9
i lagen om
tillsättning
af prästerliga
tjänster.
(Forts).*

åtminstone icke att utnämna honom till en ny tjänst, äfven om sökanden hade krafter nog för att kunna verka på ett nytt område.

Jag har anledning tro, att utskottet ansett denna fråga vara af långt mindre betydelse, än den i verkligheten är. Derför skall jag be att få lemna några upplysningar, huru förhållandena gestalta sig i det stift, inom hvilket jag är bosatt. Inom Lunds stift voro under åren 1884—1886 lediga 22 kyrkoherdetjänster, till hvilka förslag i vanlig ordning upprättades; till 11 af dessa gjordes ansökningar af förut varande kyrkoherdar, sålunda till 50 procent af pastoraten; de sökande kyrkoherdarnes antal utgjorde 29, således 2,63 på hvarje pastorat. Åren 1887—1889 voro 26 kyrkoherdetjänster lediga; till 15 af dem, således till 57 proc., sökte förutvarande kyrkoherdar, och de sökande kyrkoherdarnes antal utgjorde 41, sålunda 2,70 till hvarje pastorat. Åren 1890—1892 voro 38 kyrkoherdetjänster lediga; till 25 af dem sökte kyrkoherdar, sålunda till 65 procent af dem, och de sökande kyrkoherdarnes antal utgjorde 94, således 3,76 för hvarje pastorat. Åren 1893—1895 voro 26 kyrkoherdetjänster lediga; till 21 af dem, således till 80 procent, sökte kyrkoherdar, och de sökande kyrkoherdarnes antal utgjorde 65, sålunda 3,09 till hvarje pastorat. Under år 1896 voro 10 kyrkoherdetjänster lediga; 7 af dem, sålunda 70 procent, söktes af förutvarande kyrkoherdar, och de sökande kyrkoherdarnes antal utgjorde 31, således 4,72 för hvarje pastorat. Om jag nu, för att göra saken litet mera öfverskådlig, sammanräknar siffrorna för femårsperioder, så gestaltar sig förhållandet så, att under åren 1884—1889 voro 48 kyrkoherdetjänster lediga; 26 af dem söktes af kyrkoherdar, således 53 procent, och de sökande kyrkoherdarnes antal utgjorde 70 eller 2,69 till hvarje pastorat. Åren 1890—1895 voro 64 kyrkoherdebefattningar lediga; 46 af dessa söktes af kyrkoherdar, sålunda 71,8 procent af antalet, och de sökande kyrkoherdarnes antal utgjorde 159, sålunda 3,45 på hvarje pastorat. Transport-sökandet har alltså, hvad kyrkoherdarne angår, i en ganska oroväckande grad tilltagit.

Jag kan icke underlåta att nämna ännu ett exempel till belysandet af denna fråga. Kort efter det jag väckt min motion, redogjordes för densamma i en landsortstidning, och i samma tidningsnummer meddelades en notis, att domkapitlet i orten å förslag till en ledig kyrkoherdebefattning uppfört tre förutvarande kyrkoherdar. Jag skaffade mig närmare upplysningar om dessa och fick veta, att den i första förslagsrummet uppförde var 63 år gammal och tillträd sin kyrkoherdetjänst år 1894; att innehafvaren af andra förslagsrummet under de sista fyra åren uppförts å förslag till sex pastorat, och att den, som erhållit tredje förslagsrummet, varit kyrkoherde sedan år 1892, samt att i öfrigt till platsen funnits sex medsökande, och bland dem en kyrkoherde, som sedan den 1 maj 1894, då han på grund af tre-årsperiodens slut blef berättigad att söka andra pastorat, sökt 15 olika sådana. Så förhåller det sig med denna sak inom Lunds stift, och jag antager, att förhållandena äro ungefärligen enahanda inom rikets öfriga stift.

Då frågan om reglering af presterskapets aflöningsförhållanden

vid sistlidet års riksdag förevar till behandling inom medkammaren, uttalade sig nuvarande biskopen i Lunds stift till förmån för komministern. Den sak, som jag här tagit mig friheten att beröra, afser en förmån icke endast för komministern, utan för hela det obefordrade presterskapet i vårt land. Jag skall i följd deraf be att få återberöra några ord af samme talare, då han nemligen säger: "Det finnes icke i Sveriges land någon corps, som, om man beräknar kostnaderna för deras utbildning m. m., i ekonomiskt afseende är så illa stäld som denna. De äro till det stora flertalet sämre stälda än några kroppsarbetare, än några vaktmästare och betjente. De äro att betrakta i många fall såsom *pauvres honteux*; det måste göras något för dem, och jag vill på alla herrarnas hjertan, så varmt och innerligt jag det kan, lägga ett ord för denna embetsmannaklass, på det att herrarne måtte minnas det, då frågan kanske en gång åter lägges fram till profning vare sig i Riksdagen eller i enskilda församlingar."

Om ändringar i §§ 6 och 9 i lagen om tillsättning af presterliga tjenster.
(Forts.)

Då denna motion sistlidne lördag behandlades i Första Kammaren, yttrade samme talare, som jag nu tagit mig friheten att återberöra, bland annat, att han fann min motion mycket behjertansvärd, att han gerna skulle varit med om en föregående talares yrkande att återremittera den till lagutskottet, om han icke fruktat, att föga eller intet dermed vore att för närvarande vinna, att han hoppades, att frågan skulle förekomma till behandling vid nästa kyrkomöte och derifrån, väl utredd, hänskjutas till Riksdagens profning, och att han på grund häraf icke vill påyrka någon ändring i lagutskottets utlåtande.

Då det emellertid för vinnande af ändring uti bestående förhållanden beträffande denna fråga är af allra största vikt, att denna kammare, som jag har anledning tro behjertar dessa stackars obefordrade prestmäns och komministrars intressen, uttalar sig i en annan riktning, än lagutskottet gjort, vågar jag hoppas här vinna välvilligt understöd uti den värdjan, jag nu gör till kammaren derom, att min motion, så vidt den rör ett § 2 mom. af den ifrågavarande lagen, måtte bifallas, och jag skall därför, herr grefve och talman, tillåta mig att yrka bifall till min motion i denna del.

Häruti instämde herrar *Björck, Ernst Carlson* och *Wavrinsky*.

Vidare anförde:

Herr Laurell: Herr grefve och talman! Mina herrar! Man skulle kunna tycka, att denna motion, som afser en inskränkning i presterskapets rätt att söka transport, skulle vara, så att säga, ett attentat mot presternas frihet, eller att deri skulle ligga åtminstone en hindrande skranka och tuktan för dem att hålla sig stilla på sin plats. Men sådana attentat mot presternas frihet äro visserligen icke att frukta, som göra dem, som de angå, mera skickade och mera kraftiga att sköta sin kallelse just på den plats, der de äro anställda, och tuktan fördrager presterskapet mycket gerna, då den kommer

*Om ändringar
i §§ 6 och 9
i lagen om
tillsättning
af presterliga
tjänster.
(Forts.)*

från en älskares hand, såsom helt visst här är fallet. Jag ber därför att såsom prest på det varmaste få tillstyrka motionärens förslag.

Nu skulle man kanske kunna säga, att det icke är mycket skäl att tala för denna sak, då frågan redan fallit i Första Kammaren. Men jag tror, att motionären redan har visat, både att förslaget utgått från verklig kärlek till kyrkan och att det är något sant i det-samma, och om förslaget ock kan synas ringa, så är det dock ett af dessa kärlekens frön, som väl kan ligga i jorden någon tid, innan det visar sig lefvande, men såsom fallet är med kärlekens frön, om de också länge ligga i jorden och om de också växa mycket sakta, dock aldrig kunna dö. Det synes också, som om utskottet hade ganska djupt fattat innebörden hos motionären, ty utskottet refererar motionärens motivering för sitt förslag i ganska varma ordalag, men sedan kommer utskottet likväl till de punkter, hvarpå det låter hela förslaget stranda. Dessa punkter hafva nu redan blifvit kritiserade af motionären sjelf, men då han fattat detta något olika med mig, så ber jag att också å min sida få kritisera utskottets motivering för afslag.

Hvad första punkten angår, säger utskottet: "Ofta torde det vara fallet, att, på grund af motsatser i lynne och tänkesätt emellan å ena sidan kyrkoherden i en församling och å andra sidan dess medlemmar, det icke blott för den förre personligen är önskvärdt att blifva förflyttad till ett annat arbetsfält, der hans verksamhet kan blifva mera fruktbringande, utan äfven ur kyrkans synpunkt af vigt, att han ersättes af en med afseende på för handen varande förhållande mera lämplig kraft."

Motionären kritiserade detta utskottets motiv för afslag och sade ungefär det, att en prest, som icke är rätt skickad på ett ställe, kanske icke är mycket mera skickad på ett annat ställe, och att det därför ur kyrkans synpunkt skulle vara utan betydelse, hvar den presten befinner sig. Jag tror för min del, att utskottet med sin stili-ering velat afvärja en sådan missuppfattning. Utskottet har helt visst här alls icke velat taga hänsyn till någon sådan der oduglig prest, som en hvar församling skulle vilja vara af med, utan utskottet har tänkt på verkligt dugande presterliga krafter, men hvilkas verksamhet på grund af motsatser i lynne och tänkesätt dock synes blifva förhindrad på den plats, der de äro ställda att verka. Men just när så är förhållandet, tror jag, att denna bestämmelse, att presten skall stanna, der han är, till en viss tid, såsom motionären föreslagit — 5 eller 7 år, hvilketdera man tager kan nästan göra detsamma — att, säger jag, den är af ganska stor betydelse, ty när så är, att en duglig prest kommer till ett ställe, men der finner sig vara motarbetad på grund af motsatser i lynne och tänkesätt, så utvisar detta, att det der är svårt att få samförstånd mellan presten och församlingen, men just därför att det är svårt, behöfva de tid, innan de kunna komma till fullt samförstånd. Det är ofta så, att just der, hvarest en sådan dugande prest möter motstånd i sin verksamhet, der kan kyrkans herre hafva för honom öppnat ett stort fält, så att, om han blir skyldig att stanna der en längre tid, han kanske skall finna, att just

på den platsen hans embetsverksamhet skall komma till den största utveckling samt att både han och församlingen blifva tacksamma för att kyrkan ställt honom just på den platsen.

En annan sak gör också, att denna utskottets motivering för afslag i mycket hög grad förlorar sin kraft. Utskottet säger nemligen: "Utskottet tror, att den nu gällande bestämmelsen, att kyrkoherde icke kan uppföras på förslag till annan presterlig befattning förr än han under minst tre år innehaft sin kyrkoherdetjänst, är väl afvägd"; men jag ber att få fästa utskottets ledamöters uppmärksamhet derpå, att detta alldeles icke är gällande lag. Jag vet väl, att utskottet vet detta, men då skall det också uttrycka sig riktigt. Lagen är den, att, såsom det heter, kyrkoherde må ej på grund af egen ansökan uppföras på förslag till annan presterlig befattning, etc. Men detta, att lagen säger, att man icke på grund af egen ansökan får uppföras på förslag, det verkar en betydlig förändring i detta förhållande, ty om så skulle vara, att en verkligt dugande prest komme på ett ställe, derifrån det vore önskligt, att han snart förflyttades, så läte detta sig mycket väl göra i öfverensstämmelse med gällande bestämmelser och skulle äfven kunna ske, om motionärens förslag antoges. Det är mycket lätt för kyrkans herre att styra det så, att en sådan kyrkoherde blefve förflyttad tids nog från den plats, der han blifvit stäld, derigenom att han af en annan församling, som bättre skattar hans gåfvor — ty är det en dugande prest, måtte väl någon församling inse hans duglighet — kallas till fjerde man, och fjerde manskapet har en ganska vidsträckt utbredning samt har genom den sista lagen vunnit ännu större användning än förut. Derför synes det icke vara någon fara för handen, att sådana dugande prester skulle blifva för länge kvar på sin plats. Ur denna synpunkt kan jag således icke tillmäta utskottets motivering för afslag i denna punkt någon betydelse, utan jag anser den tvärtom vara ett skäl för att biträda motionärens förslag.

Men detta gäller i ännu högre grad om den sista punkten angående kyrkoherdar, som fyllt 63 år, eller, om jag vill ansluta mig till reservanten, 65 år, ty här har utskottet sagt, att i regel den prestman, som uppnått nämnda ålder, saknar de krafter, som äro erforderliga för ett riktigt skötande af en kyrkoherdetjänst på ett nytt område och under andra förhållanden; men utskottet säger vidare, att det gifves undantag från denna regel och att det vore hårdt, om lagbestämmelser skulle göras, hvilka träffade äfven dessa undantagsfall. Men, mina herrar, det är just för dessa undantagsfall, som en sådan lagstiftning behöfs, ty det är alldeles sjelfklart att om det är så, att en prests krafter vid dessa framskridna år äro så klena, att åt honom icke gerna kan anförtros ett nytt pastorat, så har domkapitlet fullt skäl att icke uppföra honom på förslag, men i de undantagsfall, då hans krafter synas obrutna, kan domkapitlet icke gerna undgå att uppföra honom på förslag. Men man vet ju väl, att vid den åldern några få år taga mera än tio år förut, och därför kommer snart för denne prest den tid, då han icke längre kan sköta sitt pastorat. Dessutom måste det alltid vara så, att det är mycket lät-

*Omändringar
i §§ 6 och 9
i lagen om
tillsättning
af presterliga
tjänster.
(Forts.)*

*Om ändringar
i §§ 6 och 9
i lagen om
tillsättning
af presterliga
tjänster.
(Forts.)*

tare att sköta ett pastorat, som man känner till, än ett, som man icke känner till, och en stor del af prestens krafter måste därför gå åt för att sätta sig in i dessa nya förhållanden, och därför är det mycket bättre, att han förblifver på den plats, der han är. Således synes mig denna invändning tala kraftigt för antagande af motionärens förslag, och jag får därför för min ringa del yrka bifall till det samma.

Herr Nilsson i Skärhus: För min del yrkar jag bifall till utskottets förslag. Inom utskottet var man af den mening, att man icke borde straffa de gamla presterna, utan hafva något medlidande med dem också, så att de skulle få söka sig till andra platser, om de funno sådant lämpligt. Motionären har sjelf i sitt anförande framhållit, att det fins så många sökande kyrkoherdar till olika pastorat. Ja, det bevisar ju, att de vilja komma till andra platser, och om så är, är det ju ingen skada uti, att det blir en täflan äfven på det området, så att man kan få pröfva och välja den lämpligaste. Och om församlingarna så vilja kalla fjerde man, så få de ju ock tillfälle dertill och få rösta på honom.

Att komministrarna äro dåligt aflönade, det afhjelpes ju icke genom att man vidtager någon förändring i det afseende, som nu föreslagits, ty det bevisar blott, att det fins många gamla prester qvar i embetsutöfning, och det fins ingen möjlighet att skaffa bättre platser åt komministrarna på annat sätt, än att de gamla presterna dö undan eller man bereder sig tillfälle att låta afsätta dem. Derför är det uppenbart, att man icke af detta skäl kan gå in på den föreslagna förändringen, och de af prosten Laurell anförda skälen hafva icke heller öfvertygat mig, att man bör ändra det bestående i detta fall. Det skäl, som biskop Billing har anført i Första Kammaren och som af motionären påvisades, att komministrarna voro så dåligt aflönade, har icke heller varit tillräckligt för att öfvertyga mig härom, emedan, som jag redan nämnt, så länge de gamla presterna lefva och tjänstgöra, eller innehafva platsen, inträffar ingen löneförändring för komministrarna. Således är ej saken afhjelpd med motionärens förslag.

Det kan kanske ibland vara nyttigt att byta om prest, ty det fins ju pastorat, der man måhända är utledsen på sin prest och vill byta om, därför att han är tråkig, och församlingen fått erfara, huru det käns att hafva en sådan. En annan prests uppträdande kanske mera liknar en aktörs, och då kan det vara uppmuntrande för den förra församlingen att få honom i utbyte mot den tröge och tråkige.

Emellertid har jag för min egen del en helt annan uppfattning om presters tillsättande än den i dag framställda, men denna fråga föreligger nu ej, men bör i alla fall i sinom tid komma.

Under sådana förhållanden är det omöjligt för mig att ingå på motionärens förslag, och jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr tal-

mannen till proposition upptagit hvartdera af de båda yrkanden, som derunder förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.

Till behandling förekom härefter lagutskottets utlåtande n:o 46, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t angående fullständigare lagstiftning till skydd mot misshandel af djur.

Angående fullständigare lagstiftning till skydd mot misshandel af djur.

I motion n:o 108 inom Andra Kammaren hade herr *E. Wavrinsky* föreslagit:

att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville snarast möjligt förelägga Riksdagen förslag till sådan lag till skydd mot djurs af alla slag misshandel, hvarigenom bestämmelserna i strafflagens 18 kap. 16 § dels *förtydligas* dels *fullständigas* med särskildt afseende på erhållande af skydd mot *fortvarande* eller *upprepad* svårare sådan misshandel.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Wavrinsky: Kammaren torde hafva anspråk och berättigade anspråk på att en motionär, som icke vinner något understöd i utskottet, icke skall besvara kammaren med någon ny argumentation, än mindre med att upprepa hvad som står i motionen, med beklagande möjligen af att utskottet icke senterat dess innebörd; men i detta fall torde dels en i frågan djupt intresserad allmänhet, som bildat djurskyddsföreningar öfver hela landet och gjort sig förtjent af erkännande för sin verksamhet, och dels fackmän, till hvilka vi vändt oss för att få utlåtanden i frågan, också hafva något anspråk på att icke lagutskottets afstyrkande utlåtande klubbfastes, utan att något säges till motionens försvar.

Strafflagens 18 kap. 16 § lyder sedan 1890: "Visar någon i behandling af egna eller andras kreatur uppenbar grymhet, straffes med böter." Mot detta korta och allt för ofullständiga lagrum har jag vågat framställa annärkningar dels med hänsyn till otydligheten dels med hänsyn till ofullständigheten. Jag har önskat, att termen "kreatur" skulle utbytas mot ett annat uttryck, som tydligt angäfvade hvad det omfattade, som sträckte sig längre; jag har tänkt mig beteckningen "djur". Detta anspråk finner jag ock vara jemförelsevis obetydligt gentemot öfriga önskemål, som jag i min motion framställt. Hufvudsakligen har jag rigtat uppmärksamheten på den andra termen, nemligen "uppenbar grymhet" såsom i alla hänseenden otillfredsställande efter hvad erfarenheten visat. Det skulle vara ganska litet här om att säga, såvida vid tolkningen af detta lagrum domare och nämnd i allmänhet hade enats om någon uppfattning af hvad som menas

*Angående
fullständigare lag-
stiftning till
skydd mot
misshandel
af djur.
(Forts.)*

med uppenbar grymhet. Men så är icke förhållandet. Jag har med nordiska djurskyddsföreningen som mellanband vändt mig till de närmast omdömesgilla, veterinärer och polisbetjente, i synnerhet på landsbygden. Jag tager ur deras utlåtande några exempel ur högen. Första svaret, som inkom, nemligen från professor John Wennerholm, i Stockholm, lyder: "Den nuvarande djurskyddslagstiftningens svaghet ligger uti det stora spelrum, den lemnar åt domarens godtycke eller kanske rättare åt hans personliga uppfattning af hvad som menas med djurplågeri eller, som det heter, uppenbar grymhet". En annan veterinär i Stockholm, biträdande stadsveterinär Nystedt, skriver: "Förändrad lagstiftning är önskvärd, ja, nödvändig, för ett verksamt djurskydd, och bör hithörande lag utgöras af exakta och specificerade bestämmelser, så att både allmänheten, åklagaren och domaren kunna förstå, hvad som skall hänföras under begreppet djurplågeri." Bataljonsveterinär Florén i Upsala, som i allmänhet icke är vidare missnöjd med lagen, begär dock, att gällande bestämmelser skola preciseras. Veterinär Eriksson i Flen förklarar: "Nu torde förhållandet vara, att endast i fall då djurplågeriet väcker mera allmänt uppseende, det lagligen beifras." Distriktsveterinär Ringström i Smedjebacken skrifer med anledning af frågan, om den nuvarande lagen är tillfyllestgörande: "Nej, emedan den endast talar om "uppenbar grymhet" mot djur. Den måste mera utarbetas och preciseras, så att t. ex. en konduktör, som af pojkaktighet klipper håll i örat på en oxe (ringa djurplågeri, men mycken pojkaktighet) ej får högsta straff, men en person, som slår sin oxe med störor för att utpressa den sista kraften till arbete, går helt fri (mycket djurplågeri, men ringa mensklighet). Sådant har inträffat." Länsveterinär Engelsson i Karlskrona skrifer: "Utan någon närmare förklaring af begreppet "uppenbar grymhet mot husdjur" och utan att några olika grader af djurplågeri fastställas, blifva sådana mål helt och hållet öfverlemnade åt domarens godtycke." Kronolänsman Delin i Kungsgården förklarar: "Då dels lagstiftningen i detta ämne är allt för slapp, och nämnden i många fall är hopsatt af personer, som tvifvelsutän äro mindre finkänsliga och måhända rent af kunna anses partiska att bedöma djurplågeriets vidd, är det mycket svårt för en åklagare att få till stånd några effektiva domar emot djurplågeri." Kronolänsman Forsberg, Ousby, meddelar: "Till svar å omstående får jag meddela, att önskligt vore, det djurplågeri uti vår nu gällande strafflag litet omständligare bestämdes. I verkligheten är det mycket svårt att på landet få vittnen, som kunna intyga, att folk äro uppenbart grymma; därför, när en åklagare en eller två gånger fått ett djurplågeriåtal ogilladt, blir han både förargad och liknöjd samt bryr sig ej om att åtala djurplågeribrott. Derfor vore väl, om ändring i denna § vidtoges" o. s. v. Jag skall icke anföra flere yttranden angående denna sak.

Denna otydlighet i lagtexten föranleder således först och främst, att dessa brott icke medföra något straff, då de beifras, och sedan, att allmänna åklagaren efterhand tröttnar på att beifra dem. Eller om någon gång — dock sällan i förhållande till det stora antalet

djurplågeribrott — förfölvare af sådana brott blifva fälda, är vanligtvis domen så lindrig, att den icke kan leda till någon rättelse. Uttalanden i denna riktning göras af nästan alla veterinärer och polismän. Distriktsveterinären Boström i Sala: "Böterna äro i allmänhet så lågt tilltagna, att djurplågaren i regeln blott skänker dem sitt förakt." Veterinär Lundvall i Köping skrifer: "De böter, som åläggas för djurplågeri, äro i allmänhet allt för låga för att vara verksamma." Kronolänsman Hammarlund i Matfors: "Mitt svar är förestafvadt äfven med hänsyn till det ringa straff, som följer på den kolossala råhet, hvilken yttrar sig i djurplågeri, men hvilken både lagstiftare och lagskipare synas bemöda sig om att behandla så varsamt." Kronolänsman Hjærtquist, Alfvesta, skrifer: "Nuvarande stadgar om ansvar för djurplågeri äro en löjlighet, och djurplågaren hänler med rätta deråt. Våra hästskojare äro så sataniskt elaka och samvetslösa, att de borde beläggas med betsel och derefter piskas."

Att djurplågeriet, trots att förhållandena äro bättre i vissa trakter af landet, ganska allmänt pågår, och detta icke blott sådant djurplågeri, som beror af okunnighet, enfald och tanklöshet, utan sådant som kommer af ren illvilja och tredska, framgår af alla dessa, motionen bifogade, uttalanden. Jag skall icke trötta kammaren med att uppläsa mer än ett. Veterinär Settergren från Hjo skrifer: "Min erfarenhet är, att polismyndigheterna i allmänhet visa en ovanlig slapphet och liknöjdhet i beifrandet af djurplågeribrott, domaren ej härifrån undantagen. På landsbygden saknas ju så godt som polismyndighet vis å vis djurplågeri, ty länsmanen kan ej vara öfver allt. Såsom ett talande exempel på, att äfven domaren ibland ej anser groft djurplågeri så synnerligen straffvärdt, vill jag anföra följande: För en fem å sex år sedan reste en person från Hjo marknad med en stackars hästkrake. Han körde härvid det arma djuret med sådan fart, att det omkring en mil från staden stupade och dog på platsen. Som jag hade mina vägar åt samma håll, fick jag reda på förhållandet, och anmälde köraren för länsman. Denna åtalade honom och domen blef — 35 kronors böter." Af alla dessa utlåtanden med mycket få undantag, finner man, som sagdt, att groft djurplågeri i stor utsträckning eger rum och att dessa brott mycket sällan beifras samt att, då de beifras, de i regeln bestraffas med böter så ringa, att de äro utan verkan i fråga om rättelses vinnande eller varning för framtiden.

Under sådana omständigheter synes det mig, som om lagutskottet med blicken på alla dessa intyg skulle hafva funnit något skäl att bifalla min motion eller åtminstone ansett, att en skrifvelse till Kongl. Maj:t för åstadkommande af några åtgärder i det syftet icke vore opåkallad.

Mitt andra yrkande afsåg införandet af frihetsstraff. Om jag nu hade menat, att smärre förbrytelser af detta slag, sådana som bero, som jag nyss sade, på okunnighet eller tanklöshet, skulle beläggas med frihetsstraff, sådana brott som naturligtvis bäst undanröddjas genom inverkan från djurskyddsföreningarna och skolan, på upplysningens och uppfostrans väg, så kunde jag förstå lagutskottets obenägenhet att vara med om en sådan åtgärd som denna. Men sådant har icke

Angående fullständigare lagstiftning till skydd mot misshandel af djur.
(Forts.)

*Angående
fullständigare lag-
stiftning till
skydd mot
misshandel
af djur.
(Forts.)*

mitt yrkande varit. Jag har önskat införandet af frihetsstraff eller åtminstone väckt uppmärksamheten på önskvärdheten deraf för de gröfsta brotten, de svåraste förseelserna i detta hänseende, i all synnerhet vid iteration. Nog är det väl upprörande, att de värsta sådana brott kunna gång på gång, ja, år igenom bedrifvas, under det att knappast någon anmärkning göres, under det vederbörande länsmän förklara, att det tjenar ingenting till att röra vid det — "det ligger", såsom de någon gång säga, "utanför området för vår verksamhet." Under sådana omständigheter uppstår naturligtvis en bitterhet hos dem, som hafva ögonen öppna för orättvisan deri, att de oskäligen djuren, som släpa ut sina krafter i människans tjänst, icke hafva det skydd och värn, som de med rätta borde åtnjuta och som hvar och en för djuren ömmande inser dem vara i behof af. Att redan nu frihetsstraff förekommer, i det vid oförmåga att gälda böterna dessa förvandlas till fängelse, är sant. Men häraf träffas icke de brottsligare utan de fattigare. För grofva brottslingar vore väl enkelt fängelse knappast något så orimligt hårdt straff. Under alla omständigheter skulle det, enligt min uppfattning, verka afskräckande. Det vore väl bättre, om man stadgade frihetsstraff för bestämda fall, ytterligt svåra och upprepade fall, och i stället läte de obetydligare brotten och förseelserna af detta slag försonas med böter — jag skulle vilja säga, utan att dessa böter förvandlades till fängelse. En sådan uppfattning har man på detta lagstiftningsområde i andra länder. Jag har till motionen fogat en kortfattad redogörelse för lagstiftningen angående denna sak i andra länder, till hvilken jag ber att få hänvisa. Deraf framgår, att frihetsstraff förekommer i alla civiliserade länder utom dem, der folket såsom ett nationallyte rent af idkar djurplågeri, såsom Spanien, djurfäktningarnas hemland, Italien och Ryssland. Utom dessa länder är det endast i Sverige, der man icke tillgripit frihetsstraff för de raaaste och gröfsta brott af detta slag. Det är sant, att man icke har en sådan lag ännu i Grekland, men opinionen därför är mycket stark. I några Balkanstater, der man icke har frihetsstraff, har man i stället ett annat straff, hvilket jag, trots de humanitära sträfvanen jag hyllar, icke kan neka är ganska rationellt: man låter nemligen förbrytaren lida ungefär detsamma som hans offer, d. v. s. han får prygel.

Om min motion i detta hänseende hafva ett femtiotal veterinärer yttrat sig tillstyrkande, naturligtvis under förutsättning, att frihetsstraff skulle ådömas endast i de svåraste fall, vid iteration eller rent af tredskande. Äfven polismän hafva, oaktadt denna fråga icke ställts till dem, uttalat sig i samma syfte.

Emellertid, huru viktiga jag än anser dessa förtydliganden och skärpan den af lagen vara, är det dock i ett annat afseende jag finner bristen i den nuvarande lagstiftningen vara störst och mest beaktansvärd. Jag har nemligen framställt ett yrkande med afseende på de fall icke så sällan förekommande, då djurplågare under lång tid kunna fortsätta med sitt djurplågeri, dels därför att de äro, såsom vanligtvis förhållandet är, raa naturer, hvilka äro en skräck på den ort, der de lefva och fara fram, dels ock därför att det är lång tid mellan tin-

gen och man förstår så väl att draga ut på målen, så att lång tid förlöper, innan rättelse kan vinnas. I sådana fall är det omenskligt, att dessa menniskor skola kunna fortsätta med sitt djurplågeri, utan att någon skall hafva rättighet att inskrida för att rycka offret undan plågarens hand. Jag skulle kunna, om jag funne lämpligt, redogöra för fall i stort antal i vårt land, der det mest upprörande djurplågeri af detta slag under lång tid, under årtal, fått ega rum, ofta, för att icke säga oftast, opåtaladt. Men der allmänna åklagaren funnit sig föranledd att instämma den brottslige, har det oftast skett med det resultat, att han antingen frikänts eller ock ådömts ett alldeles för ringa bötesbelopp. Jag skall emellertid icke göra det, utan hänvisar till min för två år sedan afgifna motion, der ett par sådana exempel anfördes.

Men om det kan hända, såsom jag har bevis på, att t. ex. en egendomsegare, som lider af brutalt lynne, förorsakadt mycket af rusdrycker, i uppretad sinnesstämning — och i regel är han i uppretad sinnesstämning — brukar gå in i ladugården samt med störar och andra tillhyggen våldföra sig på sina egna kreatur gång efter gång, dag efter dag, på det omenskligaste sätt, utan att någon kan inskrida eller någon under lång tid försökt inskrida, så måste detta på den trakt, som vetat derom, verkat ytterst pinsamt. En sådan person, som jag känner till, brukade, då vaktaren för djuren lade sig emellan för att skydda dem, för att trotsa honom och visa sin öfvermägt läsa igen ladugården samt resa bort och på dryckesgillen spilla bort flere dagar, under det djuren fingo vara utan föda och vatten. När länsmanen slutligen stämde honom, befans det, att han icke kunde fällas, emedan gårdsfolket voro så rädda för honom, att ingen af dem vågade lemna fullständiga intyg öfver hans förfaringsätt. Till sist blef han dock fast och fick böta ett obetydligt belopp, därför att det blef uppenbart, att han ute på åkern ryckt upp störar ur gärdsgården och handterat djuren på samma sätt.

Det bästa beviset, att någon åtgärd i den rigtning, jag rörande denna sak föreslagit, är nödvändig, är just att något dylikt redan nu sker.

De kronolänsmän, som lemnat intyg till min motion, hafva yttrat sig deröfver, och jag ber kammaren hafva tålmod att höra några stycken af intygen. "Fall rörande djurplågeri hafva inom mitt distrikt", skrifver kronolänsmän Robsahm från Kopparberg, "förekommit och föranledd åtal, och böter ådömts djurplågaren, men djuret har fortfarande fått lida, enär jag saknat magt göra slut på dess lidande, hvilket jag mången gång önskat. För närvarande är en sockenbo under åtal för djurplågeri af upprörande art — den åtalade hade en ko, som så vanvårdats af smuts, att hon var nära upprött å ena sidan. Hon dödades på min egen risk."

Kronolänsmän Ryman från Sköllersta skrifver: "Som lagen nu är, kan djurplågeriet fortfara minst 6 månader efter stämmings erhållande, då endast 2:ne ting hållas om året, och åklagaremagten står så godt som magtlös mot dessa, som plåga de arma djuren, och

Angående fullständigare lagstiftning till skydd mot misshandel af djur.
(Forts.)

Angående
Iullstän-
digare lag-
stiftning till
skydd mot
misshandel
af djur.
(Forts.)

hvad gör det en grym djurplågarare att böta 10 kronor eller i värsta fall något högre, han har i alla fall kvar sitt djur, hvilket han än värre plågar. Jag instämmer på det lifligaste med att få motion om skärpta lagbestämmelser mot djurplågeri.“

Från Falköping skrifer kronolänsman Sjöberg, på fråga om sådana åtgärder, som jag här föreslagit, äro önskvärda: “Ja! Dessutom som jag just gjort det nämnda.“

Jag skall nu blott taga ett par exempel till. Kronolänsman Gustafson från Hallsberg skrifer: “Vid tvenne tillfällen har jag på egen risk låtit döda och nedgräfvu utsvultna hästkreatur härstädes. Ett lagstadgande till skydd för sådan åtgärd tillstyrkes lifligt, enär bötesansvaret för djurplågeri är för lindrigt och rättskipningen på landsbygden för långsam.

Och till sist vill jag anföra, huru länsman Ludvig Wahlberg från Bygdeå skrifer: “Utän denna befogenhet och utan att veterinär kostnadsfritt för polismyndigheten ställes till dess förfogande för konstaterande af förekommande djurplågerifall, må ingen inbilla sig, att lag emot djurplågeri finnes i vårt land.“

Detta kan vara nog. Jag skall icke trötta kammaren med flera intyg. Det är öfver 200 kronobetjente, som instämma uti mitt yrkande.

Nu tillgår det, såsom vi se, på det sättet olagligt. Hvarför skulle det icke vara lämpligt att genom lag stadfästa en sådan åtgärd, som jag föreslagit, för de svåraste och värsta fallen? Nog kunde det vara tillräckligt betryggande mot att man skulle i onödan inkräkta på den enskildes bestämmande- och eganderätt, om polismyndigheten med tillstånd af veterinärer och några andra omdömesgilla personer i kommunen, hvilka kommunalstyrelsen kunde utse, hade tillfälle att i de mest upprörande fallen och under de mest försvårade omständigheter ingripa för att skydda de stumma och oskäligen djuren från sådan rå behandling, som jag visat att ganska, ja, mycket ofta förekommer i vårt land.

Veterinärerna klaga öfver den grymhet, som utöfvas vid slagt. Nyligen har jag i en norrlandstidning, jag tror Luleåposten, sett en beskrifning af det upprörande tillvägagångssätt, som man i många fall i Norrland begagnar vid renslagt, hvilket vore värdt att beakta. Trots allt hvad djurskyddsföreningarne och väl äfven folkskolorna göra för att förmildra uppfattningen och sederna i detta hänseende, återstår — det tror jag mig kunna påstå, icke på grund af löst antagande, utan på grund af omsorgsfull och samvetsgrann pröfning — mycket dervidlag att göra, och det är icke så, som utskottet säger, att sedan 1890 ingenting förekommit, som föranleder förändring i de nuvarande straffbestämmelserna i lagen. Det är verkligen så, att lagen blifvit allt mer overksam, blifvit en död bokstaf, och till och med nya former af djurplågeri hafva på den sista tiden uppstått eller åtminstone fått en utsträckning, som förr var okänd. Jag syftar på allmänhetens ökade anspråk på beqväma och snabba kommunikationsmedel, på spårvagnarne, vid hvilka djuren ofta få sitta grymt emellan. Jag syftar på sportfäneriet i våra dagar, dessa afarter af sport, som gå utöfver alla naturliga gränser.

Jag vågar därför påstå, att min framställning varit befogad, och att jag haft anledning att vänta något tillmötesgående af lagutskottet. Jag vet väl, att i det syftet, jag väckt min motion, ingenting kan vinnas vid denna riksdag, då Första Kammaren redan afslagit densamma, men jag ber dock att få rigta denna folkvalda kammares uppmärksamhet derpå, att afslag å min motion skulle med all säkerhet verka nedstämmande och förlamande på djurskyddsverksamheten, denna verksamhet som utskottet både 1896 och nu har erkänt vara både välsignelserik och berättigad. Det vore ett hårdt slag för densamma, om kammaren nu utan något sympatiuttalande afslog min motion. Ett bifall till densamma från denna kammars sida skulle ej betyda något annat än en uppmaning att komma tillbaka. Det skulle då kanske vara möjligt att med ledning af de rättsvetenskapliga arbeten i utlandet, som finnas att tillgå, kunna formulera vårt förslag till lagtext i det syfte, som jag med min motion afsett. Ett naket afslag å motionen skulle också kunna tolkas såsom ett godkännande af det slapphetstillstånd, som nu, beroende på lagens ofullständighet och otillräcklighet, råder, och detta skulle jag, å min sida, mycket beklaga.

Jag vågar därför, så små utsigter jag än har, att hemställa till kammaren om afslag å lagutskottets utlåtande och bifall till min motion.

Herr A. Hedin förklarade sig instämma häruti.

Herr Petersson i Fräntorp: Herr talman! Det är förvånande, att motionären har så väl reda på, huru vi på landet sköta våra djur. Ätminstone är det för mig alldeles främmande, att det går så till, som han påstått. Å min trakt hushållar man väl med sina djur, och detta af det skälet, att man inser deras stora värde.

Jag tror allt, att man kan säga till motionären den gamla satsen, att man bör vittna om det man sjelf sett och hört, men ej om det, som man af andras sägen vet. Det är icke så säkert, att tidningarne tala rätt, ty det händer ofta, att det står en notis om en sak i en tidning, men så kommer det i en annan tidning ett genmål, som om-talar saken helt annorlunda.

Hvad nu beträffar det exempel, motionären talat om, att en man skulle hafva inträngt i ladugården och slagit djuren med störr, så var väl ej denne, så vidt jag kan tänka mig, normal, och för sådana kan det ej vara skäl att stifta lagar. De blifva ej heller straffade efter lagen.

Motionären har tagit de motionen bifogade uppgifterna från personer, som enligt mitt förmenande ingenting hafva att förlora, men väl att förtjena, i fall det ginge så, som motionären önskar. Jag tror dock, att om han begärt uppgifterna från orföränderna i kommunalnämnderna i Sverige, så skulle man hafva kommit till helt annat resultat än nu är fallet.

Emellertid får jag tillstå, att jag gifver motionären rätt deri, att han icke sökt vara partisk, utan upptagit alla uppgifter i frågan,

*Angående
fullständigare lag-
stiftning till
skydd mot
misshandel
af djur.
(Fortis.)*

*Angående
fullständi-
gare lag-
stiftning till
skydd mot
misshandel
af djur.
(Forts.)*

hvilka inkommit. Han har nu anført, hvad åtskilliga personer sagt; jag skall blott be att få åberopa, hvad två yttrat, hvilka, enligt min åsigt, hafva fullkomligt rätt. Den ene, nemligen stadsveterinären Nystedt i Stockholm, säger såsom svar på den frågan, om han tillråder frihetsstraff, som i de flesta länder stadgades för de svåraste fall:

“Ej så länge djurplågeriet till stor del beror på okunnighet hos allmänheten. Bättre milda, men exakta lagar, hvilkas efterlefnad strängt kontrolleras, än stränga sådana, som ständigt kringgås.”

Såsom svar å frågan:

“Finner Ni det af behovet påkalladt, att — i synnerhet på landsbygden — polismyndigheterna erhålla befogenhet att under former, som trygga mot öfvergrepp, ingripa för att, tills dom genom rättsligt åtal fallit eller eljest rättelse kunnat vinnas, förhindra djurplågeri genom att taga det plågade djuret om hand och i värsta fall nedslaga det?”

säger den andre, distriktsveterinär Hallstedt från Kisa:

“För min del anser jag ej något behof förefinnas att tillägga polismyndighet en befogenhet af antydd art. Man bör ej lagstifta för undantagsfall; att ett sådant ingripande från polismyndigheternas sida, som här ifrågasättes, skulle anses vara på sin plats, hör dess bättre till undantagen. Bästa och säkraste, ja, enda fullt verksamma medlet att skydda djuren för grymheter och misshandel är att söka hos allmänheten utbreda upplysning om människans skyldighet mot djuren och, att särskildt hos det uppväxande släktet uppväcka kärlek till så väl egna som andras djur.”

Förutom dessa två finnas 15 eller 16 andra intygsgifvare, som icke hafva gått in på uppgifter och förfrågningar, som blifvit gjorda.

Jag tror, att det åtminstone på senare åren icke har visat sig behöfligt att stifta strängare lagar än nu finnas. Om dessa följas af vederbörande, så äro de nog tillräckliga.

Jag skall, herr talman, på grund af hvad jag anført, yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Jönsson i Färeköp: Jag skall be att få betyga min tacksamhet och aktning till motionären och äfven de djurskyddsföreningar, som här vid lag gjort sig till tolk för de lidande, värnlösa djurens sak, men jag vill icke heller klandra lagutskottet för dess utlåtande, och jag har icke någon särskild anledning att vända mig emot dess uttalanden i frågan.

Jag tror för öfrigt, att i allmänhet en stor förbättring inträdt med afseende å djurens behandling, emedan våra djuregare finna för- enligt med sin fördel att behandla djuren väl.

Emellertid undrar jag dock, hvarför icke i dessa många uttalanden, som här inkommit, eller i motionärens egen framställning närmare vidrörts ett befintligt, exakt förhållande, utan här talas bara om förhållanden i allmänhet. Jag tycker, att man kunde hafva framdragit ett lifslevande exempel för våra ögon, hvilket jag tror att en

stor del af kammarens ledamöter också hafva bemärkt, nemligen det sätt, hvarpå spårvagns- och omnibushästarne här i Stockholm behandlas. Här har man verkligen sett sådana fall, som jag tror ej kan betecknas med annat namn än uppenbar grymhet.

Så knapphändig lagen än är, tror jag dock den är tillräcklig äfven för dessa fall utaf djurplågeri, och jag har förvånat mig öfver, att åtal icke väckts till beifrande deraf.

Jag har framställt förfrågningar och gjort polisen uppmärksam härpå, men icke fått något bestämdt svar, hvadan jag icke kunnat annat än draga den slutsatsen, att antingen äro lagens bestämmelser härutinnan för små eller också bolagsväldet för stort.

Då man ser alldeles uttröttade, jag vågar säga synbarligen förderfvade hästar tvingas fram på sätt här sker, då måste man kunna beteckna det som uppenbar grymhet och djurplågeri. Jag försäkrar, att om sådant förekomme i vissa landsorter, skulle, utan afseende å lagens stadgande, allmänna opinionen totalt döma dem, som låte något dylikt komma sig till last, och dymedelst omöjliggöra sådana saker vi nu få se midt i Stockholm till föga heder för både bolaget, polismännen och — ja, jag vågar icke nämna några fler.

Jag tycker det vore märkvärdigt, om icke sådana fall borde uppmärksammas, och jag yttrar mig nu i akt och mening att åtal här vid lag må komma till stånd, hvarom jag hyser en viss förhoppning.

Om ett sådant komme till stånd och lagen då visade sig otillräcklig för stäfjandet af här påpekade missförhållanden, hoppas jag motionären kommer igen, och att utskottet och kammaren vidtaga sådana skärpningar i lagens bestämmelser, som kunna anses nödvändiga för att träffa äfven ett bolag, som i ett visst fall bitit hufvudet af skammen.

Jag har här vid lag icke något vidare yrkande att göra, utan har blott velat göra detta uttalande till den kraft och verkan det hafva kan.

Herr Vahlin: Herr grefve och talman, mina herrar! Till en del åtminstone synes det mig i likhet med lagutskottet, att de nuvarande bestämmelserna mot djurplågeri borde i de flesta fall vara tillräckliga, om de blott efterlefdes. Men, som här redan har nämnts, och såsom framgår af de skriftliga uttalanden motionären har bifogat motionen, sätta våra dömande myndigheter straffet gerna vid strafflatitudens lägsta gräns, och det får vara ett mycket groft djurplågeri för att straffet skall gå öfver tjugu kronor.

En orsak härtill torde vara, att de dömande myndigheterna anse sig böra visa nog stor humanitet mot brottslingen — jag tror dock, att dylik humanitet i de allra flesta fall icke kommer att verka välgörande på honom, och att vederbörande förbise, att detta tvärtom innebär en mycket stor inhumanitet mot dem, som få lida af hans brott.

En annan orsak, som här antydts och äfven i motionen framhållits, är att begreppet djurplågeri är så obestämdt, och i vår sportiffrande tid torde detta begrepp bli ännu mera snedvridet. Jag tillåter mig erinra om en händelse, som åtminstone på mig gjorde ett mycket

Angående fullständigare lagstiftning till skydd mot misshandel af djur.
(Forts)

*Angående
fullständigare lag-
stiftning till
skydd mot
misshandel
af djur.
(Forts.)*

allvarsamt intryck. Den inträffade i södra Sverige, der en sportman tillät sig att på sadelplatsen mycket groft misshandla en häst, därför att han icke lyckats komma fram som pristagare. Detta väckte stor ovilja hos dem, som åsågo denna händelse, åtal följde och, så vidt jag vet, fälldes ifrågavarande person i första och andra instanserna för djurplågeri, men befriades i högsta domstolen. Hvarför vet jag icke, men det skulle icke förefalla orimligt, om man ansåg hans åtgärd som en yttring af en ädel sportifver eller något sådant. Så kan begreppet förfalskas, och jag tror, att vårt sportväsende kan medföra, att det blir nödvändigt att rätta på det begreppet.

Jag tror, att, om Riksdagen går in på en strafförhöjning, skulle detta verka helsosamt i båda dessa afseenden: måhända skulle de dömande myndigheterna då anse sig kunna höja en smula på straffsatserna, och kanske så väl våra domare som ock andra — sportmännen i synnerhet — komma att litet justera sina begrepp om hvad med djurplågeri bör förstås.

Jag anser dessutom, att motionären äfven har framställt en del andra förslag i sin motion, som det kunde vara skäl att taga vara på, och att ett uttalande åtminstone ifrån denna kammare skulle för sjelfva saken vara af stor betydelse äfvensom för de allmänna åklagare och öfriga personer, som sträfva för ett minskande af djurplågeriet.

Derför skall jag tillåta mig att yrka bifall till motionärens förslag.

Med herr Vahlin förenade sig herrar *Höjer, Fredholm, John Olsson, Eriksson* i Elgered, *Broström, Hultkrantz, Jansson* i Taberg, *Eriksson* i Bäck, *Söderberg, Hammarström, Styrlander, Ericsson* i Vallsta, *Thylander, Gethe, Walter, Petri* och *K. G. Karlsson*.

Herr Nydahl yttrade: Jag har begärt ordet för att få uttala mina varma sympatier för den föreliggande motionen och min anslutning till densamma.

Det synes mig vara alldeles obestriddigt, att den lagstiftning till skydd för våra djur, som vi redan ega, är mycket otillräcklig. Detta framgår ju också utaf de uttalanden af veterinärer, kronofogdar och länsmän, som finnas bifogade motionen. Dessa herrar äro ju härvidlag mycket kompetenta, och de ha med synnerlig stor endrägt uttalat sig för sådana lagändringar, som af motionären blifvit ifrågasatta. Den ärade ledamoten af lagutskottet, som nyss hade ordet, förklarade, att enligt hans erfarenhet något behof af en förändring icke skulle förefinnas på landsbygden, men jag vågar likväl tro, att dessa män, som representera så många, för att icke säga alla orter inom vårt land, dock böra tillerkännas någon auktoritet i det här fallet. Att spridandet bland folket af en sann upplysning om våra pligter mot djuren — hvartill här har hänvisats — är det säkraste och väl äfven det mest tilltalande medlet för att främja en god, vänlig och öm behandling af våra djur, det är nog riktigt, men det är å andra sidan icke mindre sant, att lagstiftningen, der den går i rätt riktning, också är ett viktigt och ingalunda förkastligt medel på

detta liksom så många andra områden, när det gäller att bekämpa det onda och främja hvad som är godt och rätt.

Visserligen säger sig utskottet fortfarande hysa den uppfattningen, "att rättelse af rådande missförhållanden i afseende å djurens behandling endast i ringa mån kan vinnas genom straffrättsliga åtgärder", men från min ståndpunkt måste jag säga, att allenast denna rättelse i någon, lät vara aldrig så ringa, mån kan vinnas genom straffrättsliga åtgärder, så böra äfven dessa åtgärder vidtagas, och i motsats till utskottet tror jag verkligen, att *ganska mycket* kan på lagstiftningens väg vinnas för stärfjande af ett onyttigt djurplågeri. Det kan, synes det mig, knappast vara tu tal derom, att den allmänna meningen ganska väsentligt påverkas ifråga om hvad som är rätt och orätt, i fråga om graden af det orätta och brottsliga i ett handlingssätt af den ställning, som lagstiftningen intar till detta handlingssätt. Är djurskyddslagstiftningen så slapp och otillräcklig, att handlingar af grymhet mot djuren sällan kunnat beifras och, om de beifras, straffas mycket lindrigt, till och med lindrigare än forseelser, som i moraliskt afseende äro indifferent, t. ex. öfverträdelse af en ordningsstadga, då måste i det allmänna föreställningssättet dessa handlingar framstå såsom föga brottsliga, föga klandervärda, och det arbete, som djurskyddsvännerna utöfva för att väcka folkets samvete med afseende å pligterna mot djuren, måste bli svårare och vida mindre framgångsrikt, än om lagstiftningen går så att säga hand i hand med detta arbete.

För öfrigt fins det och kommer väl ännu mycket länge att finnas naturer, som äro så slöa, så råa och elaka, att de icke äro tillgängliga för någon annan undervisning angående deras pligter mot de stackars djuren, än den undervisning, som kan meddelas genom strafflagen, och det är väl i främsta rummet mot sådana naturer, som dessa straffrättsliga åtgärder skulle vara rigtade.

Det var med verklig öfverraskning, som jag af den redogörelse motionären lemnat oss angående djurskyddslagstiftningen i främmande länder, fann, att vårt land är så efterblifvet i fråga om en lagstiftning i syfte att skydda djuren mot misshandel af tanklösa, råa och elaka människor. Denna efterblifvenhet är, enligt mitt förmenande, icke hedrande utan tvärt om, och jag anser därför, att vi böra sträfva efter att äfven i detta fall rycka fram i främsta ledet bland de civiliserade folken.

Man säger ofta, att man icke skall stifta så många lagar. Ja, det kan ju vara sant, men emellertid tycker jag mig hafva märkt, att det talet mindre höres, när fråga är om att lagstifta till förmån för de samhällsklasser, som ha rätt att lagstifta — och sådant är ju menskligt, men det är också menskligt, och menskligt i en högre mening, att vi, som hafva lagstiftningsrätten i våra händer, tänka på att värna äfven deras intressen, som här icke hafva någon talan, det må nu vara människors eller djurs. De oskyldiga djuren, dessa våra stumma medarbetare här i jemmerdalen, de ha fått lida så länge och så mycket för människans skull, utan att vi reflekterat deröfver eller hyst någon medkänsla eller något förbarmande med dem, att vi nu, då vi ändtligen börjat få våra

Angående fullständigare lagstiftning till skydd mot misshandel af djur.
(Forts.)

*Angående
fulltän-
digare lag-
stiftning till
skydd mot
misshandel
af djur.
(Forts.)*

ögon öppnade i detta afseende, icke böra dröja att göra allt hvad rimligtvis göras kan för att förminska deras lidanden.

Det är i denna tanke, herr talman, som jag anhåller att få yrka afslag å utskottets betänkande och bifall till herr Wavrinskys motion.

I detta yttrande instämde herrar *Arhusiander, Bromée, Norberg, Norman, Wallmark, Persson* i Tällberg, *Holmgren* i Warnhem, *Persson* i Arboga och *Eklund* i Stockholm.

Herr Wavrinsky: Sedan jag begärde ordet, hafva flere talare välvilligt biträdt min motion, och jag kan därför inskränka mig till några få ord.

Den ärade medlem af lagutskottet, som uppträdde till försvar för dess betänkande, nämnde någonting om att man icke borde rätta sig efter allt, som står i tidningarne. Nej, det har jag heller icke gjort. Ingenting af det, som jag anfört i min motion, är stödt på lösa uppgifter eller tidningsmeddelanden. Jag har särskildt bemödat mig om att vända mig endast till i denna fråga specielt omdömesgilla och vederhäftiga personer, och det är på deras omdömen jag byggt min motion.

Den ärade ledamoten af lagutskottet menade, att i hans bygd icke förekommer något djurplågeri, och därför var han med om att lagutskottet afstyrkte motionen. Ja, det är ju mycket lyckligt. Jag är sjelf "östgöte, gud ske lof", och jag vet, att i denna bygd handskas man ganska väl med djuren. Men jag vet också, att på många andra håll och väl äfven på sina ställen i Östergötland man behandlar djuren illa, och det isynnerhet under rusets inflytande. På de ställen, der rent af yrkesmessiga hästskojare fara fram, är enligt de uppgifter jag erhållit tillståndet ytterst bedrögligt i detta afseende. Och jag vill under benämningen hästskojare icke endast innefatta dem, som stå i en låg samhällsställning; det finnes sådana äfven på högre trappsteg af samhällsskalan. Tror då den ärade ledamoten af lagutskottet att på dem upplysning skulle verka synnerligen mycket? Jag tror det icke. Det har nog blifvit försökt.

Jag ber nu endast att få upplysa om ett slag af djurplågeri, som den ärade utskottsledamoten sannolikt icke har tänkt på, utom detta hästskojeri. Vi hafva t. ex. en upprörande art af djurplågeri, som består i bibehållandet vid lif af obotligt sjuka kreatur under långa tider endast för att försäkra sig om afgifterna hos kreatursförsäkringsbolagen. Man förskaffar sig då hjälp af qvacksalvare, och jag har vederhäftiga bevis på att dessa behandla djuren på det omenskligaste sätt. En förändring i afseende på synnerligast de smärre kreatursförsäkringsbolagens stadganden i detta hänseende är af behofvet påkallad, och ett förslag derom skall väl komma i sinom tid. Jag har emellertid nu velat rigta uppmärksamheten derpå.

Den ifrågavarande ledamoten af lagutskottet var nog vänlig att erkänna, att jag varit opartisk och lemnat alla svar jag fått, men jag har olyckligtvis icke kunnat få in alla svaren, emedan jag icke hade mer än 8 dagar på mig före motionens afgifvande för att insamla utlåtandena. Inom 8 dagar inkommo alla dessa svar af 225 polismän,

hvilket bevisar, att saken föreföll dem vigtig. Jag har här en hel samling af andra dylika utlåtanden än de, som intogos i motionen, och som väga minst lika mycket som dessa.

Den ärade utskottsledamoten anförde två svar, som gå i en annan riktning, och tillade, att dessa efter hans uppfattning hafva rätt. Ja, om man gillar den gamla Ibsenska satsen, att minoriteten alltid har rätt, då vill jag erkänna, att det ligger sanning deri. Men nog borde alla de andra i en annan riktning gående intygen från hundra details personer väga mera än dessa två, som för öfrigt icke äro absolut afvisande, utan ställa sig mera tveksamt.

Till sist var det en ärad talare på skånebänken, som nästan förbrände mig, att jag icke nämnt något om stockholmsförhållandena. Jag vill derpå svara, att jag riktade min motion mot allt djurplågeri. Jag har icke utpekat någon särskild trakt. Jag har speciellt bemödat mig att uttala mig så allmänt som möjligt, då jag föreslagit att skärpa lagbestämmelserna genom införande af fängelsestraff för djurplågeri, så att det i det allmänna medvetandet skulle blifva skamligt att bedrifva sådant, så att man skulle kunna komma åt sådana, som annars sitta i en alldeles för förnäm och stark position.

Jag ber emellertid att få nämna, att jag just haft min uppmärksamhet riktad på dessa hästar här i Stockholm, som varit föremål för herr Jönssons särskilda deltagande. Jag gjorde genast anmälan om förhållandet, och följden var, att polismästaren genast lät inspektera dessa hästar, och jag har sedan af tidningarne sett, att bolaget blef ålagdt att minska vagnarnes tyngd och vidtaga åtskilliga andra förändringar. Detta torde just vara ett bevis för, att det i städerna är något lättare att åstadkomma en förbättring i detta afseende, om man nemligen är vaken och vill gripa in, hvaremot det på landsbygden med dess stora afstånd icke är så lätt för polismännen och de, som äro intresserade, att ingripa och göra sin vilja gällande. Det är därför, som jag mera pointerat ställningen på landsbygden, men jag har ingalunda velat fritaga de större städerna, särskildt icke Stockholm, och allra minst har jag velat fritaga mig sjelf från att inskrida, när så varit möjligt, för att åstadkomma rättelse.

Jag hoppas, då nu så många röster höjt sig för bifall till min motion, att kammaren icke skall biträda lagutskottets yrkande, utan i stället bifalla min motion.

Herr Husberg: Jag har, såsom synes af betänkandet, icke uti utskottet tagit del uti denna frågas behandling, men jag kan icke neka, att jag dock nu skulle vilja helt kort tillkännagifva den ståndpunkt jag intager; och jag ber att i sådant afseende få nämna, att jag ansluter mig till motionärens förslag.

Jag kan icke anse de nuvarande bestämmelserna i 18 kap. 16 § strafflagen vara rigtiga eller tillfyllestgörande. Och de anmärkningar, dem jag skulle vilja rigta mot desamma, utgöras hufvudsakligen af hvad förut redan många gånger blifvit framhållet, nämligen för det förste att, efter hvad jag tycker, bötesstraffet, det enda straff, som är stadgadt i detta fall, är i åtskilliga fall för litet, för ringa. Jag

Angående fullständigare lagstiftning till skydd mot misshandel af djur.
(Forts.)

*Angående
fullständigare lag-
stiftning till
skydd mot
misshandel
af djur.
(Forts.)*

menar, att för sådana särskilda händelser, der, såsom det obestriddigen förekommit, sådan misshandel af djur eger rum, som visar den allra otäckaste grymhet och råhet, gerningsmännen verkligen förtjena att klämmas till på ett annat och mera kraftigt sätt än genom ett mer eller mindre lindrigt bötesstraff.

Jag vill vidare gent emot herr P. G. Petersson säga, att det är klart, att denna motion icke rigtar sig mot våra ordentliga och omsorgsfulla jordbrukare, ty de sköta nog sina ladugårdar, sina hästar och andra kreatur väl utan skärpta straffbestämmelser, utan att den är rigtad mot sådana der singuliera individer, som fara fram som odjur, och dessa kunde väl förtjena att hållas efter.

Dessutom vill jag i allo biträda den anmärkningen, att det är origtigt att göra straffet för djurplågeri beroende på, huruvida det djur, som misshandlats, befinner sig i någon persons ego. Jag kan egentligen icke förstå, att då man vill straffa den i en viss handling framträdande råheten, som staten icke kan tåla eller lida utan näpst, man skall låta denna straffbestämmelses tillämpning bero på, huruvida det föremål, mot hvilket denna råhet rigtas, befinner sig i någon persons ego. Nu säger utskottet, att då någon fångar ett vildt djur och misshandlar det, så måste man säga, att denne person är egare till djuret ifrån och med det ögonblick, han fångat detsamma. Men detta är sådana der juridiska tolkningsförsök, som man måste taga till hjälp, därför att man finner, att sjelfva grundtanken, att göra saken beroende på om djuren befinna sig i en persons ego eller icke, i sig sjelf är felaktig.

I afseende på sjelfva klämman i motionen, skulle jag visserligen, för min del, önskat en något annorlunda beskaffad form. Men då jag tror mig veta, att Första Kammaren redan biträdt lagutskottets utlåtande, och sålunda följden af ett bifall till motionen från Andra Kammarens sida icke kan blifva annat än en opinionsyttring, men en opinionsyttring, som jag hoppas skall verka godt för framtiden, så skall jag be att få yrka bifall till motionärens förslag i oförändrad form.

Häruti instämde herrar *Sahlén*, friherre *von Knorring*, *Lindblad*, *Olsson* i Skiftinge, *Crusebjörn*, *Lundström*, *Emthén*, *Andersson* i Lysvik, *Olsson* i Mårdäng, *Nordin* i Sättna, *Göthberg*, *Nyström*, *Ericsson* i Wallsta, *Poignant*, *Svensson* i Karlskrona, *Sjövall* och *Bruzelius*.

Vidare anförde:

Herr Norrman: Herr grefve och talman, mine herrar! Hvad jag tänkte säga är till största delen sagdt af landshöfding *Husberg* och herr *Nydahl*, och jag kunde således inskränka mig till att instämma med dessa herrar, men jag skall i alla fall be att få säga några ord.

Då jag läste motionen, gjorde den på mig ett ganska godt intryck, jag riktigt fröjdades öfver, att herr *Wavrinsky* framkommit

med en så utmärkt motion, och jag kunde aldrig tänka mig, att något sådant skulle hända, som att den skulle bli afstyrt af lagutskottet. Det förefaller mig något märkvärdigt, när lagutskottet säger: "Om sålunda åtskilligt beträffande djurens behandling ännu är att önska och rätta, måste dock erkännas, att en stor och allt jemt fortgående förbättring härutinnan egt och eger rum", och så vidare såsom skäl för afslag anför, att opinionen har förbättrats och allt mer och mer går i den riktning, som motionären har önskat. Skulle det vara ett skäl för afslag? Skulle det då vara skäl att stifta en lag, som ginge stick i stäf mot allmänna opinionen? Är det icke meningen, att, när man stiftar en lag, man i någon mån skall hafva allmänna opinionen för sig, att denna, så att säga, skall hafva gått före och lagen följa efter, för att stödja och hjälpa till att utbreda opinionen? Jag tycker således, att lagutskottet med denna motivering skulle hafva kommit till ett alldeles motsatt beslut och tillstyrkt motionen, efter som man hade anledning hoppas på framgång vid stiftandet af en lag, som blifvit så pass förberedd af allmänna opinionen.

*Angående fullständigare lagstiftning till skydd mot misshandel af djur.
(Forts.)*

Jag tror likväl, att så mycket finnes kvar af den gamla råheten, att det är högeligen af behofvet påkalladt att få en skarpt lagstiftning i detta fall till hjälp för opinionen.

Jag vill också påpeka en annan sak. Skulden för djurplågeriet, som ovilkorligen är en synd, faller, enligt min uppfattning, icke endast på den persons hufvud, som bedrifver den synden, utan samhället, som på något sätt, jag vill icke säga, håller med, men åtminstone lemnar syndaren ostraffad, gör sig mer eller mindre delaktig i brottet, och vi borde akta oss för det allra minsta sken af något sådant.

Det är också vår skyldighet som människor, som kristna människor, att vara barmhertiga, och den barmhertigheten måste sträcka sig äfven till djuren.

Jag vill därför sluta detta korta anförande med den bevakande bönen till kammaren: "Varen barmhertige!", och får då yrka afslag å utskottets hemställan samt bifall till herr Wavrinskys motion.

Herr Waldenström: Jag skulle kunnat nöja mig med att instämma i herr Husbergs yttrande, men eftersom jag begärt ordet, skall jag begagna tillfället att säga något i förevarande fråga.

Jag anser visserligen icke herr Wavrinskys motion, sådan den föreligger, vara tillfredsställande, men jag skall ändock med nöje gifva min röst för densamma gent emot utskottets utlåtande, som är i alla afseenden ännu mycket mindre tillfredsställande. Vår nuvarande djurskyddslagstiftning behöfver ändras på många områden. Jag tänker dervid på det massvis förekommande fångandet och dödandet af småfoglar, på det djurplågeri, som eger rum vid kapplöpningar, på det djurplågeri, som bedrifves vid den s. k. vivisektionen, der man åberopar sig på människans rättighet att inhemta kunskap om lifvets företeelser, det må kosta andra levande varelser hvilka horribla plågor som helst.

Nu säger utskottet, att en lagstiftning lär icke behöfvas, enär

*Angående
fullständigare lag-
stiftning till
skydd mot
misshandel
af djur.
(Forts.)*

”en stor och alltjemt fortgående förbättring härutinnan egt och eger rum.“

Ja, jag är icke alldeles säker på att det pågår någon *stor* förbättring i detta afseende. De intyg, som herr Wavrinsky i sin motion anför, visa, att det icke måtte vara förhållandet. Men äfven om så vore, äro dock missförhållandena i alla fall så stora, att man visserligen behöfver sätta en dam för dem.

Det är sant, såsom utskottet säger, att man icke kan åstadkomma någon sedlig förbättring genom straffrättsliga bestämmelser. Det kan man icke göra på *något* område, men ändå äro väl straffrättsliga bestämmelser nödvändiga för att afskräcka menniskor från att göra sådant, som deras egna hjertan och samveten icke lägga hinder i vägen för.

Hvad nu beträffar de särskilda straffbestämmelser, som herr Wavrinsky i sin motion föreslagit, så vill jag icke inlåta mig derpå, men det förvånar mig på det allra högsta att se, huru lagutskottet tagit sig till att definiera det uttryck, som nu förekommer i vår lag: ”egna och andras kreatur“. Jag är säker på, att herrarne aldrig hört talas om eller tänkt sig möjligheten af en sådan definition. Till ”egna och andras kreatur“ skulle således vara att räkna icke endast husdjur, de må nu vara flygande eller icke flygande, utan äfven vilda djur, som man fångat, ty, säger utskottet, när någon fångat ett vildt djur, så är han egare af detsamma, och då hör detta djur till hans ”kreatur“, och han är således underkastad straff, om han misshandlar detsamma. Jag tror, att icke ens de allra mest erfarne jordbrukarne här i kammaren någonsin tänkt, att detta är betydelsen af lagens uttryck: ”egna och andras kreatur“. Bättre än att på detta sätt krängla bort lagens ord hade lagutskottet handlat, om det tagit mer hänsyn till hvad motionären påpekat och åtminstone föreslagit t. ex. en skrifvelse i något mera allmänt syfte.

Emellertid anhåller jag att få yrka bifall till motionen.

Herr Ohlsson i Vexjö: Herr talman, mina herrar! Jag både uppfattar och uppskattar det fullt berättigade i djurskyddssträfvandena och således äfven syftet med motionen. För min del betraktar jag dock denna fråga i all hufvudsak och i allt väsentligt såsom en uppfostringsfråga, såsom en folkupplysningsfråga, och endast i underordnad grad såsom en straffrättslig fråga.

Tänker man närmare på förhållandena, så tror jag, att hvar och en lätt nog skall inse, att i jernförelsevis högst få fall djurplågeriet sker inför offentligheten, på allmänna platser, gator och vägar och i vittnens närvaro; sker det der, så sker det i regel under rusets inflytelse eller under ett häftigt sinnes uppbrusning. I de allra flesta fall sker det nog under sådana förhållanden och omständigheter, att någon kontroll derå eller bevisning derom icke kan åstadkommas. Den verkligt råe och grymme djurplågaren träffas säkerligen i de flesta fall icke af lagens straffande arm.

Är det nu så, synes det mig, som kunde man icke för sjelfva saken vinna något derpå, att straffhotet ökas, att straffskalan skärpes.

Mången anser nog i likhet med mig — såsom jag äfven tyckt mig märka — och det med rätta, att nu gällande straffskala, som infördes så nyligen som år 1890, är och kan vara tillräckligt effektiv, om och när densamma vederbörligen tillämpas.

Vid sådant förhållande och då jag anser, att den rätta och enda säkra vägen till målet icke går genom strafflagsparagrafer och fängelsestraff, utan genom uppfostran och folkupplysning, som särskildt och direkt riktat sig på denna visserligen behjertansvärda sak, kan jag, herr talman, med den mening jag sålunda omfattar, icke annat än yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Folke Andersson: Herr greve och talman! Mina herrar! Efter den nu förda diskussionen skulle det nästan kunna anses, som om utskottet ville försvara djurplågeriet, men jag vill försäkra herrarne, att vi inom utskottet ömma för djuren lika väl som någon annan och önska skydd för dem. Vi hafva dock ansett, och det torde måhända icke kunna förnekas, att folket i allmänhet i vårt land egnar mera omsorg åt djuren nu än förr och sköter dem bättre. Vi tro äfven, att man icke genom alltför sträng lagstiftning vinner det mål, man åsyftar, och i likhet med föregående talaren är jag af den uppfattningen, att folket genom ökad upplysning mer lär sig att inse vigten af humanitet mot djuren och allt mer och mer vinnlägga sig derom och därför icke så mycket skall förbryta sig mot dem. Redan nu finnes det ett lagstadgande, som kan tillämpas vid svårare förbrytelser, och jag vill icke vara med om att stadga frihetsstraff för djurplågeri, ty det vore att gå för långt. Således har jag anslutit mig till utskottets hemställan. Vill kammaren besluta något annat, så ligger det i dess skön, men då jag för min del anser, att utskottet haft skäl för sitt åtgörande, så skall jag, herr talman, anhålla att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Jönsson i Färeköp: Herr talman! Mina herrar! På grund af hvad motionären anført med anledning af mitt föregående yttrande, så torde det tillåtas mig att förklara detta mitt kortfattade och kanske för knapphändiga yttrande i frågan. Jag uttalade mig möjligen icke nog tydligt och kom måhända icke att beröra frågan precis så, som min mening varit. Min mening var emellertid, att jag icke fäste mig så mycket vid de åberopade intygen, då de flesta af dem äro afgifna af veterinärer och allmänna åklagare, och då jag vet, att ehuru det finnes många åklagare och det äfven finnes en veterinär vid hvarje omnibus- eller spårvagnsbolag, djurplågeriet vid dessa bolag dock får passera utan att allmänna åklagaren vidtager någon åtgärd. Det var detta, jag fann anmärkningsvärdt, och som föranledde mitt yttrande, men det var ingaluuda min afsigt att vilja uttala något klander mot motionären, så mycket mindre, som han ju vidtagit åtgärder till rättelse i detta stycke.

Herr Pehrson i Törneryd: Då det icke endast af en, utan af två utskottsledamöter ifrågasatts, att denna fråga skulle företrädesvis

*Angående
fullstän-
digare lag-
stiftning till
skydd mot
misshandel
af djur.
(Forts.)*

vara en fråga, som skulle öfverlemnas åt uppfostringens vård, så gaf det mig anledning att begära ordet.

I likhet med dem anser äfven jag, att på uppfostringens väg mycket kan göras, för att människorna skola lära sig behandla djuren väl; men den vägen är måhända något långsam, och kanske behöfver man ock något annat medel vid sidan för att något snarare kunna främja det mål, hvarefter man sträfvar. Om lagstiftningen dervid kan komma till hjälp, så synes det mig icke vara någon anledning att motsätta sig det. Jag har särskild anledning att vid detta tillfälle draga mitt strå till stacken, därför att jag tänker på en händelse, som inträffade i min hemort för några år sedan. En dräng, som var ute och körde på en åker med ett par oxar, blef häftigt ond på en af dem. Han stannade dem och sprang framför dem och sparkade till oxen i hufvudet. — Drängen hade vid tillfället stora träskor på sig. — Den första sparken slog in ögat på oxen och den andra träffade oxen i pannan, så att han stupade. Ett stort blodflöde uppstod och man måste köra hem oxen med ett par hästar och vagn; veterinär efterskickades och denne förklarade, att oxen måste nedslagtas, hvilket också skedde. Gerningsmannen lagfördes, hvarvid han fäldes till 75 kronors böter. Häraf kan man ju tydligen finna, att straffbestämmelserna i detta hänseende äro alldeles otillräckliga.

Dessutom har jag en särskild anledning att biträda motionärens förslag därför, att jag under en följd af år varit i tillfälle att iakttaga, hvad som försiggätt här i hufvudstaden. Jag har t. ex. funnit, att de hästar, som gå för omnibusarne mellan Riddarhustorget och Vasastaden, i allmänhet, när de inköpas och sättas in på denna trafikled, äro stora, vackra och präktiga djur. Huru länge de kunna användas för denna körning, förrän de äro utmattade och utkörda, vet jag icke, men *det* vet jag, att det är en ganska kort tid i jernförelse med hvad djur kunna användas, om de behandlas väl. I alla fall utöfvas der enligt min uppfattning djurplågeri, när man på en mycket kort tid kan köra ut de bästa och kraftigaste djuren.

Vid byggen här i Stockholm förekommer nästan alltid, att hästarna ryggas till följd af för trånga platser, och de ryggas ofta öfver stenar, plankor, sandhögar och andra föremål. Hvar och en torde veta, att när man vill straffa en häst, så ryggas man honom, och det är äfven nogsamnt bekant, hvilken påföljd ett sådant ryggande medför: hästen blir nemligen snart nog förderfvad i benen. För ett par år sedan förekom här i staden en stor husreparation inne på en gård. Gården var så trång, att man der icke kunde vända med ett lass, och porten hade en sluttande plan åt gatan. Man måste således rygga in alla de hästar, som från gården skulle föra bort gammalt murbruk, sten och andra föremål. Det är ett stort djurplågeri att genom en port upp till en högre än gatan liggande gård ständigt rygga in förspända hästar. Då, enligt mitt förmenande, djurplågeri pågår i långt större utsträckning här i hufvudstaden än på landsbygden, synes mig motionären hafva haft en särskild anledning att framkomma med detta sitt förslag, och anhåller jag att få biträda detsamma.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Med afslag å utskottets hemställan biföll kammaren den i ämnet väckta motionen.

§ 12.

Slutligen föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 43, i anledning af väckta motioner om löneförhöjning för Riksdagens justitieombudsman och justitiekanslern m. m.

Uti en inom Första Kammaren väckt motion (n:o 11) hade herr *C. E. Ljungberg* hemställt:

att Riksdagens justitieombudsman måtte, lika med högsta domstolens ledamöter, tilldelas en årlig lön af 10,000 kronor;

att han måtte, efter minst tio års tjenstetid och uppnådda 65 åldersår, undfå en pension af 80 procent å lönen; samt

att den justitieombudsman, som före sitt 65:te åldersår afginge, i följd deraf att valet träffat annan person, måtte, när detta skett, utan officiel anmärkning mot hans embetsförvaltning, åtnjuta halfva den pension, som annars efter ofvan angifna regler skulle honom tillkomma, dock endast till dess han till äfventyrs på stat erhöle embete eller tjänst med högre löneförmåner.

Vidare hade uti en inom samma kammare af herr *P. Reuterswärd* väckt motion (n:o 14) föreslagits:

att Riksdagen ville besluta, att den lön af 8,000 kronor, som justitieombudsmannen för närvarande åtnjuter, skulle från och med 1899 utgå med ett till 12,000 kronor höjdt belopp; samt

för den händelse Riksdagen skulle anse § 97 i regeringsformen härtill föranleda,

att justitiekanslerens lön från samma tid skulle utgå med 9,000 kronor och hans tjenstgöringspenningar med 3,000 kronor.

Slutligen hade herr *H. Holmlin* i Andra Kammaren väckt en motion (n:o 128), hvilken, efter det visst i motionen framställt yrkande blifvit med kammarens begifvande af motionären återtaget, innefattade följande förslag:

att justitieombudsmanna- och justitiekanslersbefattningen från och med 1899 års ingång aflönas med 10,000 kronor årligen, samt

att pensionen bestämmes till 8,000 kronor för båda platserna, åt justitieombudsmannen, när han i minst 15 år med väl vitsordad tjenstgöring innehaft platsen samt uppnått 65 lefnadsår.

Utskottet hemställde emellertid, att ifrågavarande motioner icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Ordet lemnades till

Herr Darin, som yttrade: Herr talman, mina herrar! De täta ombyten af innehafvare, som under senare tider egt rum beträffande justitieombudsmannaembetet, hafva framkallat en enligt min åsigt icke oberättigad oro icke mindre för det viktiga embetets effektivitet än för dess auktoritet. Denna oro har inom Riksdagen funnit sitt uttryck i flera olikartade förslag i syfte att afhjelpa missförhållandet. De förslag, som framkommit och hittills pröfvats af detta års Riksdag, hafva emellertid icke vunnit dess bifall.

Beträffande de nu föreliggande förslagen yttrar statsutskottet, att det icke funnit sig öfvertygadt derom, att *endast* genom en förhöjning af justitieombudsmannens aflöning det afsedda ändamålet skulle vinnas. Utskottet har således icke vågat påstå, att icke en åtgärd af det slag, som nu är ifrågasatt, skulle på sitt sätt och i sin mån bidra till ändamålets vinnande. Då så är, och då jag för min del dristar mig att tro, att tvärtom en sådan åtgärd skulle på ett ganska verksamt sätt främja syftet, och då vidare denna åtgärd tydligen kan företagas alldeles oberoende af de andra åtgärder, som kunna ifrågasättas för samma ändamåls vinnande, tvekar jag icke, herr talman, att yrka bifall till herr Ljungbergs motion i så måtto, att jag hemställer, att Riksdagen måtte besluta, att Riksdagens justitieombudsman måtte från och med 1899, i likhet med högsta domstolens ledamöter, tilldelas en årlig lön af 10,000 kronor.

Herr A. Hedin förenade sig med herr Darin.

Vidare anförde:

Herr Kardell: Herr talman, mina herrar! Af alla förtroenden, som Riksdagen kan utdela, är justitieombudsmannabefattningen den förnämsta. Justitieombudsmannen har ingalunda endast till uppgift, som en föregående ärad talare på skarborgsbänken yttrat, att anställa jagt på råttorna i rådhusarkiven, utan enligt grundlagen har han till uppgift "att hafva tillsyn öfver lagarnes efterlefnad af domare och embetsmän samt att vid vederbörliga domstolar i laga ordning tilltala dem, som uti sina embetens utöfning" etc. "någon olaglighet begått", d. v. s. det är hans skyldighet att fullgöra detta. Detta hindrar icke, att äfven andra kunna hafva rätt att göra detsamma.

Under sådana förhållanden borde justitieombudsmannens embete vara så väl situeradt som trots något af de andra högre embetena i vårt land. Men så är visst icke förhållandet. Justitieombudsmannabefattningen är faktiskt icke annat än en exspektansplats. Och hvarför har den blifvit det? För min del tror jag, att i främsta rummet två omständigheter bidragit dertill.

Den ena är förändringen i riksdagsordningen 1866. Till följd af denna förändring blef nemligen valperioden för justitieombudsmannen ettårig i stället för att den förut varit treårig. Denna ändring medförde synnerligen menliga följder. Dessa hafva utvecklats förut i motion till denna Riksdag af herr Ernst Carlson från Göteborg, och de utvecklades ytterligare, då denna motion föredrogs här i kammaren. Jag vill därför icke vidare ingå derpå. Jag vill endast nämna, att jag talat med en af de föregående justitieombudsmännen, hvarvid han förklarade, att han för sin del skulle hafva tvekat i hög grad att mottaga justitierådsembetet, så vida valperioden fortfarande varit treårig, äfven om lönen för justitieombudsmannen endast varit 8,000 kronor. Deremot förklarade han alldeles bestämdt, att han icke skulle hafva tvekat att visa tillbaka det anbud, som gjordes honom,

om denna lön varit 10,000 kronor, utan han skulle i så fall stått kvar vid justitieombudsmansbefattningen.

Den andra omständigheten, som enligt mitt förmenande föranledt, att justitieombudsmansbefattningen blifvit en exspektansplats, är en bändelse, som inträffade år 1874. Då höjdes justitierådens löner från 8,000 till 10,000 kronor. Före denna tid hade både justitieråden och justitieombudsmannen haft 8,000 kronor, och således ingen olikhet i det hänseendet förefunnits och icke någon särskild orsak förelegat för justitieombudsmannen att öfvergå till högsta domstolen. Men annorlunda blef förhållandet, då år 1874, som jag nämmt, justitierådens lön höjdes till 10,000 kronor. Till följd deraf har en ojemnhet sedan alltid varit rådande, och följderna häraf är ännu i denna dag den, att justitieombudsmannen äfven af detta skäl gerna öfvergår till högsta domstolen och blir justitieråd.

En synnerligen stor olägenhet är den, att justitieombudsmannen icke åtnjuter semester, och en annan den, att han får tjänstledighet, endast i fall han blir svårt sjuk eller något annat laga förfall inträffar. Och om han sålunda får tjänstledighet, skall han afträda hälften af sin lön till vikarien, hvilken senare icke får något mera än detta. Men skall man kunna begära, att någon skall fungera som justitieombudsman och icke erhålla mera än 4,000 kronor om året? Om justitieombudsmannens lön uppginge till 10,000 kronor, så vore detta missförhållande åtminstone i någon mån afhjelpat.

En svår olägenhet med de nuvarande förhållandena är också den, att det är svårt att få en person i landsorten att åtaga sig att blifva justitieombudsman. Det är ju gifvet, att rätt många af våra landtdomare hafva mera än 8,000 kronors inkomst om året, och detta gäller icke blott om landtdomare, utan äfven om andra jurister i landsorten. Kan man tänka sig, att en sådan jurist låter förmå sig att lemna sin lukrativa befattning i landsorten för att blifva justitieombudsman och öfverflytta till Stockholm, då han med säkerhet vet, att hans lön skall uppgå endast till 8,000 kronor, således mindre, än han förut haft, och då han icke kan vara säker på att icke efter ett års tid få vända tillbaka till landsorten?

Hvad herr Ernst Carlsons motion beträffar, så har den fallit, den led af formella brister; men jag vill uttala den förhoppningen, att den kommer igen ett annat år. Hvad åter den föreliggande motionen beträffar, så ber jag att få instämman i det yrkande, som förut blifvit gjordt, nemligen att justitieombudsmannens lön måtte höjas från 8,000 till 10,000 kronor. Herr Holmlin har i sin motion tillika yrkat på pensionsrätt för justitieombudsmannen. Jag anser för min del, att utskottet anfört sådana skäl mot denna del af motionen, att man gerna kan instämman med utskottet, hvilket man deremot icke kan med afseende på lönen.

I likhet med föregående talare yrkar jag, att justitieombudsmannens lön höjes till 10,000 kronor.

Herr Elowson: Herr talman! Det var icke med allmän förtjusning, som man 1809 mottog justitieombudsmannainstitutionen;

tvärtom, viktiga och allvarliga invändningar mot densamma höjdes. Oppositionen utgick derifrån, att justitiekanslersembetet var en uråldrig institution. Dess innehafvare hade till uppgift att öfvervaka lagarnes efterlefnad och kontrollera embetsmannens pligtuppfyllelse, och man ansåg det då mindre nödigt att vid sidan af justitiekanslern förordna en ny högsta åklagare.

Ännu mera allvarliga anmärkningar gjordes mot den nya institutionen. Grundlagen af 1809 hade vidmagthållit den uråldriga bestämmelsen derom, att monarken skulle skydda de medborgerliga lagliga fri- och rättigheterna. Då så var, ansåg man på sätt och vis förmädet, att regeringsformen skulle i sin 96 § åt en undersåte medgifva, om icke samma, så dock liknande rättigheter. Det anfördes också, att justitieombudsmansinstitutionen var mindre nödvändig. Den vore icke grundad i något sakförhållande. Den hade, sadet det, blifvit uppfunnen som en belöning åt dess första innehafvare.

Emellertid har justitieombudsmansinstitutionen vuxit fast och skjutit rötter i folkets rättsmedvetande. Folket ser upp till justitieombudsmannen såsom den naturlige försvararen af dess lagliga medborgerliga fri- och rättigheter. Derför anser sig också folket hafva rättmätigt kraf på sin representation, att den icke låter justitieombudsmansinstitutionen blifva försvagad.

Grundlagen innehåller en bestämmelse derom, att Konungens justitiekansler och Riksdagens justitieombudsman skola i alla afseenden anses lika. Visserligen hänför sig denna bestämmelse ursprungligen till rangförhållandet. Det gjordes också med afseende derpå 1809 en anmärkning inom presteståndet, gående ut på, att man ansåg, att den rang, som skulle tillmätas justitieombudsmannen, vore för hög. Konstitutionsutskottet afgaf derpå svar: utskottet sade, att om utskottet fått följa sin egen böjelse, hade det helt visst icke gjort hemställan om någon officiel rang för Riksdagens justitieombudsman; men utskottet trodde icke, att nationen ännu var tillräckligt mogen för att uppskatta den personliga förtjensten, der den icke omstrålades af embetsrang.

Men bestämmelsen derom, att justitiekanslern och justitieombudsmannen skola vara likställda, måste enligt grundlagens bud tagas i en väsentlig mening. Gör man sig då den frågan, huruvida innehafvarne af dessa embeten för närvarande äro likställda, så torde svaret icke blifva tvifvelaktigt. Gör man en hemställan till justitieombudsmannen, huruvida han skulle vara villig att, om det erbjödes honom, öfvertaga justitiekanslersembetet, torde det icke vara tvifvelaktigt, att han säger ja dertill. Han har der en helt annan ställning i afseende på den trygghet, hvarmed han kan påräkna att få innehafva embetet. Han sitter i embetet, så länge han har Konungens förtroende. För att han mot sin vilja skall derifrån aflägsnas, fordras, att regeringen tager ett spontant initiativ och förklarar sig icke vidare hafva förtroende för honom.

Helt annorlunda ställer det sig med Riksdagens justitieombudsman; med honom är det snarare, kan man säga, tvärtom. Sedan justitieombudsmannen väl fått vitsord derom, att hans embetsförvalt-

ning vunnit Riksdagens godkännande, går tiden för hans mandat till ända. Riksdagen bereder sig att företaga nytt val. Huruvida han blir vald, beror på åtskilliga politiska vindkast. Och detta nya val har, mina herrar, en helt annan betydelse, än om Riksdagen skulle taga initiativ och säga: Ni eger icke vidare Riksdagens förtroende.

Således måste man medgifva, att justitiekanslern innehar en tryggare embetsställning än justitieombudsmannen. Denna den senares underlägsenhet i berörda afseende skulle då kunna uppvägas på något annat sätt. Då justitieombudsmannen har en otryggare ställning, kan man icke förtänka honom, om han har en viss benägenhet att söka få ett annat embete, der han sitter med större trygghet, vare sig detta har samma aflöningsförmåner eller högre.

Annorlunda gestaltade sig detta, om justitieombudsmannens aflöning vore högre, än den nu är. Han hade då en viss benägenhet att stanna kvar, och för min del är jag öfvertygad derom, att en förhöjd aflöning skulle verka derhän, att benägenheten hos embetets innehafvare att kvarstanna i embetet blefve större.

Tager man i betraktande det höga och viktiga embete, som Riksdagens justitieombudsman innehafver, synes det också, som om han skulle vara förtjent af en högre aflöning.

Grundlagen föreskrifver, att justitieombudsmannen skall öfvervaka domstolarnes — såväl de lägre som de högre och högsta domstolens — förhandlingar. I hvilken mening infinner sig justitieombudsmannen exempelvis i högsta domstolen? Detta kan tagas på olika sätt. Det kan hända, att han kommer dit för att sätta sig såsom en lärjunge vid en Gamaliels fötter. Det kan också hända, att han kommer dit för att med sakkännedom och insigt kritiskt granska förhandlingarna. Om meningen är, att han skall göra det senare, så bör han vara minst likställd med ledamöterna i högsta domstolen i afseende å aflöningsförmåner. Då han har en otrygg ställning, anser jag för min del, att den aflöning, som Riksdagen består honom, bör vara till och med något högre än den aflöning, som Riksdagen anvisar åt justitieråden. Han bör enligt min mening betagas all benägenhet att för några timliga fördelar öfvergifva det ansvarsfulla embete, han från Riksdagen har mottagit. Jag utgår från den synpunkten, att om Riksdagen hedrar sin justitieombudsman genom att åt honom anslå en skälig aflöning, så hedrar Riksdagen i och med detsamma sig sjelf.

Det har talats om och en motion är äfven väckt angående pension åt Riksdagens justitieombudsman. Med hänsyn till den ställning, som justitieombudsmannen intager, anser jag icke, att pensionsfrågan bör sammanknippas med det förslag, som nu föreligger. Jag anser pensionen vara mindre behöflig. Antingen är justitieombudsmannen en embetsman på ordinarie stat och kan då, i fall han afgår från embetet, såsom pensionsberättigad komma i åtnjutande af pension, eller också skulle man kunna tänka sig, att han vore privatjurist. Då hade han icke i någon händelse pensionsrätt, och den inkomst, som tillkomme honom såsom justitieombudsman, torde i sådant fall vara tillräcklig.

Na hafva de båda föregående talarne, om jag fattat dem rätt, yrkat, att aflöningen skulle sättas till ett belopp af 10,000 kronor. För min del skulle jag finna det mera tilltalande, om Riksdagen för sin justitieombudsman bestämde den aflöning, som uti en inom Första Kammaren väckt motion blifvit af Första Kammarens ålderspresident föreslagen. Denne vill nemligen sätta justitieombudsmannens aflöning till 12,000 kronor. I sammanhang dermed anser motionären i Första Kammaren, herr Reuterswärd, att äfven justitiekanslerens aflöning borde höjas. Af hvad jag förut har sagt framgår, att jag icke anser behöfligt eller ens rättvist att höja justitiekanslerens aflöning. Denna har en så stor fördel i den trygghet, hvarmed han innehar sitt embete, att någon löneförhöjning för honom icke behöfver sättas i fråga. Skulle justitieombudsmannen få en aflöning af 12,000 kronor, så skulle man kanske kunna säga, att han vore likställd med justitiekansleren.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till första punkten i den motion, som herr Reuterswärd väckt i Första Kam-maren, nemligen att Riksdagen ville besluta, att den lön af 8,000 kronor, som justitieombudsmannen för närvarande åtnjuter, skulle från och med år 1899 utgå med ett till 12,000 kronor höjdt belopp. Jag anhåller, herr talman, om bifall till detta mitt yrkande och afslag å ntskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Nydahl*.

Herr Sjö: Den föregående talaren äfvensom motionären hafva utgått från den grundsatsen, att derest man aflönade justitieombudsmannen med 10,000 kronor — eller, såsom den senaste talaren yrkade, med 12,000 kronor — så skulle man derigenom afhjelpa de misshälligheter, om jag så får säga, som nu råda, och få bibehålla justitieombudsmannen i embetet, så länge han åtnjöte Riksdagens förtroende. Men den, som detta tror, har helt säkert, efter mitt förmenande, gjort upp räkningen utan värden. Äfven om justitieombudsmannen skulle få en sådan aflöning, som här föreslagits, vare sig det nu skulle blifva 10,000 eller 12,000 kronor, är jag alldeles förvissad derom, att, derest Konungen kallade honom till det embete, hvarom man här talat, nemligen till ledamot af högsta domstolen, han skulle taga emot denna kallelse, änskönt justitieombudsmannens aflöning vore satt till högre belopp än aflöningen för ledamot af högsta domstolen. Han skulle helt säkert göra det dels därför, att han ville göra Konungen till viljes och dels för den höga äran. Ty, mina herrar, hvad gör man icke för den? Vi se ju, huru gerna man tager emot förtroendet att vara ledamot af Första Kammaren. Och de, som mottagit detta uppdrag, utföra det icke allenast utan ersättning, utan under utförvandet af denna sin befattning få de minsann också depensera ett eller annat tusental kronor årligen. Jag tror således icke, att man skulle vinna något genom att antaga detta förslag. För öfrigt kan jag, så långt jag minnes tillbaka, icke erinra mig en enda gång, då det icke varit ganska lätt att få någon hygglig och präktig karl att mottaga justitieombudsmansbefattningen. Då

så är, hemställer jag till herrarne om bifall till utskottets förslag och afslag å motionerna.

Herr Pehrson i Törneryd: Herr talman! Jag skulle kunna nöja mig med att instämma med en föregående talare, men jag ber i alla fall att få säga några ord för egen räkning.

Det har framhållits dels af motionärerna och dels af dem, som dela deras mening i denna fråga, att det vore nödvändigt att höja aflöningen för justitieombudsmannen, derest man skulle kunna påräkna att få behålla en justitieombudsman under längre tid. Om man kunde vinna detta mål genom en sådan åtgärd, så skulle jag för visso vara den förste att biträda detta förslag, men jag tror, att man härutinnan räknar fullkomligt fel. Vi måste besinna, att den omständigheten, att innehafvaren af platsen icke kan påräkna att få sitta kvar mer än ett år i sänder, är af sådan art, att man näpeiligen kan afhjelpa denna olägenhet för justitieombudsmannen genom en löneförhöjning. Den, som förmenar sig härigenom kunna afhjelpa denna oegentlighet, om jag får begagna det uttrycket, missräknar sig, enligt min mening, fullkomligt. Det måste naturligtvis blifva en aflöning, som är betydligt högre, än hvad motionärerna föreslagit, för den händelse man skulle kunna vinna det af dem åsyftade målet.

Man har jemfört justitieombudsmannen och hans aflöningsförhållanden närmast med justitieråden och de löneförmåner, som dessa åtnjuta. Här är dock i alla fall en väsentlig skilnad. Äfven om man vill gifva justitieombudsmannen den aflöning af 10,000 kronor, som tillkommer ledamot af högsta domstolen, är det en väsentlig skilnad mellan å ena sidan en fast plats, som i sinom tid medför en säker och rundlig pension, och å andra sidan en mindre fast plats, som innehafvaren icke kan räkna på mer än för en kortare tid i sänder. Derest man sålunda sätter lönebeloppen för justitieombudsmannen och för ledamot af högsta domstolen lika, kan detta naturligtvis icke i någon mån bidraga dertill, att den person, som är justitieombudsman, sitter kvar som sådan, derest det erbjudes honom en fast plats med motsvarande aflöningsförmåner.

Man skulle på grund af dessa framställningar — och liknande framställningar gjordes äfven i fjor — kunna tro, att det saknats lämpliga och i öfrigt dugliga personer, som velat mottaga justitieombudsmansbefattningen. Men så är ju icke förhållandet. Blickar man tillbaka på alla dem, som sedan justitieombudsmansbefattningens införande varit innehafvare af densamma, så måste man erkänna, att det i regel varit öfvermåttan dugliga personer, som innehaft platsen, och att dessa varit väl vuxna sitt ansvarsfulla och höga uppdrag. Vi kunna i närvarande stund icke påstå, att det varit någon brist på dugliga aspiranter till platsen. Jag vädjar i synnerhet till dem af herrarne, som äro från landsbygden och som känna vår praktiga landtdomarecorps, om icke herrarne litet hvar känna inom denna corps personer, som skulle vara lämpliga som justitieombudsmän. Jag är äfven fullkomligt öfvertygad, att de skulle antaga ett sådant anbud. Hvad är det då, som påkallar, att vi nödvändigtvis skola

höja aflöningen för denna Riksdagens tjänsteman, när man dels kan påvisa, att vi alltid hittills haft dugligt folk på platsen, dels ock har godt hopp om att, äfven med de nuvarande löneförmånerna, jemväl för framtiden erhålla lämpliga personer? Detta är ett nit, som jag kallar öfverdrifvet, och som kanske skulle förtjena ett annat namn.

Beträffande det förslag, som är framställt af en bland motionärerna, hvilken icke nöjt sig med att allenast föreslå högre lön till justitieombudsmannen, utan äfven påyrkat förhöjning i lönen för justitiekansleren, får jag säga, att detta förslag förefaller mig ännu mera märkvärdigt. På den grund, att man åstundar högre aflöning för justitieombudsmannen, föreslår man förhöjd aflöning äfven för en annan tjänsteman, om hvilken man icke ens vet, att han skall mottaga denna löneförhöjning, derest den erbjudes honom, och som i hvarje fall icke sjelf ifrågasatt något dylikt. Ingen annan, med undantag af motionärerna, har heller ifrågasatt denna löneförhöjning. Här föreslås förhöjd aflöning för en tjänsteman, som har 8,000 kronor i lön och 5,000 kronor i pension, utan att han sjelf begärt eller någon annan tänkt på något dylikt. Jag tycker, att detta är rent af märkvärdigt, helst då ett sådant förslag kommer från en person, som väl bör känna de förhållanden, som råda på Sveriges landsbygd, och hvilka, om man tager hänsyn till dem, ingalunda gifva anledning att påyrka löneförhöjning åt tjänstemän, som redan åtnjuta en aflöning af 8,000 kronor.

Jag anhåller, herr grefve och talman, om bifall till utskottets afstyrkande hemställan.

Herr *Ersson* i Vestlandaholm instämde häruti.

Herr *Holmlin*: Herr talman, mina herrar! Som jag för tillfället är mycket hes och sålunda fruktar för att icke höras, hade jag icke ämnat besvära kammaren med något anförande, men den senaste talaren har gjort det för mig nödvändigt att yttra några ord. Han förebrädde mig särskildt, att jag tagit mig det ofoget före att begära högre lön icke blott åt justitieombudsmannen, utan äfven åt justitiekansleren. Ja, om det är ett fel, så ligger det felet hos statsutskottet vid förra årets riksdag. Detta utskott förklarade bestämdt, att om justitieombudsmannen skall hafva högre lön, så bör äfven justitiekansleren hafva det, ty i grundlagen heter det, att dessa två tjänstemän skola i allo vara med hvarandra likställda. Dermed hoppas jag hafva afböjt denna invändning.

Eftersom jag har ordet, ber jag att ännu få tillägga något. Den ärade statsutskottledamoten förebrädde mig äfven i år för att jag, som är representant för landsbygden, hemställt om högre lön för dessa två embetsmän. Man kan väl ändå, äfven om man är från landsbygden, få lof att hafva en egen uppfattning. Hvad som särskildt gifvit mig anledning att framkomma med mitt förslag, det är den folkliga harmen öfver hur det tillgår med denna Riksdagens förnämsta tjänstemannaplats — hvars innehafvare skall hafva uppsigt öfver, att embets- och tjänstemän sköta sina åligganden, att lagarne efterlefas

af hög och låg — detta arf af Georg Adlersparre, om hvilken Tegnér sade, att det är den man, vi hafva att tacka för att vi ännu äro svenskar. När jag förra året såg, att platsens innehafvare ombyttes tre gånger, så gaf detta mig anledning att påstå, att svenska folket har icke rätt väl vårdat det arf, som Georg Adlersparre åt detsamma lemnat: frihet och sjelfständighet. Det är därför, som jag icke alls fruktar att, med uppgifvande af mitt i motionen framställda förslag angående pensionsrätten, instämma i lektors Darins yrkande om aflöningens höjande till ett belopp af 10,000 kronor årligen.

Herr Elowson: Herr greve och talman! Jag anser mig böra med några ord delvis bemöta de yttranden, som följts af de tvenne ledamöter af statsutskottet, som här haft ordet. Den senare af dessa framhöll, att penninglönen icke skulle hafva så synnerligen stor betydelse, utan att innehafvaren af justitieombudsmansbefattningen alltid skulle sträfva efter att få en mera fast plats. Det kan dock hända, att, om man får en justitieombudsman, som med nit och intresse egnar sig åt sitt kall, han fäster ett väsentligt afseende vid att hafva en högre aflöning, än han skulle få i en annan tjänst, der han hade trygghet och der han hade pensionsrätt. Samma talare menade också, att man då skulle bestämma en mycket högre lön. Jag nöjer mig dock med ett bifall till den mindre lön, som jag föreslagit. Det kan hända, att den ärade statsutskottsledamoten vill låta lönen växa ännu mera. Jag tror dock, att ett belopp af 12,000 kronor skulle väga rätt ansenligt såsom motiv för en justitieombudsman att stanna kvar i embetet och icke söka att komma derifrån.

Vidare framkom den nämnde talaren med den gamla, utnötta frasen, att det alltid finnes aspiranter till platsen. Ja, sådana finnas mina herrar, till hvilken plats som helst, den må vara förenad med huru låg aflöning som helst. Men här är fråga om det högsta förtroende, som Riksdagen kan gifva åt en sin ombudsman. Skall man i detta fall tala om konkurrensen? Jag framhöll i mitt förra anförande och vidhåller fortfarande den synpunkten, att om Riksdagen hedrat sin justitieombudsman, så hedrar Riksdagen i och med detsamma sig sjelf.

Den ärade talaren framkastade också den frågan, hvad som påkallade det nit, man visat att få en ändring genomförd i de förhållanden, som nu äro rådande med afseende å justitieombudsmansinstitutionen. De motioner, som väckts i ärendet vid innevarande riksdag, svara på denna fråga. Man har ansett det vara olämpligt, att en så stor rörlighet visade sig på denna plats. Utan tvifvel vore det från konstitutionel synpunkt godt, om justitieombudsmannen kunde väljas för en period, något längre än ett år, men den frågan föreligger icke nu. I alla händelser anser jag, att han bör, för att enligt grundlagens bud vara fullt likställd med justitiekanslern, hafva en högre aflöning, då han onekligen har mindre trygghet i afseende på sitt embetes bibehållande.

Herr Pehrson i Törneryd: Jag ber herr talmannen och kamraren icke blifva otåliga; jag skall icke länge upptaga tiden, utan blott yttra ett par ord till mitt försvar.

Den senaste talaren förmenade, att talet om att det aldrig saknats aspiranter till justitieombudsmansplatsen endast vore en gammal utnött fras, som intet hade att betyda. Jag ber att få återkalla i hans minne, att jag icke allenast åberopade mig derpå, att det alltid funnits aspiranter till platsen, utan äfven och i sammanhang dermed framhöll, att det städse funnits sådana, som varit fullt lämpliga att innehafva densamma. Det är en väsentlig skilnad mellan att kunna säga å ena sidan, att det finnes aspiranter till en plats, och å andra sidan, att det finnes tillräckligt många sådana, som hvar för sig äro fullt skickliga att bestrida tjensten, derest de få densamma. Deri ligger den stora skilnaden, som herr Elowson tycktes icke vilja bemärka.

Samma talare har ytterligare framhållit, att det ju kunde tänkas, att jag ville ha aflöningen fastställd till ännu högre belopp, än som här föreslagits, eftersom jag enligt hans förmenande antydtt något sådant. Jag har naturligtvis aldrig velat säga något dylikt, och jag tror icke heller, att jag sagt det, förrän jag fått se ett sådant uttalande återgifvet i stenografernas protokoll. Men jag har sagt, att man icke kan afhjelpa de olägenheter, som uti ifrågavarande fall förefinnas, med att höja justitieombudsmannens aflöning till vare sig 10,000 eller 12,000 kronor, utan att förhöjningen måste blifva vida större, om man vill vinna målet. Det är hvad jag har sagt. Och detta är ju också helt naturligt, ty — såsom hvar och en af herrarne lätt finner — äfven om justitieombudsmannen skulle få en lön af 12,000 kronor, men ändock få innehafva platsen blott för en kortare tid i sänder — han väljes ju nu för ett år, men låt vara, att denna tid blir utsträckt till tre år — så sitter han ju mycket osäkrare på sin plats, än han skulle göra, om han blefve justitieråd. I det sistnämnda fallet sitter han ju som innehafvare af platsen, till dess han är pensionsmessig. Om han lefver så länge, får han åtnjuta pension under sin återstående lifstid. Det är alldeles gifvet, att en dylik fast befattning, som medför icke allenast en stor lön under tjenstetiden, utan äfven en stor pension efter tjenstetidens slut, skall vara för en justitieombudsman mycket mera tilldragande, och det lider intet tvifvel, att han skall mottaga densamma, derest den erbjudes honom, äfven om den med justitieombudsmansbefattningen förenade lönen bestämmes så som motionärerna föreslagit.

Det är blott detta jag velat hafva tillräckligt betonadt, att man icke vinner det mål, som motionärerna afsett, genom den här föreslagna åtgärden. Det är på denna grund, som jag fortfarande yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Kardell: Herr talman! Jag ber endast att få yttra ett par ord.

Nog hafva vi haft dugliga män, som velat åtaga sig uppdraget att vara justitieombudsman — det är icke deröfver, vi klaga. Men dessa dugliga män, som vi gerna hade velat behålla på platsen till och med mycket länge, hafva icke stannat kvar i embetet. De hafva icke hunnit blifva varma i kläderna, förrän de lemnat justitieombudsmansbefattningen och gått in i högsta domstolen, der de fått 2,000 kronor högre lön än i justitieombudsmansembetet.

Det är visserligen icke sagdt, att missförhållandet hjälpes derigenom, att justitieombudsmannens lön höjes till 10,000 kronor, men alltid blir det i någon mån derigenom rättadt. Detta är nemligen endast den ena sidan af reformen. Vi anse för vår del icke, att allt afhjelpes derigenom, men vi afvakta, att äfven den andra sidan af reformen genomföres, d. v. s. att den treåriga valperioden återställles. Det ena och det andra i förening kommer säkerligen att råda bot på det nuvarande missförhållandet. För närvarande föreligger emellertid endast den ena sidan af saken till afgörande; men vi vänta ock på den andra, och den skall nog komma i sin tid.

Den ärade ledamoten af statsutskottet ansåg, att justitieombudsmannens lön borde högst afsevärdt höjas, derest hans frestelse att ingå i högsta domstolen skulle borttagas. Jag tror dock icke, att detta är behöfligt, ty först och främst är det ett ganska ärofullt uppdrag att vara justitieombudsman, och derpå bör väl sättas något värde, och för det andra har justitieombudsmannen icke ett så tråget och besvärligt arbete som justitieråden. Dessa få ju arbeta tråget dag för dag. Jag måste vidare för min del antaga, att justitieombudsmannens arbete har något tilldragande och intressant, som skulle göra, att mången duglig man stannade qvar på platsen, om lönevilkoren i någon mån förbättrades, så att han i detta hänseende blefve likställd med justitieråden. Det är icke mindre än 8 personer, som varit justitieombudsmän under de senaste 14 åren, så att nog är det fullt fog för det talet, att numera är denna, den högsta värdighet, som Riksdagen kan utdela, vorden ingenting annat än en exspektansplats. Detta är icke fördelaktigt för embetet i och för sig sjelft och icke heller hedrar det Riksdagen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, i enlighet med de gjorda yrkandena, propositioner 1:o) på bifall till utskottets hemställan; 2:o) på afslag å nämnda hemställan och bifall till det af herr Darin under öfverläggningen framställda förslag; och 3:o) på bifall till herr Elowsons förslag. Herr talmannen fann den förstnämnda propositionen vara besvarad med öfvervägande ja, men som votering begärdes, blef, sedan till kontraposition antagits bifall till herr Darins förslag, nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 43, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets nämnda hemställan, bifallit det af herr Darin under öfverläggningen framställda förslag.

Omröstningen utföll med 97 ja och 71 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes

lagutskottets utlåtanden:

n:o 50, i anledning af *dels* Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 11, 21, 59 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet, *dels* ock åtta med anledning af berörda proposition afgifna motioner,

n:o 51, i anledning af väckt motion angående lagstiftning till förekommande af olycksfall vid begagnande af tröskverk och dermed jemförliga inrättningar, och

n:o 52, i anledning af väckt motion om tillägg till § 26 mom. 1 af förordningen angående utvidgad näringsfrihet, samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 16, med anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring af förordningen angående expeditionslösen i fråga om lagfart å fast egendom.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *A. V. Nilson* i Lidköping under 4 dagar från och med den 26 dennes.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,41 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böss.

Fredagen den 25 mars. Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 18 dennes förda protokoll.

§ 2.

Herr talmannen lät uppläsa följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för kongl. justitiedepartementet den 24 mars 1898.

Landtbrukaren Thor Lundblad på Sem hade aflemnadt fullmägt, utvisande, att han vid riksdagsmannaval, som den 18 i denna månad hållits i Ås och Gäsene härads domsaga blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för tiden till den 1 januari 1900.

Vid den granskning af fullmagten, som härefter företogs inför statsrådet och chefen för kongl. justitiedepartementet samt vidare af vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, anmärktes, att i fullmagten förekomme mindre afvikelser från det i 20 § riksdagsordningen stadgade formulär; men som dessa afvikelser icke syntes vara af beskaffenhet, att derigenom meningen förändrades eller otydlighet eljest föranleddes, ansågs fullmagten böra godkännas; och skulle protokoll öfver hvad sålunda förekommit meddelas Andra Kammaren, hvarjemte fullmagten skulle till kammaren öfverlemnas för att hållas Lundblad till handa.

In fidem

Joh. O. Ramstedt.

Jemte det protokollet lades till handlingarne, beslöt kammaren att äfven för sin del godkänna herr Lundblads behörighet såsom representant för Ås och Gäsenes domsagas valkrets; och skulle den öfverlemnade fullmagten genom kammarens kanslis försorg återställas till herr Lundblad.

§ 3.

Efter föredragning af Kongl. Maj:ts i senaste sammanträdet bordlagda proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa delar af värnpligtslagen beslöt kammaren öfverlemnna densamma till behandling af lagutskottet.

Till statsutskottet hänvisades Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af medel till fullbordande af de beslutade nya kasern-etablissemmenten.

§ 4.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

lagutskottets utlåtanden n:is 50, 51 och 52; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 16.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtande n:o 47, angående Kongl. Maj:ts dels i statsverkspropositionen och dels i särskild proposition (n:o 45) framställda förslag om anslag till jernvägsanläggningar för statens räkning samt i anledning deraf inom Riksdagen väckta motioner.

§ 6.

Justerades två protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtkildes kl. 2,40 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böö.